

УДК 657:334.7
ББК 65.052.253.0
Ш 37

Рэцэнзенты: І. П. Якубава, канд. экан. навук, дацэнт, загадчык кафедры бухгалтарскага ўліку, аналізу і аўдыту Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта;
Т. А. Язерская, канд. экан. навук, дацэнт кафедры бухгалтарскага ўліку і фінансавага менеджменту ў галінах народнай гаспадаркі Беларускага гандлёва-эканамічнага ўніверсітэта спажывецкай кааперацыі

Рэкамендаваны да выдання навукова-метадычным саветам установы адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”. Праатакол № 1 ад 11 кастрычніка 2016 г.

Шаўлюкоў, А. П.

Ш 37 Рахунководства вытворчых запасаў на прамысловых прадпрыемствах = Accounting of manufacture inventories in industrial enterprises : дапаможнік для студэнтаў спецыяльнасцей “Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, “Аўдыт і рэвізія” устаноў вышэйшай адукацыі / А. П. Шаўлюкоў. — Гомель : установа адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”, 2018. — 160 с.
ISBN 978-985-540-415-7

Раскрыты магчымыя методыкі ўліку вытворчых запасаў на прадпрыемствах прамысловасці на прыкладзе прадпрыемстваў харчовай прамысловасці. Кніга дае магчымаць авалодаць англійскай ўліковай тэрміналогіяй. Вучэбны матэрыял ілюструецца табліцамі, схемамі і лічбавымі прыкладамі.

Выданне прызначана для студэнтаў спецыяльнасцей 1-25 01 08 “Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, 1-25 01 11 “Аўдыт і рэвізія”.

УДК 657:334.7
ББК 65.052.253.0

Set forth the possible accounting methods of manufacturing inventories at the industry enterprises on the instance of food-stuffs industry enterprises. The book given possibility to take possession of the English accounting terminology. The educational materials is being illustrated tables, schemes and figures instances.

Publication is held for the students of specialitis 1-25 01 08 “Accounting, analysis and audit”, 1-25 01 11 “Audit and inspection”.

ISBN 978-985-540-415-7

© Шаўлюкоў А. П., 2018
© Установа адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”, 2018

Уводзіны Introduction (,Intərə'dʌkʃən)

Перадумовай прыняцця абгрунтаваных кіраўніцкіх рашэнняў менеджарамі вытворчага прадпрыемства з'яўляецца эфектыўнае функцыянаванне рахункаводства [accounting (ə'kauntɪŋ)]. Сярод аб'ектаў рахункаводства вытворчага прадпрыемства [accounting object of manufacturing enterprise (ə'kauntɪŋ 'ɒbdʒɪkt əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraɪz)] ключавое месца па значнасці належыць вытворчым запасам [manufacturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)], паколькі ад эканамічнага абгрунтавання [economic basing ('ikə'nɒmɪk beɪsɪŋ)] іх набыцця, рацыянальнага выкарыстання [rational use ('ræʃənəl ju:s)] і забеспячэння захаванасці [ensuring of safety (ɪn'juəriŋ əv 'seɪftɪ)] залежаць рэнтабельнасць прадукцыі [profitability of production ('prɒfɪtəbɪlɪtɪ əv prə'dʌkʃn)] і фінансавая ўстойлівасць прадпрыемства [financial steadiness of enterprise (faɪ'nænʃəl 'steɪdɪnes əv 'entəpraɪz)].

Важнае значэнне ў справе правільнай арганізацыі ўліку [organization of analytic accounting (,ɔ:gənəɪ'zeɪʃn əv 'ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] на вытворчых прадпрыемствах [at manufacturing enterprises (ət ,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraɪzɪs)] маюць эфектыўная сістэма першаснага ўліку [system of source counting ('sɪstɪm əv sɔ:s 'kauntɪŋ)], абгрунтаваныя методыкі адлюстравання набыцця і руху вытворчых запасаў як унутры прадпрыемства [inside of enterprise ('ɪn'saɪd əv 'entəpraɪz)], так і іх выбыцця за яго межы, ажыццяўленне папярэдняга і наступнага кантролю [preliminary and following control (pre'lɪmɪnəri ænd 'fɒləwɪŋ kən'trəʊl)] над выдаткаваннем вытворчых запасаў [expenditure of manufacturing inventories (ɪks'pendɪtʃə əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)]. Рахункаводства вытворчых запасаў [accounting of the manufacturing inventories (ə'kauntɪŋ əv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)] павінна раскрываць прычыны адхіленняў ад нормаў [causes of deviations from norms (kə:zɪz əv dɪ:vi'eɪʃəns frəm nɔ:ms)] і выяўляць рэзервы паніжэння сабекошту прадукцыі [reserves of production prime cost reduction (rɪ'zə:vɪz əv prə'dʌkʃən praɪm kɔst rɪ'dʌkʃən)].

Практычнае выкананне гэтых задач залежыць ад уласцівасцей вытворчых запасаў [characteristics of manufacturing inventories (,kæriktə'ristiks əv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz)] і відаў гатовай прадукцыі, якія вырабляюцца [kinds of finished goods which is produced (kainds əv 'finiʃt gudz wiʃ iz pre'dju:st)]. Галіновыя асаблівасці вытворчай дзейнасці [branch peculiarity of manufacturing activity ('brɑ:nʃ pi,kju:li'æriti əv ,mænju'fæktfəriŋ æk'tiviti)] выклікаюць адрозненні як у дакументальным афармленні руху вытворчых запасаў [documentary legalization of the manufacturing inventories flow (,dɒkju'mentəri 'li:gəlaizeɪʃn əv ðə ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz fləʊ)], так і ў методыках іх сінтэтычнага і аналітычнага ўліку. Змест дадзенай кнігі грунтуецца на асаблівасцях харчовай прамысловасці [peculiarity of food-stuffs industry (pi,kju:li'æriti əv fu:d-stʌfs 'indəstri)], якая прадстаўлена каля 20 самастойнымі галінамі. Гэта хлебапачэнне [baking of bread ('beikɪŋ əv bred)], мяса-каўбасная прамысловасць [flesh-and-sausage industry (fleʃ-ænd-'sɔ:sidʒ 'indəstri)], садавінна-агароднінная кансервавая прамысловасць [fruit-and-vegetable canneri industry (fru:t-ænd-'vedʒitəbl 'kænəri 'indəstri)], піваварэнне [brewing ('bru:ɪŋ)], вінаробная прамысловасць [wine-making industry (wain-'meikɪŋ 'indəstri)], кандытарская прамысловасць [confectionery industry (kən'fekʃənəri 'indəstri)] і іншыя. Кожная галіна мае сваю асаблівую тэхналогію вытворчасці [technology of manufacturing (tek'nɒlədʒi əv ,mænju'fæktfəriŋ)], што абумоўлівае выкарыстанне розных метадаў ўліку запасаў.

У цяперашні час як міжнародным стандартам рахункаводства IAS-2 “Запасы” [international accounting standard IAS-2 “Inventories” (,intə'næʃənəl ə'kauntɪŋ 'stændəd IAS-tu: “'Invəntriz”)], так і нацыянальнымі нарматыўнымі дакументамі [national standard documents ('næʃənəl 'stændəd 'dɒkjuments)], якія рэгулююць рахункаводства, дапускаецца выкарыстанне некалькіх метадычных падыходаў да ўліку вытворчых запасаў [methodical approaches to the accounting of the manufacturing inventories (mi'θɒdikəl ə'prəʊtʃɪz tə ðə ə'kauntɪŋ əv ðə ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz)]. У прапанаванай кнізе магчымыя варыянты ўліку запасаў абагулены ў двух сістэмах, якія названы перыядычнай і безупыннай. Кожная сістэма мае некалькі варыянтаў, сутнасць якіх раскрываюць адпаведныя раздзелы.

Па структуры вучэбны матэрыял кнігі падзелены на 4 раздзелы. У першым раздзеле выкладзены канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў [conceptual fundamentals of the manufacturing inventories accounting (kən'septʃuəl ˌfʌndə'mentəls əv ðə ˌmænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntriz ə'kauntɪŋ)], якія ўключаюць сутнасць [essence (esns)], класіфікацыю [classification (ˌklæsɪfɪ'keɪʃn)], ацэнку [valuation (ˌvælju'eɪʃən)], базавыя метадычныя падыходы да ўліку [methodical approaches to the accounting (mɪ'thɒdɪkəl ə'prəʊtʃɪz tə ðə 'ə'kauntɪŋ)]. Другі і трэці раздзелы з'яўляюцца галоўнымі, дзе раскрываюцца безупынная і перыядычная сістэмы ўліку вытворчых запасаў. Акрамя выкарыстання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі, магчымы і іншыя накірункі іх выбыцця. Таму апошні раздзел кнігі раскрывае метадыкі ўліку колькасных і вартасных змяненняў вытворчых запасаў [accounting methods of the quantitative and pecuniary changes of the manufacturing inventories (ə'kauntɪŋ 'mæθəds əv ðə 'kwɒntətɪtɪv ænd rɪ'kju:njəri tʃeɪndʒɪs əv ðə ˌmænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntriz)] пад уплывам іншых фактараў, а таксама арганізацыю аналітычнага ўліку запасаў у бухгалтэрыі і на складах [organization of inventories analytic record in the accounting department and storehouses (ˌɔ:gənaɪzeɪʃən əv ɪnvəntriz 'ænə'lɪtɪk rɪ'kɔ:d ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tment ænd 'stɔ:haʊsɪz)].

Глабалізацыя эканомікі, ўзмацненне ўзаемадзеяння прадпрыемстваў з замежнымі партнёрамі і інтэнсіўнае ўкараненне міжнародных стандартаў фінансавай справаздачнасці [inculcation of International financial reporting standards (ɪnkʌl'keɪʃən əv ˌɪntə'næʃənəl faɪ'nænfəl rɪ'pɔ:tɪŋ 'stændəds)] абумоўліваюць неабходнасць валодання англійскай мовай на ўзроўні, які дазваляе выконваць прафесійныя функцыі бухгалтара. У сувязі з гэтым змест кнігі дае магчымасць авалодаць англійскай тэрміналогіяй, патрэбнай для выканання прафесійных функцый бухгалтара грамадска значымай арганізацыі [public significant organization ('pʌblɪk sɪg'nɪfɪkənt ˌɔ:gənaɪ'zeɪʃən)].

Аўтар

1. Канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў

The conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting

(wʌn. ðə kən'septʃuəl ,fʌndə'mentəls əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz
ə'kauntiŋ)

1.1. Сутнасць вытворчых запасаў і рахункі для іх уліку

The essence of manufacturing inventories and the accounts for theirs book-keeping

(wʌn point wʌn. ðə əsns əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz
ænd ðə ə'kaunts fɔ: ðeəz bu:k 'ki:piŋ)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Абаротныя актывы прадпрыемства — current assets of enterprise
(ˈkʌrənt æsets əv 'entəpraɪz).

Адхіленне ў вартасці матэрыялаў — deviation in value of materials
(,di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls).

Аналітычны ўлік матэрыялаў — analytic accounting of materials
(ˈænə'litik ə'kauntiŋ əv mə'tiəriəls).

Выкарыстанне ў працэсе вытворчасці — use at the production
process (ju:s ət ðə prə'dʌkʃn 'prəuses).

Вытворчыя запасы — manufacturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ
'invəntriz).

Гаспадарчыя патрэбы — business demands ('biznis di'mɑ:nds).

Забалансавыя рахункі — transbalance accounts (trænz'bæləns ə'kaunts).

Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне — property received
on the responsible keeping ('prɒpəti ri'sivd əv ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ).

Матэрыялы ў дарозе — materials in way (mə'tiəriəls in wei).

Матэрыялы, прынятыя ў перапрацоўку — materials received for working (mə'tiəriəls ri'sivd fə 'wəkiŋ).

Матэрыяльна адказныя асобы — pecuniary and responsible persons (pi'kju:njəri ænd ris'pɒnsəbəl pə:sns).

Месцы захоўвання — storing places ('stəriŋ 'pleisiz).

Наменклатурны нумар матэрыялу — nomenclature number of material (neu'menkletʃə 'nɒmbə ɒv mə'tiəriəl).

Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў — procurement and purchase of materials (prə'kjuəmənt ænd 'pæ:tʃəs ɒv mə'tiəriəls).

Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці — semi-finished goods of the domestic manufacture ('semi-'fɪnɪʃt gudz ɒv ðə də'mestɪk ,mænju'fæktʃə).

Рахункаводства вытворчых запасаў — accounting of the manufacturing inventories (ə'kauntiŋ ɒv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz).

Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў — reserves for inventories value decline (ri'zə:vɪz fɔ 'ɪnvəntɪz 'vælju di'klaɪn).

Сыравіна і матэрыялы — raw stuff and materials (rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Уліковы кошт — accounting price (ə'kauntiŋ prais).

У якасці арыенціра, які выкарыстоўваецца пры распрацоўцы нацыянальных нарматыўных актаў, што рэгулююць рахункаводства вытворчых запасаў [accounting of the manufacturing inventories (ə'kauntiŋ ɒv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)], выкарыстоўваецца міжнародны стандарт фінансавай справаздачнасці IAS-2 “Запасы”. Указаны стандарт вызначае запасы [inventories ('ɪnvəntɪz)] як актывы [assets (æsets)], прызначаныя для выкарыстання ў працэсе вытворчасці [use at the production process (ju:s ət ðə prə'dʌkʃn 'prəuses)] ў якасці сыравіны і матэрыялаў [raw stuff and materials (rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] або для продажу [sale (seɪl)]. Гэта састаўная частка абаротных актываў прадпрыемства [current assets of enterprise ('kʌrənt æsets ɒv 'entəpraɪz)] ў выглядзе вытворчых запасаў і гатовай прадукцыі [manufacturing inventories and finished goods (,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ænd 'fɪnɪʃt gudz)], прызначаная для рэзервавання рэсурсаў для бесперабойнай вытворчасці і рэалізацыі, паніжэння небяспекі ўзнікнення прастояў. Вытворчыя запасы [manu-

facturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] ўяўляюць сабой частку абаротных актываў, якая яшчэ не ўключана ў вытворчы працэс [process of production ('prəuses əv prə'dʌkʃən)], аднак паступіла ў распа-раджэнне арганізацыі.

Для ўліку вытворчых запасаў у Рэспубліцы Беларусь выкарыстоўваюцца рахункі раздзела II “Вытворчыя запасы” [section II “Manufacturing inventories” accounts (sekʃn tu: “,Mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz” ə'kaunts)]. Рахункі гэтага раздзелу прызначаны для абагульнення інфармацыі аб наяўнасці і руху прадметаў працы, прызначаных для перапрацоўкі [working-up ('wəkiŋ-ʌp)], апрацоўкі [processing ('prəusesiŋ)], выкарыстання ў вытворчасці [use at manufacture (ju:s ət ,mænju'fæktʃə)], гаспадарчых патрэб [business demands ('biznis di'mɑ:nds)]. Гэта наступныя рахункі [that are following accounts (ðæt ɑ: 'fəlouiŋ ə'kaunts)]:

10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls)];

11 “Жывёла на гадоўлі і адкорме” [11 “Animals to be raised and fattened” ('i:levn “,Æniməls tə bi: reizd ænd 'fætənd”)];

14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [14 “Reserves for inventories value decline” ('fə:'ti:n “Ri'zə:viz fə: 'invəntriz 'vælju di'klaɪn”)];

15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fifti:n “Prə'kjuəmənt ænd 'pə:ʃəs əv mə'tiəriəls”)];

16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls”)];

18 “Падатак на дабаўленую вартасць па набытых таварах, работах, паслугах” [18 “Value added tax on purchased goods, works, services” (ei'ti:n “'Vælju əd'id tæks ɒn 'pə:ʃəs gudz, wə:ks, 'sə:vɪsɪz”)];

21 “Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці” [21 “Semi-finished goods of the domestic manufacture” ('twenti-wʌn “Semi-'fɪnɪʃt gudz əv ðə də'mestɪk ,mænju'fæktʃə)].

Галоўным крытэрыем уключэння арганізацыяй рэсурсаў у вытворчыя запасы [in the manufacturing inventories (in ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] з'яўляецца пераход права ўласнасці [transition of the property right (træn'sɪzən əv ðə 'prɒpəti rait)] на іх. У сувязі з гэтым матэрыялы ў дарозе [materials in way (mə'tiəriəls in wei)], на якія да арганізацыі перайшло права ўласнасці [property right ('prɒpəti rait)], павінны ўклю-

чацца ў склад яе вытворчых запасаў. Аднак каштоўнасці, прынятыя арганізацыяй на адказнае захоўванне [responsible keeping (ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ)], якія не належаць арганізацыі, не павінны ўключацца ў склад яе вытворчых запасаў. Гэта адносіцца і да матэрыялаў, прынятых для перапрацоўкі ў якасці давальніцкай сыравіны. Для іх уліку выкарыстоўваюцца наступныя забалансавыя рахункі [transbalance accounts (trænz'bæləns ə'kaunts)]:

002 “Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне” [002 “Property received on the responsible keeping” (ou ou tu: “Prɒpəti ri'sivd on ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ”)];

003 “Матэрыялы, прынятыя ў перапрацоўку” [003 “Materials received for working” (ou ou θri: “Mə'tiəriəls ri'sivd fə 'wɜ:kɪŋ”)].

Не могуць таксама ўключацца ў склад вытворчых запасаў праддзеныя матэрыялы [sold materials (səuld mə'tiəriəls)], якія, аднак, знаходзяцца на складзе і чакаюць адпраўкі пакупніку. Такія каштоўнасці павінны быць спісаны з крэдыту рахунку 10 “Матэрыялы” [wrote off from the credit of account 10 “Materials” (rout ɔ:f frəm ðə 'kredit ɒv ə'kaunt ten “Mə'tiəriəls”)] і адлюстраваны як расходы па дэбёце субрахунку 90-8 “Іншыя расходы па бягучай дзейнасці” [as expenses are reflected on the debit of subaccount 90-8 “Other the operating activity expenses” (əz iks'pensiz ɑ: ri'flektid ɒn ðə 'debit ɒv 'sləbə'kaunt 'nainti 'haifən eit “‘lðə ðə 'ɔ:pəreitɪŋ æk'tiviti iks'pensiz”)].

Матэрыяльна адказныя асобы [pecuniary and responsible persons (pi'kju:njəri ænd ris'pɒnsəbəl pə:sns)] вядуць аналітычны ўлік матэрыялаў [analytic accounting of materials ('ænə'litik ə'kauntɪŋ ɒv mə'tiəriəls)] па месцах захоўвання [storing places ('stɔ:ɪŋ 'pleisiz)], дыферэнцыруа іх па відах [kinds (kaɪnds)] з адлюстраваннем колькасці і сумы [quantity and sum ('kwɒntəti ænd sʌm)]. Для ўсебаковага кантролю за станам і рухам матэрыялаў на прамысловых прадпрыемствах [industrial enterprise (in'dʌstriəl 'entəpraɪz)] распрацоўваюцца наменклатуры-цэннікі. У іх паказваюцца наменклатурны нумар матэрыялу [nomenclature number of material (neu'menklətʃə 'nʌmbə ɒv mə'tiəriəl)], найменне [name (neɪm)], га-тунак [sort (sɔ:t)], памер [dimension (di'menʃən)], адзінка вымярэння

[measuring unit ('mezəriŋ 'ju:nit)], уліковы кошт [accounting price (ə'kauntiŋ prais)] і іншыя адзнакі. Наменклатурныя нумары матэрыяльных каштоўнасцей [nomenclature numbers of the material valuables (neu'menklətʃə 'nɒmbəz əv ðə mə'tiəriəl 'væljuəblz)] звычайна ўсталёўваюцца па камбінаванай сістэме кадзіравання і змяшчаюць 7–8, а часам і да 12 знакаў. Пры гэтым павінна прадугледжвацца прывязка да класіфікацыйных груп агульнадзяржаўнага класіфікатара прадукцыі.

У агульных рысах склад коду матэрыялаў можна вызначыць наступным чынам: першы знак абазначае раздзел матэрыялаў, другі і трэці — групу і падгрупу, чацвёрты і пяты даюць тэхнічную характарыстыку матэрыялу (марка, гатунак), шосты, сёмы і восьмы — тыпапамер матэрыялу. Пры аўтаматызаваным вядзенні наменклатуры-цэнніка можна дадаткова ўводзіць нормы запасу [supply norms (sə'plai nɔ:ms)], нормы натуральнага спаду [inventory losses rates ('invəntri lu:ziz reits)], сінтэтычны рахунак [synthetic account (sin'θetik ə'kaunt)], субра-хунак [subaccount ('sɒbə'kaunt)], а таксама іншыя звесткі.

1.2. Класіфікацыя вытворчых запасаў

The classification of manufacturing inventories

(wɒn pɔɪnt tu: ðə ,klæsifi'keɪjŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адходы ўласнай вытворчасці — own manufacture waste (əʊn ,mænju'fæktʃə weɪst).

Асноўныя матэрыялы — basic materials ('beɪsɪk mə'tiəriəls).

Выраб тары і яе рамонт — making of package and theirs repair ('meɪkɪŋ əv pækɪdʒ ənd ðeəz rɪ'peə).

Вытворчы працэс — 1) process of production ('prəʊses əv prə'dʌkʃən);
2) manufacturing process (,mænju'fæktʃəriŋ 'prəʊses).

Гаспадарчы інвентар — business implements ('bɪznɪs 'ɪmplɪmənts).

Дапаможныя матэрыялы — auxiliary materials (ɔ:g'ziljəri mə'tiəriəls).

Жывёла на вырошчванні і адкорме — animals to be raised and fattened ('æniməls tə bi: reizd ænd 'fætənd).

Запасныя часткі — spare parts (spɛə pɑ:ts).

Здабыўная прамысловасць — extractive industry (iks'træktiv 'indəstri).

Камплектаванне вырабленай гатовай прадукцыі — completion of the produced finished goods (kəm'pli:ʃən ɔv ðə pre'dju:st 'finiʃt gudz).

Камплектовачныя вырабы — completing articles (kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz).

Куплёныя паўфабрыкаты — purchased semi-manufactured goods ('pə:ʃəsd 'semi-,mænju'fæktʃəd gudz).

Насенне і кармы — seeds and forages (si:ds ænd 'fɔridʒiz).

Паліва — fuel ('fjuəl).

Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці — semi-manufactured goods of the domestic manufacture ('semi-,mænju'fæktʃərd gudz ɔv ðə də'mestik ,mænju'fæktʃə).

Перапрацоўчыя галіны прамысловасці — working-up branch of industry production ('wəkiŋ-ʌp brɑ:ʃ ɔv 'indəstri prɛ'dʌkʃn).

Прадукты здабыўной прамысловасці — products of extractive industry ('prɒdəkts ɔv iks'træktiv 'indəstri).

Прадукцыйная жывёла — productive animals (prɛ'dʌrtiv ,æniməls).

Рабочая жывёла — draught animals (drɑ:ft ,æniməls).

Рамонт машын і абсталявання — mashinery and equipment repair (mə'ʃi:nəri ænd i'kwipmənt ri'pɛə).

Стадыі перапрацоўкі — working-up stages ('wəkiŋ-ʌp steidʒiz).

Тара і тарныя матэрыялы — package and packing materials ('pækidʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls).

Харчовая прамысловасць — food-stuffs industry (fu:d-stʌfs 'indəstri).

Угнаенні і хімічныя прэпараты — fertilizers and chemical preparations ('fə:tilaizəz ænd 'kemikəl ,prepə'reiʃn).

Вытворчыя запасы [manufacturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] можна падзяліць на 7 наступных класіфікацыйных груп [classification groups (,klæsifi'keiʃn gru:ps)]:

1) сыравіна і матэрыялы [raw stuff and materials (rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)];

2) пакупныя паўфабрыкаты і камплектовачныя вырабы [purchased semi-manufactured goods and completing articles ('pə:tʃəst 'semi-,mænju'fæktʃəd gudz ænd kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz)];

3) паліва [fuel ('fjuəl)];

4) тара і тарныя матэрыялы [package and packing materials ('pækidʒ ænd 'pækiŋ mə'tiəriəls)];

5) запасныя часткі [spare parts (spɛə pɑ:ts)];

6) гаспадарчы інвентар [business implements ('biznis 'implimənts)];

7) інструменты [tools (tu:lz)].

Для кожнай з гэтых класіфікацыйных груп [classification groups (.klæsifi'keifn grʊ:ps)] можа адкрывацца асобны субрахунак да рахунку 10 “Матэрыялы” [separate subaccount for the account 10 “Materials” ('sepri:t 'sləbə'kaunt fə ðə ə'kaunt ten "Mə'tiəriəls")].

У сваю чаргу сыравіна і матэрыялы [raw stuff and materials (rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] падраздзяляюцца на такія падгрупы як:

1) сыравіна [raw stuff (rɔ: stʌf)];

2) асноўныя матэрыялы [basic materials ('beisik mə'tiəriəls)];

3) насенне і кармы [seeds and forages (si:ds ænd 'fɔridʒiz)];

4) дапаможныя матэрыялы [auxiliary materials (ɔ:g'ziljəri mə'tiəriəls)];

5) медыкаменты [medicaments (me'dikəmənts)];

6) угнаенні і хімічныя прэпараты [fertilizers and chemical preparations ('fɛ:tilaizəz ænd 'kemikəl ,prepə'reifn)].

Для іх уліку могуць выкарыстоўвацца асобныя субрахункі [subaccounts ('sləbə'kaunts)]. Дзеючы ў цяперашні час у Рэспубліцы Беларусь тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t əv ə'kaunts)], які зацверджаны Міністэрствам фінансаў, прадугледжвае 12 субрахункаў. Аднак арганізацыям дадзена права ўдакладняць змест асобных субрахункаў, прыведзеных у тыпавым плане, выключаць або аб'ядноўваць іх, а таксама ўводзіць дадатковыя субрахункі.

Звычайна да сыравіны [raw stuff (rɔ: stʌf)] адносяцца прадукты сельскай гаспадаркі [agriculture products ('ægrɪkʌltʃə 'prɒdʌkts)] і здабыўнай прамысловасці [extractive industry (ɪks'træktɪv 'ɪndəstri)]. Да прадуктаў сельскай гаспадаркі [agriculture products ('ægrɪkʌltʃə 'prɒdʌkts)] адносяцца агародніна [vegetables ('vedʒɪtəblɪz)], садавіна [fruits (fru:ts)], жывёла [animals ('æniməls)], воўна [hair (heə)], рыба [fish (fɪʃ)] і іншыя прадукты раслінаводства [other crop production ('ʌðə krɒp prə'dʌkʃn)], жывёлагадоўлі [animal production ('æniməl prə'dʌkʃn)], рыбаводства [pisciculture ('pɪsɪkʌltʃə)] і пчалярства [apiculture ('eɪpɪkʌltʃə)]. Прадукты здабыўнай прамысловасці [products of the extractive industry ('prɒdʌkts ɒv ðə ɪks'træktɪv 'ɪndəstri)] — гэта (нафта [petroleum (pɪ'treʊljəm)], торф [peat (pi:t)], крэйда [chalk (tʃɔ:k)], гліна [clay (kleɪ)], жвір [gravel ('grævəl)] і іншыя карысныя выкапні [useful minerals ('ju:sl̩ 'mɪnərəls)].

Асноўнымі матэрыяламі [basic materials ('beɪsɪk mə'tɪəriəls)] лічаць прадукцыю перапрацоўчых галін прамысловасці [working-up branch of industry production ('wɜ:kɪŋ-ʌp brɑ:tʃ ɒv 'ɪndəstri prə'dʌkʃn)]. Для харчовай прамысловасці [food-stuffs industry (fu:d-stʌfs 'ɪndəstri)] — гэта мука [flour ('flaʊə)], цукар [sugar ('ʃʊɡə)], мяса [flesh (fleʃ)] і іншыя віды прадукцыі прадпрыемстваў, якія перапрацоўваюць сельскагаспадарчую сыравіну [agricultural raw stuff (,ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)]. Усе яны ўлічваюцца на субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials ('sʌbə'kaʊnt ten 'haɪfən wʌn “Rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls”)].

Паўфабрыкаты [semi-manufactured goods ('semi-,mænju'fæktʃəd gudz)] падзяляюцца на паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці [semi-manufactured goods of domestic manufacture ('semi-,mænju'fæktʃəd gudz ɒv də'mestɪk ,mænju'fæktʃə)] і купленыя паўфабрыкаты [purchased semi-manufactured goods ('pɜ:tʃəsd 'semi-,mænju'fæktʃəd gudz)]. Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці [semi-manufactured goods of domestic manufacture ('semi-,mænju'fæktʃəd gudz ɒv də'mestɪk ,mænju'fæktʃə)] — гэта матэрыялы [materials (mə'tɪəriəls)], якія прайшлі пэўныя стадыі перапрацоўкі [working-up stages ('wɜ:kɪŋ-ʌp steɪdʒɪz)] непасрэдна на прадпрыемстве

[enterprise ('entəpraiz)] і прызначаны для далейшай апрацоўкі [processing ('prəusesin)] на гэтым жа прадпрыемстве. Для іх уліку прызначаны рахунак 21 “Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці” [account 21 “Semi-finished goods of domestic manufacture” (ə'kaunt 'twenti-wʌn “Semi-'finift gudz əv də'mestik ,mænju'fæktfə”)].

Купленыя паўфабрыкаты [purchased semi-manufactured goods ('pə:tʃəst 'semi-,mænju'fæktfəd gudz)] набываюцца ў іншых прадпрыемстваў у адпаведнасці з вытворчай праграмай [manufacturing program (,mænju'fæktfəriŋ 'prəugræm)] для далейшай апрацоўкі [processing ('prəusesin)] з мэтай атрымання гатовай прадукцыі [finished goods ('finift gudz)]. Акрамя таго, у складзе матэрыялаў могуць улічвацца камплектовачныя вырабы [completing articles (kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz)], набытыя ў іншых прадпрыемстваў. Гэта дэталі [details ('di:teils)], зборачныя адзінкі [assembly units (ə'sembli 'ju:nits)] і іншыя складовыя часткі гатовай прадукцыі, атрыманыя ад сумежных прадпрыемстваў [contiguous enterprises (kən'tigjuəs 'entəpraiziz)]. Яны прызначаны для камплектавання вырабленай гатовай прадукцыі [completion of produced finished goods (kəm'pli:ʃən əv pre'dju:st 'finift gudz)].

Як купленыя паўфабрыкаты [purchased semi-manufactured goods ('pə:tʃəst 'semi-,mænju'fæktfəd gudz)], так і камплектовачныя вырабы [completing articles (kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz)] ўлічваюцца на рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (əkaunt ten “Mə'tiəriəls”)]. Для гэтай мэты выкарыстоўваецца субрахунак 10-2 “Пакупныя паўфабрыкаты і камплектовачныя вырабы” [subaccount 10-2 “Purchased semi-manufactured goods and completing articles” ('sʌbə'kaunt ten 'haifən tu: “Pə:tʃəst 'semi-,mænju'fæktfəd gudz ænd kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz”)]. У тым выпадку, калі камплектовачныя вырабы [completing articles (kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz)] не ўключаюцца ў сабекошт прадукцыі [prime cost of production (praɪm kɔst əv prə'dʌkʃn)], для іх уліку выкарыстоўваецца рахунак 41 “Тавары” [account 41 “Merchandise” (ə'kaunt 'fɔ:ti-wʌn ,Mə:tʃən'daiz)].

Дапаможныя матэрыялы [auxiliary materials (ɔ:g'ziljəri mə'tiəriəls)] садзейнічаюць вытворчаму працэсу [manufacturing process (,mænju'

fæktʃəriŋ 'prəuses)] або паляпшаюць якасць прадукцыі [quality of production ('kwɒlɪtɪ ɒv pre'dʌktʃən)]. Дзяленне матэрыялаў на асноўныя і дапаможныя часта бывае ўмоўным, бо гэта залежыць ад колькасці выкарыстання таго ці іншага матэрыялу. Дапаможныя матэрыялы [auxiliary materials (ɔ:g'zɪljəri mə'tiəriəls)] таксама ўлічваюцца на субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” ('sləbə'kaunt ten 'haɪfən wɪn “Rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls”)].

Паліва [fuel ('fjuəl)] з'яўляецца дапаможным матэрыялам [auxiliary material (ɔ:g'zɪljəri mə'tiəriəl)], але з прычыны яго вялікага народна-гаспадарчага значэння і спецыфікі выкарыстання ва ўліку выдзяляецца асобнай пазіцыяй. Для яго ўліку выкарыстоўваецца субрахунак 10-3 “Паліва” [subaccount 10-3 “Fuel” ('sləbə'kaunt ten 'haɪfən θri: “'Fjuəl”)].

У складзе матэрыялаў улічваецца таксама тара і тарныя матэрыялы [package and packing materials ('pækɪdʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls)]. Для гэтай мэты ў тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t ɒv ə'kaunts)] уведзены субрахунак 10-4 “Тара і тарныя матэрыялы” [subaccount 10-4 “Package and packing materials” ('sləbə'kaunt ten 'haɪfən fɔ: “'Pækɪdʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls”)]. Да тарных матэрыялаў [packing materials ('pækɪŋ mə'tiəriəls)] адносяцца матэрыялы і дэталі [materials and details (mə'tiəriəls ænd 'di:teɪls)], прызначаныя для вырабу тара і яе рамонту [making of package and theirs repair ('meɪkɪŋ ɒv pækɪdʒ ænd ðeəz rɪ'reə)].

У сувязі са спецыфічным прызначэннем асобнай пазіцыяй выдзяляюцца і запасныя часткі [spare parts (spɛə pɑ:ts)], патрэбныя для рамонту машын і абсталявання [machinery and equipment repair (mə'ʃɪ:nəri ænd ɪ'kwɪpmənt rɪ'reə)]. Іх улік вядзецца на субрахунку 10-5 “Запасныя часткі” [subaccount 10-5 “Spare parts” ('sləbə'kaunt ten 'haɪfən faɪv “Spɛə pɑ:ts”)].

Адходы ўласнай вытворчасці [own manufacture waste (əʊn ,mænjʊ' fæktʃə weɪst)], да якіх у харчовай прамысловасці можна аднесці выбой мукі з мяшкоў, мучны падмёт, хлебную крошку, рэшткі агародніны і садавіны пасля выціскання соку, косці, жылкі, храсткі і іншыя рэшткі ўлічваюцца ў залежнасці ад выкарыстання ў складзе асноўных або

дапаможных матэрыялаў. Для ўліку адходаў уласнай вытворчасці [accounting of own manufacture waste (ə'kauntɪŋ ɒv ɔʊn ˌmænjʊ'fæktʃə weɪst)] можа выкарыстоўвацца некалькі субрахункаў, адкрытых да рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (əkaunt ten ‘Mæ’tiəriəls)]. Адходы [waste (weɪst)], якія могуць выкарыстоўвацца ў якасці асноўных або дапаможных матэрыялаў [in character of the basic or auxiliary materials (in ‘kæ:riktə ɒv ðə ‘beɪsɪk ɔ: ɔ:g’ziljəri mæ’tiəriəls)] непасрэдна на тым прадпрыемстве, дзе яны былі атрыманы, улічваюцца на субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [are recorded at the subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ə ri'kɔ:did ət ðə ‘slbə'kaunt ten ‘haɪfən wɪn ‘Rɔ: stʌf ænd mæ’tiəriəls)]. Для ўліку адходаў [waste (weɪst)], якія будуць выкарыстаны як паліва [fuel (‘fjuəl)] або запасныя часткі [spare parts (spɛə pɑ:ts)], выкарыстоўваюцца адпаведна або субрахунак 10-3 “Паліва” [subaccount 10-3 “Fuel” (‘slbə'kaunt ten ‘haɪfən θri: ‘‘Fjuəl)], або субрахунак 10-5 “Запасныя часткі” [subaccount 10-5 “Spare parts” (‘slbə'kaunt ten ‘haɪfən faɪv ‘Spɛə pɑ:ts)]. Іншыя адходы ўласнай вытворчасці [other waste of the own manufacture (‘lðə weɪst ɒv ðə ɔʊn ˌmænjʊ'fæktʃə)], якія не могуць быць выкарыстаны непасрэдна на прадпрыемстве, улічваюцца на субрахунку 10-6 “Іншыя матэрыялы” [are recorded at the subaccount 10-6 “Other materials” (ə ri'kɔ:did ət ðə ‘slbə'kaunt ten ‘haɪfən sɪks ‘‘lðə mæ’tiəriəls)]].

У сельскагаспадарчых арганізацыях [agricultural entities (ˌægrɪ'kʌltʃərəl ‘entɪtɪz)] значную велічыню вытворчых запасаў складаюць маладняк жывёлы [younger animals (jʌŋkə ‘æniməls)] і жывёла на адкорме [animals to be fattened (ˌæniməls tə bi: ‘fætənd)]. Для іх уліку выкарыстоўваецца рахунак 11 “Жывёла на вырошчванні і адкорме” [account 11 “Animals to be raised and fattened” (əkaunt i’levn ‘‘Æniməls tə bi: reɪzd ænd ‘fætənd)]. Рабочая і прадукцыйная жывёла [draught and productive animals (dra:ft ænd prədʌktɪv ˌæniməls)] ў склад запасаў [composition of inventories (ˌkɒmpə’zɪʃən ɒv ‘ɪnvəntɪrɪz)] не ўключаецца, а ўлічваецца як асноўныя сродкі [plant assets (plɑ:nt æsets)].

1.3. Мэты, задачи і канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў

The purposes, the tasks and the conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting

(wʌn pɔɪnt θɪ:. ðə 'pə:pəsɪz, ðə tɑ:skz ænd ðə kən'septʃuəl
,fʌndə'mentəls əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ə'kauntɪŋ)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Ацэнка запасаў на канец справаздачнага перыяду — valuation of inventories at the end of reporting period (,vælju'eɪʃən əv 'ɪnvəntɪz ət ðə end əv rɪ'pɔ:tɪŋ 'piəriəd).

Балансавая вартасць — balance sheet value ('bæləns ʃi:t 'vælju:).

Безупынная сістэма ўліку вытворчых запасаў — continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ə'kauntɪŋ).

Выдаткі на закупку запасаў — purchase of inventories costs ('pætʃəs əv 'ɪnvəntɪz kɒsts).

Кіраўніцкая бухгалтэрыя — management accounting department ('mænɪdʒmənt ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt).

Колькасць нескрыстаных на канец справаздачнага перыяду матэрыялаў — quantity of materials unused at the end of the reporting period ('kwɒntəti əv mə'tɪəriəls ʌnju:st ət ðə end əv ðə rɪ'pɔ:tɪŋ 'piəriəd).

Матэрыяльныя выдаткі — tangible costs ('tændʒəbl kɒsts).

Метад вызначэння вартасці скрыстаных на вытворчасць прадукцыі матэрыялаў — determination method of materials value used on the production manufacture (di,tə:mi'neɪʃən 'mæθəd əv mə'tɪəriəls 'vælju: ju:st ɒn ðə pre'dʌkfən ,mænjʊ'fæktʃə).

Перыядычная сістэма ўліку вытворчых запасаў — periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɒdɪkəl 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ə'kauntɪŋ).

Пых запасаў — flow of inventories (fləu əv 'ɪnvəntɪz).

Сабекошт паступіўшых запасаў — prime cost of received materials (praɪm kɒst ɒv rɪ'si:vɪd mə'tɪəriəls).

Сістэмы ўліку запасаў — systems of inventories accounting ('sɪstɪms ɒv 'ɪnvəntɪrɪz ə'kaʊntɪŋ).

Слізготная сярэдняя — sliding average ('slaɪdɪŋ 'ævərɪdʒ).

Справядлівая вартасць запасаў — fair value of inventories (fɛə 'vælju ɒv 'ɪnvəntɪrɪz).

Сярэдні сабекошт адзінкі запасаў — average prime cost of inventories unit ('ævərɪdʒ praɪm kɒst ɒv 'ɪnvəntɪrɪz 'ju:nɪt).

Фінансавая бухгалтэрыя — financial accounting department (faɪ'nænsjəl ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt).

Прынцып адпаведнасці расходаў даходам справаздачнага перыяду — matching principle of expenses with incomes of reporting period (mætʃɪŋ 'prɪnsəpl ɒv ɪks'pensɪz wɪð 'ɪnkʌmɪz ɒv rɪ'pɔ:ɪtɪŋ 'pɪəriəd).

1.3.1. Мэты і задачы ўліку вытворчых запасаў

The purposes and the tasks of manufacturing inventories accounting

(wʌn pɔɪnt θɪ: pɔɪnt wʌn. ðə 'pə:pəsɪz and ðə tɑ:sks ɒv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntɪrɪz ə'kaʊntɪŋ)

Рада па міжнародных стандартах рахункаводства [International Accounting Standards Board (,ɪntə'næʃənəl ə'kaʊntɪŋ 'stændəds bɔ:d)] прытрымліваецца меркавання, у адпаведнасці з якім перад улікам запасаў [accounting of inventories (ə'kaʊntɪŋ ɒv 'ɪnvəntɪrɪz)] стаяць дзве наступныя мэты:

1) правільнае вызначэнне прыбытку [right determination of profit (raɪt dɪ,tə:mi'neɪʃən ɒv 'prɒfɪt)];

2) вызначэнне найбольш рэалістычнай вартасці запасаў [determination of most realistic value of inventories (dɪ,tə:mi'neɪʃən ɒv moʊst rɪə'lɪstɪk 'vælju: ɒv 'ɪnvəntɪrɪz)].

Для дасягнення першай мэты Рада па міжнародных стандартах фінансавай справаздачнасці [International Accounting Standards Board (.intə'næʃənl ə'kauntɪŋ 'stændəds bɔ:d)] прыняла канцэптуальнае палажэнне, адпаведна якому пры продажы запасаў [sale of inventories (seil əv 'invəntɪz)] іх балансавая вартасць [balance sheet value ('bæləns ʃi:t 'vælju:)] павінна быць прызнана як расходы [expenses (iks'pensɪz)] у тым справаздачным перыядзе [reporting period (rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], у якім прызнаецца выручка [revenue ('revɪnju:)] ад іх продажу. У выніку выконваецца прынцып адпаведнасці расходаў даходам справаздачнага перыяду [matching principle of expenses with incomes of reporting period ('mætʃɪŋ 'prɪnsəpl əv iks'pensɪz wɪð 'ɪnkɪmɪz əv rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], які з'яўляецца міжнародным прынцыпам рахункаводства [international principle of accounting (.intə'næʃənl ,prɪnsəpl əv ə'kauntɪŋ)] і з'яўляецца асноватворнай базай пры вызначэнні прыбытку [profit determination ('prɒfɪt dɪ,tɜ:mi'neɪʃən)].

Другой мэтай уліку запасаў [accounting of inventories (ə'kauntɪŋ əv 'invəntɪz)] з'яўляецца вызначэнне іх найбольш рэалістычнай вартасці [realistic value (rɪə'lɪstɪk 'vælju:)], пад якой у стандарце IAS-2 “Запасы” падразумяваецца справядлівая вартасць запасаў [fair value of inventories (fɛə 'vælju əv 'invəntɪz)]. Справядлівая вартасць [fair value (fɛə 'vælju)] — гэта сума, на якую можна абмяняць запасы або выканаць разлік па абавязальстве пры ажыццяўленні здзелкі паміж добра інфармаванымі незалежнымі бакамі, каторыя жадаюць здзейсніць такую аперацыю. Гэтыя дзве мэты часам несумяшчальныя. Пры іх несумяшчальнасці прыярытэт павінен аддавацца правільнаму вызначэнню прыбытку.

Абумоўлена гэта наступнай прычынай. Прыбытак [profit ('prɒfɪt)] вызначаецца як рознасць паміж нета-выручкай ад рэалізацыі прадукцыі і яе сабекоштам [difference between the net revenue from the sale of production and its prime cost ('dɪfrəns bɪ'twi:n ðə net 'revɪnju: frəm ðə seil əv prə'dɪkʃn ænd its praɪm kɔst)]. Сабекошт рэалізаванай прадукцыі [prime cost of sold production (praɪm kɔst əv səʊld prə'dɪkʃn)] ўяўляе сабой рознасць паміж сабекоштам прадукцыі, прызначанай для продажу [prime cost of production intended for sale (praɪm kɔst əv prə'dɪkʃn ɪn'tendɪd fə seil)], і сабекоштам запасаў прадукцыі на канец справаздачнага перыяду

[prime cost of production inventories at the end of reporting period (praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn 'ɪnvəntrɪz ət ðə end ɒv rɪ'pɔːtɪŋ 'piəriəd)]. У сувязі з гэтым чым вышэй сабекошт запасаў прадукцыі на канец справаздачнага перыяду [prime cost of production inventories at the end of reporting period (praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn 'ɪnvəntrɪz ət ðə end ɒv rɪ'pɔːtɪŋ 'piəriəd)], тым ніжэй сабекошт прададзенай прадукцыі [prime cost of sold production (praɪm kɒst ɒv səʊld prə'dʌkʃn)] і вышэй фінансавы вынік [financial result (faɪ'nænʃəl rɪ'zʌlt)] ад яе рэалізацыі. І наадварот, чым ніжэй сума, аднесеная на сабекошт запасаў на канец справаздачнага перыяду, тым вышэй сабекошт прададзенай прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг і ніжэй прыбытак.

Паколькі ў сабекошце прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг [prime cost of production, executed works and rendered service (praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn, ,eksi'kju:tɪd wɜːks ænd 'rendəd 'sɜːvɪsɪz)] матэрыяльныя выдаткі [tangible costs ('tændʒəbl kɒsts)] займаюць дамінуючае месца, то ацэнка запасаў на канец справаздачнага перыяду [valuation of inventories at the end of reporting period (,vælju'eɪʃən ɒv 'ɪnvəntrɪz ət ðə end ɒv rɪ'pɔːtɪŋ 'piəriəd)] аказвае прамое ўздзеянне на велічыню прыбытку [size of profit (saɪz ɒv 'prɒfɪt)]. Па сутнасці справы, прыняты ўліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of organization (ə'kaʊntɪŋ 'pɒlɪsɪ ɒv ,ɔːɡənəɪ'zeɪʃən)] метадам вызначэння вартасці скарыстаных на вытворчасць прадукцыі матэрыялаў [determination method of materials value used on the production manufacture (dɪ,tə'mɪneɪʃən 'mæθəd ɒv mə'tɪəriəls 'væljuː juːst ɒn ðə prə'dʌkʃən ,mænju'fæktʃə)] вызначае, якая частка сабекошту прызначанай для продажу прадукцыі будзе аднесена на сабекошт прададзенай прадукцыі [prime cost of sold production (praɪm kɒst ɒv səʊld prə'dʌkʃn)], а якая частка будзе паказана ў балансе як запасы [inventories ('ɪnvəntrɪz)], каторыя будуць прызнаны як расходы [expenses (ɪks'pensɪz)] ў наступных справаздачных перыядах [next reporting periods (nekst rɪ'pɔːtɪŋ 'piəriəds)].

Улічваючы прыведзеныя вышэй дзве мэты ўліку вытворчых запасаў [accounting of manufacturing inventories (ə'kaʊntɪŋ ɒv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz)] можна сфармуляваць наступныя яго задачы:

1) фарміраванне поўнай і праўдзивай інфармацыі аб запасах матэрыяльных каштоўнасцей [complete and reliable information forming of material valuables inventories (kəm'pli:t ænd ri'laɪəbl ,ɪnfə'meɪʃn fɔ:mɪŋ əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz 'ɪnvəntɪz)];

2) фарміраванне фактычнага сабекошту запасаў [historical prime cost forming of inventories (his'tɔ:rikəl praɪm kɒst 'fɔ:mɪŋ əv 'ɪnvəntɪz)];

3) кантроль над законнасцю гаспадарчых аперацый з запасамі матэрыяльных каштоўнасцей і іх мэтазгоднасцю [lawfulness of business transactions control with the inventories of material valuables and theirs expediency ('lɔ:fulnes əv 'biznis træn'zækʃəns kən'trəʊl wɪð ðə 'ɪnvəntɪz əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz ænd ðeəs ɪks'pi:diəns)];

4) кантроль захаванасці запасаў у месцах іх захоўвання [control of inventories safety in places theirs storage (kən'trəʊl əv 'ɪnvəntɪz 'seɪfti ɪn pleɪsɪz ðeəs 'stɔ:ɪdʒ)];

5) маніторынг адхіленняў ад вызначаных нормаў выкарыстання запасаў на выпуск прадукцыі [monitoring of deviations at the established norms of inventories use on the production output ('mɒnɪtərɪŋ əv ,di:vi'eɪʃən ət ðə ɪ'stæblɪʃt nɔ:ms əv 'ɪnvəntɪz juː ən ðə prə'dʌkʃən 'aʊtpʊt)];

6) выяўленне ўнутраных рэзерваў паніжэння сабекошту прадукцыі ў частцы матэрыяльных выдаткаў [inside reserves revelation of production prime cost reduction to the part of tangible costs ('ɪn'saɪd ri'zə:vs ,revɪ'leɪʃən əv prə'dʌkʃən praɪm kɒst ri'dʌkʃən tə ðə pɑ:t əv 'tændʒəbl kɒsts)].

Выкананне ўказаных задач забяспечвае кіраўніцтва вытворчага прадпрыемства патрэбнай інфармацыі для прыняцця рашэнняў, накіраваных на паніжэнне сабекошту прадукцыі і павышэнне рэнтабельнасці яе рэалізацыі. Пастаўленыя задачы патрабуюць дасканалага валодання метадыкамі, распрацаванымі перадавой як айчыннай, так і сусветнай практыкай.

1.3.2. Два падыходы сусветнай практыкі да ўліку вытворчых запасаў

Two approach of world practice to the manufacturing inventories accounting

**(wɒn point θri: point tu:. Tu: ə'pəʊtʃ əv wə:ld 'præktis
tə ðə ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntɪz ə'kaʊntɪŋ)**

У сусветнай практыцы могуць выкарыстоўвацца перыядычная і безупынная сістэмы ўліку запасаў [systems of inventories accounting ('sistims əv 'invəntɪz ə'kaʊntɪŋ)]. Пры выкарыстанні безупыннай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sistim əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntɪz ə'kaʊntɪŋ)] вядзецца безупынны колькасна-вартасны ўлік вытворчых запасаў [continuous quantitative-and-value accounting of manufacturing inventories (kən'tɪnjuəs 'kwɒntətətɪv-ænd-'vælju: ə'kaʊntɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntɪz)] па меры ажыццяўлення пакупак і выкарыстання матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі або яе продажу. Сабекошт запасаў [prime cost of inventories (praɪm kɔst əv 'invəntɪz)] вызначаецца шляхам разліку слізготнай сярэдняй [sliding average ('slaidɪŋ 'ævərɪdʒ)] пасля кожнага набывання, што дае магчымасць вызначыць сабекошт кожнай партыі перададзеных у вытворчасць або рэалізаваных запасаў. Сумарнае значэнне вартасці скарыстаных матэрыялаў [summary size of utilized materials value ('sʌməri saɪz əv 'ju:taɪaɪzɪd mə'tɪəriəls 'vælju:)] становіцца іх сабекоштам, падлеглым уключэнню ў сабекошт прадукцыі, работ і паслуг [prime cost of production, works and services (praɪm kɔst əv prə'dʌkʃn, wɜ:ks ænd 'sɜ:vɪsɪz)].

У перыядычнай сістэме ўліку запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɒdɪkəl 'sistim əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntɪz ə'kaʊntɪŋ)] бяруцца ў падлік і ацэньваюцца толькі запасы на канец справаздачнага перыяду [inventories at the end of the reporting period ('invəntɪz ət ðə end əv ðə rɪ'pɔ:tiŋ 'piəriəd)]. Сабекошт скарыстаных матэрыялаў [prime cost of used materials (praɪm kɔst əv ju:st mə'tɪəriəls)] вызначаецца шляхам выліку [deduction (dɪ'dʌkʃən)] з сабекошту пасту-

піўшых запасаў [prime cost of received materials (praɪm kɒst ɒv rɪ'si:v d mə'tiəriəls)] іх сабекошту на канец справаздачнага перыяду [prime cost at the end of the reporting period (praɪm kɒst ət ðə end ɒv ðə rɪ'pɔ:tɪŋ 'piəriəd)]. Для гэтай мэты разлічваецца [is being calculated (ɪz bi:ɪŋ 'kælkjuleɪtɪd)] сярэдні сабекошт адзінкі запасаў [prime cost of inventories unit (praɪm kɒst ɒv 'ɪnvəntrɪz 'ju:nɪt)], што паступілі ў дадзеным справаздачным перыядзе, які памнажаецца [is multiplied (ɪz 'mʌltɪplɪd)] на колькасць некарыстаных на канец справаздачнага перыяду матэрыялаў [quantity of materials unused at the end of reporting period ('kwɒntəti ɒv mə'tiəriəls ʌnju:st ət ðə end ɒv rɪ'pɔ:tɪŋ 'piəriəd)].

У краінах, дзе выкарыстоўваецца кантынентальная мадэль ўліковай сістэмы, улік запасаў [accounting of inventories (ə'kaʊntɪŋ ɒv 'ɪnvəntrɪz)] можа ажыццяўляцца ў фінансавай і кіраўніцкай бухгалтэрыях. У фінансавай бухгалтэрыі [financial accounting department (faɪ'nænfəl ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] адлюстроўваюцца [is reflected (ɪz rɪ'flektɪd)] выдаткі на закупку запасаў [purchase of inventories costs ('pʊ:tʃəs ɒv 'ɪnvəntrɪz costs)] і разлікі з пастаўшчыкамі [settlings by transactions with suppliers ('setlɪŋz baɪ trænzækʃəns wɪð sə'plaɪəs)], а рух запасаў [flow of inventories (fləʊ ɒv 'ɪnvəntrɪz)] — у кіраўніцкай бухгалтэрыі [management accounting department ('mænɪdʒmənt ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)].

Фактычная наяўнасць запасаў [factual availability of inventories ('fæktʃuəl ə'veɪlə'bɪlɪti ɒv 'ɪnvəntrɪz)] вызначаецца [is being defined (ɪz bi:ɪŋ dɪ'faɪnd)] толькі ў канцы справаздачнага перыяду [at the close of reporting period (ət ðə kləʊs ɒv rɪ'pɔ:tɪŋ 'piəriəd)] шляхам правядзення інвентарызацыі [taking inventory ('teɪkɪŋ 'ɪnvəntri)]. На суму змянення вартасці запасаў [on sum of inventories value change (ɒn sʌm ɒv 'ɪnvəntrɪz 'vælju: tʃeɪndʒ)] у фінансавай бухгалтэрыі [in the financial accounting department (ɪn ðə faɪ'nænfəl ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] карэктуюцца [is corrected (ɪz kə'rektɪd)] фінансавы вынік ад рэалізацыі прадукцыі, работ, паслуг [financial result from sale of production, works and services (faɪ'nænfəl rɪ'zʌlt frəm seɪl ɒv prə'dʌkʃn, wɜ:ks ænd 'sɜ:vɪsɪz)].

1.4. Ацэнка і базавыя методыкі ўліку запасаў у Рэспубліцы Беларусь

The valuation and the basis methods of inventories accounting in the Republic of Belarus

(wʌn pɔɪnt fɔː. ðə ˌvælju'eɪʃən ænd ðə 'beɪsɪs 'mɛθəds
ɔv 'ɪnvɛntrɪz ə'kaʊntɪŋ ɪn ðə Rɪ'pʌblɪk ɔv ˌbʲelʲɪ'rus)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (kiː ˌtɜːmi'nɒlədʒi)]

Адхіленні паміж вартасцю матэрыяльных каштоўнасцей па цэнах пастаўшчыкоў і ўліковых цэнах — deviation between value of material valuables at the prices of suppliers and the accounting prices (diːvi'eɪʃən bɪ'twiːn ˌvæljuː ɔv mə'tɪəriəl ˌvæljuəblz ət ðə praɪsɪz ɔv 'sə'plaɪəs ænd ðə ə'kaʊntɪŋ praɪsɪz).

Адхіленні фактычнага сабекошту набытых матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах — historical cost deviation of acquired materials from value at the accounting prices (hɪstə'ri:kəl kɔst ˌdiːvi'eɪʃən ɔv ə'kwaiəd mə'tɪəriəls frəm ˌvæljuə ət ðə ə'kaʊntɪŋ praɪsɪz).

Ацэнка запасаў па сярэднім сабекошце — valuation of inventories at the average prime cost (ˌvælju'eɪʃən ɔv 'ɪnvɛntrɪz ət ðə 'ævərɪdʒ praɪm kɔst).

Ацэнка па сабекошце першых па часе набыцця запасаў — valuation at the prime cost of first inventories on a time acquisition (ˌvælju'eɪʃən ət ðə praɪm kɔst ɔv fɜːst 'ɪnvɛntrɪz ɔn ə taɪm ˌækwi'zɪʃən).

Выдаткі па нарыхтоўцы і дастаўцы вытворчых запасаў — procurement and carriage costs of manufacturing inventories (prə'kjuəmənt ænd ˌkærɪdʒ kɔsts ɔv ˌmænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvɛntrɪz).

Кантрактныя цэны — contract prices (kən'trækt praɪsɪz).

Метад ФІФО — FIFO method (faɪfə 'mɛθəd).

Першае паступленне — першая выдача — first-in — first-out (fɜːst ɪn — fɜːst aʊt).

Планава-разліковая цана — planned calculation price (plænd ˌkælkju'leɪʃən praɪs).

Планавы сабекошт сыравіны і матэрыялаў — planned prime cost of raw stuff and materials (plænd praim kɒst ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Сярэдняя цана групы — average price of group ('ævərɪdʒ prais ɔv gru:p).

Сярэдняя цана кожнага наймення матэрыялу — average price of material every name ('ævərɪdʒ prais ɔv mə'tiəriəl 'evri neim).

Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі — transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teɪfən-ænd-prə'kjuəmənt kɒsts).

Транспартныя тарыфы — transport tariffs (træns'pɒt 'tærɪfs).

Улік па фактычным сабекошце — historical prime cost accounting (his'tɔ:rikel praim kɒst ə'kauntɪŋ).

Уліковыя цэны на матэрыялы — materials accounting prices (mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ praisɪz).

Фактычны сабекошт канкрэтнага віду сыравіны або матэрыялаў — concrete kind historical prime cost of raw stuff or materials ('kɒnkri:t kaind his'tɔ:rikel praim kɒst ɔv rɔ: stʌf ɔ: mə'tiəriəls).

Цана набыцця — price of purchase (prais ɔv 'pɜ:tʃəs).

1.4.1. Ацэнка паступіўшых ад пастаўшчыкоў сыравіны і матэрыялаў

The valuation of raw stuff and materials which received from suppliers

(wʌn pɔɪnt fɔ: pɔɪnt wʌn. ðə ,vælju'eɪfən ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls wɪtʃ ri'si:vɪd frəm sə'plaɪəs)

У Рэспубліцы Беларусь рахункаводства сыравіны, матэрыялаў і іншых вытворчых запасаў [accounting of raw stuff, materials and other manufacturing inventories (ə'kauntɪŋ ɔv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'lðə ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntɪz)] рэгулюе Інструкцыя па бухгалтарскім уліку запасаў. Указаная інструкцыя зацверджана пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 12 лістапада 2010 г. № 133 (з наступнымі змяненнямі і дапаўненнямі). Асноватворным прынцыпам рахункаводства запасаў [accounting of inventories (ə'kauntɪŋ ɔv 'ɪnvəntɪz)]

адпаведна названай інструкцыі з'яўляецца ўлік па фактычным сабекошце [historical prime cost accounting (his'tɔ:rikəl praim kɔst ə'kauntɪŋ)]. Фактычны сабекошт [historical prime cost (his'tɔ:rikəl praim kɔst)] вызначаецца па суме выдаткаў на набыццё запасаў [costs sum of inventories purchase (kɔsts sʌm ɒv 'ɪnvəntɪz 'pɜ:tʃəs)].

Для ўліку запасаў у месцах захоўвання [accounting of inventories in the storing places (ə'kauntɪŋ ɒv 'ɪnvəntɪz ɪn ðə 'stɔ:ɪŋ 'pleɪsɪz)] і іх аналітычнага ўліку [analytic accounting ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] выкарыстоўваюцца ўліковыя цэны [accounting prices (ə'kauntɪŋ praɪsɪz)]. Выкарыстанне ўліковых цэн абумоўлівае неабходнасць адасобленага ўліку адхіленняў фактычнага сабекошту набытых матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [historical cost deviations of acquired materials from value at accounting prices (hɪstɔ:rikəl kɔst ,di:vi'eɪʃəns ɒv ə'kwaiəd mə'tɪəriəls frəm 'vælju ət ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] на рахунку [on account (ɒn ə'kaunt)] 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn ɪn 'vælju ɒv mə'tɪəriəls”)]. У якасці ўліковых цэн на матэрыялы [materials accounting prices (mə'tɪəriəls ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] могуць выкарыстоўвацца наступныя цэны:

а) цана набыцця [price of purchase (praɪs ɒv 'pɜ:tʃəs)];

б) фактычны сабекошт канкрэтнага віду сыравіны або матэрыялаў [concrete kind historical prime cost of raw stuff or materials ('kɒkri:t kaɪnd hɪs'tɔ:rikəl praim kɔst ɒv rɔ: stʌf ɔ: mə'tɪəriəls)] па даных папярэдняга справаздачнага перыяду [according to the data of previous reporting period (ə'kɔ:diŋ tə ðə 'deɪtə ɒv 'pri:vjəs ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)];

в) планава-разліковая цана [planned calculation price (plænd ,kælkju'leɪʃən praɪs)];

г) сярэдняя цана групы [average price of group ('ævərɪdʒ praɪs ɒv gru:p)];

д) сярэдняя цана кожнага наймення матэрыялу [average price of material every name ('ævərɪdʒ praɪs ɒv mə'tɪəriəl 'evri neɪm)].

Пры выкарыстанні цаны набыцця [price of purchase (praɪs ɒv 'pɜ:tʃəs)] ў якасці ўліковай цаны [accounting price (ə'kauntɪŋ praɪs)] матэрыялы ўлічваюцца як у аналітычным уліку ў бухгалтэрыі [analytic book-

keeping in the accounting department ('æne'litik 'buk,ki:piŋ in ðə ə'kauntiŋ di'pɑ:tmənt]), так і ў складскім уліку [storehouse accounting ('stəhaus ə'kauntiŋ)] па кантрактных цэнах [contract prices (kən'trækt praisiz)], указаных у дакументах пастаўшчыка [supplier's documents (sə'plaie's) 'dɒkjuments)]. Неабходнасць уліку ў такім выпадку цэннасных адхіленняў адсутнічае, а выдаткі па нарыхтоўцы і дастаўцы вытворчых запасаў [procurement and carriage costs (prə'kjuəmənt ænd 'kæridʒ kɒsts)] да месцаў іх выкарыстання, а таксама па давядзенні вытворчых запасаў да стану, у якім яны прыдатныя да выкарыстання па прызначэнні, улічваюцца асобна як транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation and procurement costs (,træspɔ:'teifən ænd prə'kjuə-mənt kɒsts)].

Выкарыстанне ў якасці ўліковай цаны [accounting price (ə'kauntiŋ prais)] фактычнага сабекошту папярэдняга справаздачнага перыяду [historical prime cost of previous reporting period (his'tɔ:rikəl praim kɒst əv 'pri:vjəs ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)] абумоўлівае неабходнасць адасобленага ўліку адхіленняў [detached accounting of deviations (di'tæft ə'kauntiŋ əv ,di:vi'eifəns)] паміж вартасцю сыравіны і матэрыялаў па ўліковых цэнах (фактычным сабекоштам мінулага перыяду) і коштам па цэнах, указаных у дакументах пастаўшчыка. Такія адхіленні будуць улічвацца ў складзе транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation and procurement costs (,træspɔ:'teifən ænd prə'kjuəmənt kɒsts)].

Базай для вызначэння планава-разліковых цэн [planned calculation price (plænd ,kælkju'leifən praisiz)] з'яўляюцца цэны, указаныя ў заключаных кантрактах на пастаўку сыравіны і матэрыялаў [supply contracts of raw stuff and materials (sə'plai kən'trækts əv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] у наступным планавым перыядзе. Вызначаная такім чынам сярэдняя цана закупкі [purchase average price ('pə:tʃəs 'ævəridʒ prais)] карэкціруецца на чаканую велічыню транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў, якая прагназуецца на аснове фактычных выдаткаў папярэдняга перыяду [factual costs of previous reporting period ('fæktʃuəl kɒsts əv 'pri:vjəs ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)] з улікам змяненняў транспартных тарыфаў [transport tariff (træns'pɒt 'tærif)], аплаты пагрузачна-разгрузачных работ [payment of loading-unloading works ('peimənt əv 'ləudiŋ-ʌn'ləudiŋ wə:ks)] і іншых фактараў.

У выніку вызначаецца планавы сабекошт сыравіны і матэрыялаў [planned prime cost of raw stuff and materials (plænd praim kɔst ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)]. Выкарыстанне планава-разліковых цэн абумоўлівае ўзнікненне адхіленняў [deviations (.di:vi'eɪʃəns)] паміж вартасцю сыравіны і матэрыялаў па ўліковых цэнах (планавым сабекоштам [planned prime cost (plænd praim kɔst)] і коштам па цэнах, указаных у дакументах пастаўшчыка). Такія адхіленні таксама будуць улічваюцца ў складзе транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [composition of transportation and procurement costs (.kɒmpə'zɪʃən ɒv ,træspɔ:'teɪʃən ænd prə'kjuəmənt kɔsts)].

Выкарыстанне сярэдніх цэн групы [average prices of group ('ævərɪdʒ praisɪz ɒv gru:p)] і сярэдніх цэн кожнага наймення матэрыялу [average prices of material every name ('ævərɪdʒ praisɪz ɒv mə'tiəriəl 'evri neɪm)] можа абумовіць неабходнасць адкрыцця на рахунку [opening on account ('əʊpnɪŋ ɒn ə'kaʊnt)] 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mə'tiəriəls”) наступных субрахункаў [subaccounts ('sʌbə'kaʊnts)]:

16-1 “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [16-1 “Transportation and procurement costs” ('sɪks'ti:n 'haɪfən wɪn “,Træspɔ:'teɪʃən ænd prə'kjuəmənt kɔsts”)];

16-2 “Адхіленне паміж вартасцю матэрыяльных каштоўнасцей па цэнах пастаўшчыкоў і ўліковых цэнах” [16-2 “Deviation between value of material valuables at the prices of suppliers and the at accounting prices” ('sɪks'ti:n 'haɪfən tu: “,Di:vi'eɪʃən bɪ'twi:n 'vælju: ɒv mə'tiəriəl 'væljuəblz ət ðə praisɪz ɒv 'sə'plaɪəs ænd ðə ət ə'kaʊntɪŋ praisɪz”)].

Сярэдняя цана групы [average price of group ('ævərɪdʒ prais ɒv gru:p)] ўсталёўваецца ў тых выпадках, калі ажыццяўляецца ўзбуйненне наменклатурных нумараў сыравіны і матэрыялаў [consolidation of raw stuff and materials the nomenclature numbers (kən,soli'deɪʃn ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ðə neu'menklətʃə 'nɒmbəs)] шляхам аб'яднання ў адзін наменклатурны нумар [nomenclature number (neu'menklətʃə 'nɒmbə)] некалькіх размераў, гатункаў або відаў аднародных матэрыялаў, цэны на якія вагаюцца нязначна. Базай для вызначэння сярэдніх цэн групы таксама з'яўляюцца цэны, указаныя ў заключаных кантрактах на пастаўку

сыравіны або матэрыялаў пэўнай групы ў наступным планавым перыядзе.

Адхіленні вартасці сыравіны і матэрыялаў па цэнах пастаўшчыкоў ад іх вартасці па сярэдніх цэнах групы або сярэдніх цэнах кожнага наймення матэрыялаў будуць адлюстраваны па дэбёце або крэдыце субрахунку [by debit or credit of subaccount (bai 'debit ə: 'credit əv slbə'kaunt)] 16-2 “Адхіленне паміж вартасцю матэрыяльных каштоўнасцей па цэнах пастаўшчыкоў і ўліковых цэнах” [16-2 “Deviation between value of material valuables at the prices of suppliers and the at accounting prices” (‘siks’ti:n ‘haifən tu: ,’Di:vi’eifən bi’twi:n ‘væljʊ: əv mə’tiəriəl ‘væljʊəblz ət ðə praisiz əv ‘sə’plaie ænd ðə ət ə’kauntɪŋ praisiz)]. У арганізацыях з невялікай наменклатурай матэрыяльных каштоўнасцей, а таксама ў выпадку істотнай значымасці асобных відаў і груп матэрыялаў, дапускаецца непасрэднае ўключэнне транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў у фактычны сабекошт матэрыялу [insertion of transportation and procurement costs in the factual prime cost of material (in’sə:ʃn əv ,træspɔ:’teifən ænd prə’kjuəmənt kɒsts in ðə ‘fæktʃʊəl praim kɒst əv mə’tiəriəl)].

Магчымасць выбару аднаго варыянта з некалькіх альтэрнатыўных варыянтаў ацэнкі вытворчых запасаў і адхілення іх вартасці ад цэн пастаўшчыкоў абумоўлівае ўзмацненне адказнасці галоўнага бухгалтара вытворчай арганізацыі за прынятае рашэнне. Памылковае рашэнне цягне за сабой паніжэнне кантрольных і кіраўніцкіх функцый рахункаводства, а таксама можа стаць прычынай злоўжыванняў матэрыяльна адказных асоб.

**1.4.2. Магчымыя метадычныя рашэнні
па ўліку паступлення матэрыялаў і іх ацэнка
пры перадачы ў вытворчасць**

**The possible methodical decisions by the accounting
of materials receipt and theirs valuation
when transmission in production**

(wɒn pɔɪnt fɔː pɔɪnt tuː. Дə 'pɔsəbl mɪ'θɒdɪkəl dɪ'sɪzəns baɪ дə ə'kaʊntɪŋ
ɒv mə'tɪəriəls rɪ'sɪːt ænd ðeɪz ˌvælju'eɪʃən wen trænz'mɪʃən ɪn prə'dʌkʃn)

Інструкцыя па бухгалтарскім ўліку запасаў дапускае некалькі метадычных рашэнняў па ўліку паступлення сыравіны і матэрыялаў на вытворчае прадпрыемства. Іх паступленне можа быць адлюстравана на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɒn ə'kaʊnt ten “Mə'tɪəriəls”)] як з выкарыстаннем рахункаў 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыяльных каштоўнасцей” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪftiːn “Prə'kjʊəmənt ænd 'pʊ:tʃəs ɒv mə'tɪəriəls”)] і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'tiːn “Diːvi'eɪʃn ɪn 'vælju ɒv mə'tɪəriəls”)], так і без выкарыстання ўказаных рахункаў. На ўказаных рахунках могуць адлюстроўвацца як транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-and-procurement costs (ˌtræspɔː'teɪʃən-ænd-prə'kjʊəmənt kɒsts)], так і адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей [deviations in value of material valuables (diːvi'eɪʃns ɪn 'vælju ɒv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)]. Прынятае метадычнае рашэнне замацоўваецца ў загадзе аб уліковай палітыцы арганізацыі [order on the accounting policy of organization ('ɔdə ɒn дə ə'kaʊntɪŋ 'pɒlɪsɪ ɒv ɔːgənəɪ-'zeɪʃən)].

Пры перадачы запасаў у вытворчасць, а таксама пры іншым выбыцці яны могуць ацэньвацца адным з наступных спосабаў:

а) па сабекошце кожнай адзінкі прадукцыі [at the prime cost of the product every unit (ət дə praɪm kɒst ɒv дə 'prɒdʌkt 'evri 'juːnɪt)];

б) па сярэднім сабекошце [at average prime cost (ət 'ævərɪdʒ praɪm kɒst)];

в) па сабекошце першых па часе набыцця запасаў [at the prime cost of first inventories on a acquisition time (ət дə praɪm kɒst ɒv fɜːst 'ɪnvəntrɪz ɒn ə ˌækwi'zɪʃən taɪm)].

Па сабекошце кожнай адзінкі [at the prime cost of product every unit (ət ðə praɪm kɒst ɒv 'prɒdʌkt 'evri 'juːnɪt)] ацэньваюцца тыя віды запасаў, якія звычайна не з'яўляюцца ўзаемазамяняльнымі або выкарыстоўваюцца ў асобым парадку. Гэта могуць быць вырабленыя ці выдзеленыя пад канкрэтныя праекты матэрыялы, футры, каштоўныя металы і камяні.

Ацэнка запасаў па сярэднім сабекошце [valuation of inventories at the average prime cost (ˌvælju'eɪʃən ɒv 'ɪnvəntrɪz ət ðə 'ævərɪdʒ praɪm kɒst)] ажыццяўляецца па кожным відзе або групе запасаў шляхам дзялення агульнага сабекошту канкрэтнага віду або групы на іх агульную колькасць. Агульны сабекошт канкрэтнага віду або групы запасаў і іх агульная колькасць складаюцца з астаткаў на пачатак перыяду [rest at the beginning of period (rests ət ðə bɪ'ɡɪnɪŋ ɒv 'pɪəriəd)] і паступлення за гэты перыяд.

Ацэнка па сабекошце першых па часе набыцця запасаў [valuation at the prime cost of first inventories on a time acquisition (ˌvælju'eɪʃən ət ðə praɪm kɒst ɒv fɜːst 'ɪnvəntrɪz ɒn ə taɪm ˌækwi'zɪʃən)] атрымала назву “метад ФІФО” [FIFO method (faɪfə 'meθəd)]. ФІФО — гэта першыя літары англійскіх слоў [first-in — first-out (fɜːst ɪn — fɜːst aʊt)], што азначае першае паступленне — першая выдача. Гэты метад заснаваны на дапушчэнні, што запасы выкарыстоўваюцца на працягу справаздачнага перыяду ў той паслядоўнасці, у якой яны паступалі на прадпрыемства. Запасы, якія першымі паступілі на прадпрыемства, павінны спісвацца на выдаткі вытворчасці па цэнах першага набыцця і так далей у парадку чаргоvasці іх паступлення. Пры выкарыстанні гэтага спосабу запасы, якія знаходзяцца на складзе на канец справаздачнага перыяду [at the end of reporting period (ət ðə end ɒv rɪ'pɔːtɪŋ 'pɪəriəd)], будуць ацэнены па фактычным сабекошце апошніх па часе паступленняў [at the prime cost of last on time receipts (ət ðə praɪm kɒst ɒv lɑːst ɒn taɪm rɪ'siːts)]. У сабекошт вырабленай прадукцыі [prime cost of produced production (praɪm kɒst ɒv pre'djuːst prə'dʌkʃən)] сыравіна і матэрыялы [raw stuff and materials (rɔː stʌf ænd mə'tɪəriəls)] будуць уключаны [will be included (wɪl biː ɪn'kluːdɪd)] па сабекошце ранейшых па часе паступленняў [at the prime cost of more early on time receipts (ət ðə praɪm kɒst ɒv mɔː 'əːli ɒn taɪm rɪ'siːts)].

Пры адмове вытворчага прадпрыемства [manufacturing enterprise (,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraiz)] ад выкарыстання рахункаў [use of accounts (ju:s ɒv ə'kaunts)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыяльных каштоўнасцей” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fifti:n “Prə'kjuəmənt ænd 'rə:ʃəs ɒv mə'tiəriəls”)] і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mə'tiəriəls”)] транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (,træspɔ:ˈteɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts)] і адхіленні ад вартасці матэрыяльных каштоўнасцей [deviations in value of material valuables (,di:vi'eɪʃns in 'vælju ɒv mə'tiəriəl 'væljuəblɪz)] павінны ўлічвацца на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɒn ə'kaunt ten “Mə'tiəriəls”)] адасоблена ад уліку сыравіны і матэрыялаў па ўліковых цэнах на асобным аналітычным рахунку [separate analytic account ('sepɪt 'ænə'lɪtɪk ə'kaunt)].

2. Безупынная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў

The continuous system of the manufacturing inventories accounting

(tu: ðə kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm ɒv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)

2.1. Дакументальнае афармленне набыцця запасаў

The documentary legalization of inventories acquisition

(tu: pɔɪnt wʌn. ðə ,dɒkjʊ'mentəri 'li:gəlaɪzeɪʃn ɒv 'ɪnvəntrɪz ,ækwi'zɪʃən)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mi'nɒlədʒi)]

Адсутнасць разыходжанняў паміж данымі суправаджальных дакументаў і фактычнымі данымі па колькасці і якасці каштоўнасцей — absence of divergence between data of accompanying documents and factual data by quantity and quality of valuables ('æbsəns ɒv dai'və:dʒəns

bi'twi:n 'deite ɔv ə'klmpəniɪŋ 'dɔkjuments ænd 'fæktʃuəl 'deite bai 'kwɒntiti ænd 'kwɒliti ɔv 'væljueəblz).

Акт аб прыёмцы матэрыялаў — delivery of materials deed (di'liveri ɔv mə'tiəriəls di:d).

Апрыходаванне таварна-матэрыяльных каштоўнасцей — debiting of commodity-and-tangible valuables ('debitɪŋ ɔv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljueəblz).

Бланк строгай справаздачнасці — form of strict accountability (fɔ:m ɔv strikt ə'kauntə'biliti).

Вышук матэрыялаў — search of materials (sə:tʃ ɔv mə'tiəriəls).

Дагавор пастаўкі — supplying contract (sə'pleɪn kən'trækt).

Дакументальнае афармленне прыёмкі матэрыяльных каштоўнасцей — documentary legalization of material valuables reception (,dɔkju'mentəri 'li:gəlaizeɪŋ ɔv mə'tiəriəl 'væljueəblz rɪ'sepʃən).

Журнал уліку паступлення грузаў — record journal of load receipt (rɪ'kɔ:d 'dʒə:nəl ɔv leud rɪ'si:t).

Кантроль апрыходавання матэрыяльных каштоўнасцей — debiting of material valuables control ('debitɪŋ ɔv mə'tiəriəl 'væljueəblz kən'trəʊl).

Наяўнасць разыходжанняў па колькасці матэрыялаў і іх якасці — availability of divergence by the quantity of materials and theirs quality (ə'veilə'biliti ɔv dai'və:dʒəns bai ðə 'kwɒntiti ɔv mə'tiəriəls ænd ðeəz 'kwɒliti).

Падарожны ліст — way sheet (wei ʃi:t).

Паступленне матэрыяльных каштоўнасцей на склад прадпрыемства — receipt of material valuables on the storehouse of enterprise (rɪ'si:t ɔv mə'tiəriəl 'væljueəblz ɔn ðə 'stɔhaus ɔv 'entəpraɪz).

Подпіс матэрыяльна адказнай асобы, якая атрымала матэрыялы — signature of pecuniary responsible person which receipted of materials (signɪfə ɔv pi'kju:njəri rɪ'spɒnsəbəl pə:sn wɪtʃ rɪ'si:tɪd ɔv mə'tiəriəls).

Подпісы ўпаўнаважаных асоб пастаўшчыка — authorized persons' signatures of supplier ('ɔ:θəraɪzd pə:sns' 'signɪfɪz ɔv sə'plaɪə).

Прыёмка матэрыялаў па колькасці і якасці — quantity and quality reception of materials ('kwɒntiti ænd 'kwɒliti rɪ'sepʃən ɔv mə'tiəriəls).

Прыёмка матэрыялаў, паступіўшых без дакументаў пастаўшчыка — delivery of materials which received without supplier's documents (di'liveri ɔv mə'tiəriəls wiʃ ri'si:vɔ wi'ðaut sə'plaie's 'dɔkjuments).

Прыходны ордэр — receipt-order (ri'si:t-ɔ:də).

Прэтэнзія пастаўшчыку — claim to supplier (kleim tu sə'plaie).

Рэгістр храналагічнага ўліку паступлення матэрыялаў — chronological record register of materials receipt (,krɒnə'lɔdʒikəl ri'kɔ:d 'redʒistə ɔv mə'tiəriəls ri'si:t).

Суправаджальныя дакументы — accompanying documents (ə'klɒmpəniɪŋ 'dɔkjuments).

Таварна-транспартная накладная — commodity-transportation bill of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɔv leɪdɪŋ).

Таварная накладная — commodity bill of parcels (kə'mɒditi bil ɔv pɑ:sls).

Штамп грузаадпраўніка — stamp of consignee (stæmp ɔv ,kən'sainə).

Штамп на дакуменце пастаўшчыка — stamp on document of supplier (stæmp ɔn 'dɔkjument ɔv sə'plaie).

2.1.1. Дакументальнае афармленне адгрузкі матэрыялаў пастаўшчыкамі

The documentary legalization of the materials shipping with suppliers

(tu: pɔɪnt wʌn pɔɪnt wʌn. ðə ,dɔkju'mentəri 'li:gəlaizeɪfŋ
ɔv ðə mə'tiəriəls 'ʃpiŋ wið sə'plaies)

Матэрыялы [materials (mə'tiəriəls)] на склады вытворчых прадпрыемстваў [storehouse of manufacturing enterprises ('stɔhaus ɔv ,mænju-
'fæktʃəriŋ 'entəpraɪzɪz)] паступаюць ад розных крыніц, што абумоўлівае
выкарыстанне разнастайных першасных дакументаў [source docu-
ments (so:s 'dɔkjuments)] і асаблівасці іх афармлення. Да іх адносяцца
таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bill of
lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bils ɔv leɪdɪŋ)], таварныя накладныя
[commodity bills of parcels (kə'mɒditi bils ɔv pɑ:sls)], рахункі-фактуры

[invoices ('invoisiz)], спецыфікацыі [specifications ('spesifi'keifəns)], сертыфікаты яка-сці [certificates of quality (sə'tifikiteitiz əv 'kwɒliti)], а таксама іншыя суправаджальныя дакументы [accompanying documents (ə'kʌmpəniŋ 'dɒkjuments)], якія пацвярджаюць колькасць і якасць адпраўленых матэрыялаў.

Для атрымання матэрыялаў са склада пастаўшчыка [from storehouse of supplier (frəm 'stɔːhaus əv sə'plaie)] або транспартнай арганізацыі [transport organization (,træns'pɔ:t (,ɔːgənai'zeifən)] ўпаўнаважанай асобе [authorized person ('ɔːθəraizd pə:sn)] выдаецца нарад [order ('ɔːdə)] ці іншы дакумент, які яго замяняе, і даверанасць [power of attorney (paue əv ə'tə:ni)]. Пералік гэтых асоб усталёўваецца дырэктарам вытворчага прадпрыемства [director of manufacturing enterprise (di'rektə əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraiz)] па ўзгадненні з начальнікам аддзела забеспячэння [chief of procurement department (tʃi:f əv pre'kjuəmənt di'pɑ:tment)] і галоўным бухгалтарам [general accountant ('dʒenərəl ə'kauntənt)]. У арганізацыях, дзе адсутнічае аддзел забеспячэння [procurement department (pre'kjuəmənt di'pɑ:tment)], пералічаныя вышэй дзеянні здзяйсняе бухгалтэрыя [accounting department (ə'kauntiŋ di'pɑ:tment)].

Усе першасныя дакументы [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)] павінны быць належным чынам аформленыя. Кожны дакумент павінен мець наступныя абавязковыя рэквізіты [obligatory requisites (ɔ'bligətəri 'rekwizitiz)]:

1) найменне і нумар дакумента [name and number of document (neim ænd nʌmbə əv 'dɒkjumənt)];

2) дату складання дакумента [date of document preparation (deit əv 'dɒkjumənt ,prepə'reifən)];

3) змест і падставу ажыццяўлення гаспадарчай аперацыі [content and realization grounds of business transaction ('kɒntənt ænd ,riəlaɪ'zeifən grounds əv 'biznis træn'zækʃn)];

4) вымярэнне гаспадарчай аперацыі ў натуральных адзінках і яе ацэнку ў вартасных паказчыках [measuring of business transaction in

physical counts and its valuation in money showings ('mezəriŋ əv 'biznis træn'zækfn in 'fizikəl kaunts ænd its ,vælju'eifən in 'mani feuiŋs));

5) пасады асоб, адказных за ажыццяўленне гаспадарчай аперацыі і правільнасць яе афармлення, іх прозвішчы, ініцыялы і подпісы [appointment of persons responsible for the realization grounds of business transaction and correctness its legalization, theirs surnames, initials and signatures (ə'pɔɪnmənt əv pə:sns ris'pɒnsəbəl fə ðə ,riəlai'zeifən grounds əv 'biznis træn'zækfn ænd kə'rektnəs its 'li:gəlaizeifn, ðeəz 'sə:neimɪz, i'nifəls ænd 'signɪfəs)].

На матэрыялы, якія перавозяцца аўтамабільным транспартам [motor transport ('məʊtə trəns'pɒt)], афармляюцца таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒdɪti-,træspɔ:'teifən bɪls əv leɪdɪŋ)]. Накладная [bill of lading (bɪl əv 'leɪdɪŋ)] — гэта першасны ўліковы дакумент [source accounting document (sɔ:s ə'kaʊntɪŋ 'dɒkjʊmənt)], пры дапамозе якога афармляюцца аперацыі, абумоўленыя рухам таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [flow of commodity-and-tangible valuables (fləʊ əv kə'mɒdɪti-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz)]. Дакумент, які суправаджае груз і сведчыць аб прыняцці груза транспартнай арганізацыяй [transport organization (,træspɔ:t ,ɔ:gənai'zeifən)] ў адпраўніка [sender ('sendə)], называецца транспартнай накладной [transportation bill of lading (,træspɔ:'teifən bɪl əv leɪdɪŋ)]. Існуе некалькі відаў транспартных накладных [transportation bills of lading (,træspɔ:'teifən bɪls əv leɪdɪŋ)], з якіх у якасці асноўных можна назваць наступныя:

а) чыгуначная накладная [railroad bill of lading ('reɪləʊd bɪl əv leɪdɪŋ)];

б) морская (акеанская, лінейная) накладная [sea (ocean, linear) bill of lading (si: ('əʊjən, 'liniə) bɪl əv leɪdɪŋ)];

в) авіягрузавая накладная [air-cargo bill of lading (eə-'kɑ:gəʊ bɪl əv leɪdɪŋ)];

г) рачная накладная [river bill of lading ('rɪvə bɪl əv leɪdɪŋ)].

У Рэспубліцы Беларусь з мэтай уніфікацыі ўліку руху і захоўвання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [flow and keeping accounting unification of the commodity-and-tangible valuables (fləʊ ænd 'ki:pɪŋ

ə'kauntɪŋ ˌjunɪfɪ'keɪʃən əv ðə kə'mɒdɪtɪ-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz]), а таксама разлікаў за іх перавозкі Міністэрства фінансаў пастановай ад 18 снежня 2008 г. № 192 (з наступнымі змяненнямі і дапаўненнямі) зацвердзіла тыпавыя формы [model forms (mɒdl fɔːms)] такіх уліковых дакументаў [accounting documents (ə'kauntɪŋ 'dɒkjuments)] як ТТН-1 “Таварна-транспартная накладная” і ТН-2 “Таварная накладная”. Пры аўтамабільных перавозках грузаў [motor-car transport of loads ('məʊtə-kaː træn'spɔːt əv ləʊds)] разлікі за транспартныя паслугі [settlings for transportation services ('setlɪŋs fə ˌtræspɔː'teɪʃən 'sɜːvɪsɪz)] ажыццяўляюцца на аснове падарожных лістоў [way sheet (wei ʃi:t)]. Парадак іх афармлення ўстанаўлівае зацверджаная пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 26 лістапада 2010 г. № 138 (з наступнымі змяненнямі і дапаўненнямі) Інструкцыя аб парадку афармлення транспартных дакументаў. Пры паступленні таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [arrival of commodity-and-tangible valuables (ə'raɪvəl əv kə'mɒdɪtɪ-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz)] з-за межаў Рэспублікі Беларусь для іх апырходавання выкарыстоўваюцца дакументы, выпісаныя грузаадпраўнікам [consignor (ˌkən'saɪnə)].

Грузаадпраўнікам [consignors (ˌkən'saɪnəs)] забараняецца прад'яўляць транспартным арганізацыям [transport organizations (ˌtræspɔːt ɔːgənəɪ'zeɪʃəns)] перавозіць, а грузаатрымальнікам [consignees ('kɒnsaɪ-niːz)] — прымаць грузы, якія не аформлены таварна-транспартнымі накладнымі [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒdɪtɪ-ˌtræspɔː-'teɪʃən bɪls əv leɪdɪŋ)]. Як таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒdɪtɪ-ˌtræspɔː-'teɪʃən bɪl əv leɪdɪŋ)], так і таварныя накладныя [commodity bill of parcels (kə'mɒdɪtɪ bɪl əv pɑːsɪls)] служаць для:

1) спісання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей у грузаадпраўніка [derecognition of commodity-and-tangible valuables at the consignor (dɪˌrekəg'nɪʃn əv kə'mɒdɪtɪ-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz ət ðə kən'saɪnə)];

2) апрыходавання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей у грузаатрымальніка [debiting of commodity-and-tangible valuables at the consignee ('debitiŋ əv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljʊəblz ət ðə 'kɒnsai'ni:)].

Гэта першасныя дакументы [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)] як для складскога ўліку [storehouse counting ('stəhaus 'kauntiŋ)], так і для рахункаводства [accounting (ə'kauntiŋ)] і апэратыўнага ўліку [operative counting ('ɒpəretiv 'kauntiŋ)]. Таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teifən bils əv leidiŋ)], як і таварныя накладныя [commodity bills of parcels (kə'mɒditi bils əv pɑ:sls)], з'яўляюцца бланкамі строгай справаздачнасці [forms of strict accountability (fɔ:ms əv strikt ə'kauntə'biliti)]. Бланкі таварна-транспартных накладных [forms of commodity-transportation bills of lading (fɔ:ms əv kə'mɒditi-,træspɔ:'teifən bils əv leidiŋ)] і бланкі таварных накладных [forms of commodity bills of parcels (fɔ:ms əv kə'mɒditi bils əv pɑ:sls)] маюць уліковую серыю [accounting series (ə'kauntiŋ 'siəri:s)] і нумар [number ('nʌmbə)], аднолькавы для ўсіх экзэмпляраў, выпісаных для канкрэтнага грузаадпраўніка [consignors (,kən'sainəs)].

Таварна-транспартная накладная [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teifən bil əv leidiŋ)] выпісваецца ў чатырох экзэмплярах. Першы экзэмпляр таварна-транспартнай накладной [first copy of commodity-transportation bill of lading (fɜ:st 'kɒpi əv kə'mɒditi-,træspɔ:'teifən bil əv leidiŋ)] застаецца ў пастаўшчыка [supplier (sə'plaie)]. Астатнія тры, завераныя подпісамі ўпаўнаважаных асоб пастаўшчыка [authorized persons' signatures of supplier ('ɔ:θəraizd pə:sns 'signitʃiz əv sə'plaie)], яго пячаткай [seal (si:l)] або штампам [stamp (stæmp)], а таксама подпісам экспедытара [forwarding agent's signature ('fɔ:wediŋ 'eidʒənt's 'signitʃə)] або шафёра [chauffeur (ʃu'fɜ:)], перадаюцца апошнім.

Грузаатрымальніку [consignee ('kɒnsai'ni:)] пасля перадачы таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [after the transfer of commodity-and-tangible valuables ('ɑ:ftə: ðə træns'fə əv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljʊəblz)] шафёр [chauffeur (ʃu'fɜ:)] перадае другі экзэмпляр таварна-транспартнай накладной [second copy of commodity-transportation bill of lading

(*'sekend 'kɒpi ɒv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɒv leɪdɪŋ*)). Трэці і чацвёрты экзemplяры таварна-транспартнай накладной, завераныя подпісамі і пячаткамі або штампамі грузаадпраўніка [*consignor* (*ˌkən'saɪnə*)] і грузаатрымальніка [*consignees* (*'kɒnsaɪ'ni:z*)], перадаюцца транспартнай арганізацыі [*transport organization* (*ˌtræspɔ:t ɔ:gənai'zeɪfən*)].

Трэці экзemplяр таварна-транспартнай накладной [*third copy of commodity-transportation bill of lading* (*θə:d 'kɒpi ɒv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɒv leɪdɪŋ*)], які з'яўляецца падставай для разлікаў, транспартная арганізацыя [*transport organizations* (*ˌtræspɔ:t ɔ:gənai'zeɪfən*)] прыкладвае да рахунку за аказаныя транспартныя паслугі [*account for the rendered transportation services* (*ə'kaunt fə ðə 'rendəd ˌtræspɔ:'teɪfən 'sə:vɪzɪz*)], які высылае заказчыку аўтатранспарту [*customer of motor transport* (*'kʌstəmə ɒv 'məʊtə træns'pɔt*)] для аплаты. Чацвёрты экзemplяр таварна-транспартнай накладной [*fourth copy of commodity-transportation bill of lading* (*fɔ:θ 'kɒpi ɒv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɒv leɪdɪŋ*)] прыкладваецца да падарожнага ліста [*way sheet* (*wei ʃi:t*)] і з'яўляецца падставай для ўліку транспартнай работы [*accounting of transportation work* (*ə'kauntɪŋ ɒv ˌtræspɔ:'teɪfən wə:k*)] і налічэння зароботнай платы шафёру [*accrual of wages and salaries to chauffeur* (*ə'kruəl ɒv 'weɪdʒɪz ænd 'sælərɪz tə ʃou'fɜ:*)].

Таварныя накладныя [*commodity bills of parcels* (*kə'mɒditi bɪls ɒv pɑ:sls*)] выкарыстоўваюцца для перадачы і прыёмкі таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [*transfer and acceptance of commodity-and-tangible valuables* (*træns'fə ænd ək'septəns ɒv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz*)], перамяшчэнне якіх ажыццяўляецца без удзельніцтва пабочных транспартных арганізацый [*other transportation enterprises* (*'lðə ˌtræspɔ:'teɪfən 'entəpraɪzɪz*)]. Таварная накладная [*commodity bill of parcels* (*kə'mɒditi bil ɒv pɑ:sls*)] выпісваецца адпраўнікам [*sender* (*'sendə*)], як правіла, у двух экзemplярах. Першы экзemplяр таварнай накладной [*first copy of commodity bills of parcels* (*fɜ:st 'kɒpi ɒv kə'mɒditi bɪls ɒv pɑ:sls*)] застаецца ў адпраўніка груза [*sender of load* (*'sendə ɒv leʊd*)] і прызначаны для спісання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [*write-down of*

commodity-and-tangible valuables (rait-daun əv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljueəblz]).

Другі экзэмпляр таварнай накладной [second copy of commodity bills of parcels ('sekend 'kɒpi əv kə'mɒditi bils əv pɑ:sls)] выдаецца ўпаўнаважанай асобе атрымальніка груза [authorized person of load recipient ('ɔ:θəraɪzd pə:sn əv leud rɪ'sipiənt)] і прызначаны для апырходавання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [debiting of commodity-and-tangible valuables ('debitɪŋ əv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljueəblz)]. Таварная накладная [commodity bills of parcels (kə'mɒditi bils əv pɑ:sls)] завяраецца подпісамі службовых асоб [official persons' signatures ('ɒfɪʃəl pə:sns 'signɪfɪz)] і штампам грузаадпраўніка [stamp of consignee (stæmp əv ,kən'saɪnə)], а таксама подпісам упаўнаважанай асобы грузаатрымальніка [authorized person's signature of consignee ('ɔ:θəraɪzd pə:sn's 'signɪfə əv 'kɒnsaɪ'ni:)].

З улікам спецыфікі гаспадарчай дзейнасці [specificness of business activity (spi'sɪfɪknes əv 'bɪznɪs æk'tɪvɪti)] міністэрствы [ministries ('mɪnɪstri:z)], ведамствы [departments (dɪ'pɑ:tmənts)] і канцэрны [concerns (kən'sə:ns)] на падставе тыпавых формаў [model forms (mɒdl fɔ:ms)] могуць распрацоўваць спецыялізаваныя формы [specialized forms ('speʃəlaɪzd fɔ:ms)] таварна-транспартных накладных [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪʃən bil əv leɪdɪŋ)] і таварных накладных [commodity bill of parcels (kə'mɒditi bil əv pɑ:sls)]. Пасля ўзгаднення з Міністэрствам фінансаў Рэспублікі Беларусь [Ministry of Finance the Republic of Belarus ('Mɪnɪstri əv faɪ'næns ðə Rɪ'pʌblɪk əv ,Bjelʌ'rʌs)] і іншымі адпаведнымі органамі дзяржаўнай улады [agency of State authority ('eɪdʒənsi əv steɪt ə:'θɒrɪti)] яны зацвярджаюцца для выкарыстання на прадпрыемствах, падведамасных дадзенаму міністэрству, ведамству або канцэрну [ministry, department or concern ('mɪnɪstri, dɪ'pɑ:tmənt ə: kən'sə:n)].

2.1.2. Документальне афармленне прыёмкі матэрыялаў і кантроль іх апрыходавання

The documentary legalization of the materials reception and the control theirs debiting

**(tu: pɔɪnt wʌn pɔɪnt tu:.. Də ˌdɒkju'mentəri 'li:ɡəlaɪzeɪŋ əv ðə
mə'tɪəriəls rɪ'sepʃən ænd ðə kən'trɒl ðeɪz 'deɪtɪŋ)**

Пасля адгрузкі матэрыяльных каштоўнасцей [after the shipping of material valuables ('ɑ:fθə: ðə 'ʃpɪŋ əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)] пастаўшчык [supplier (sə'plaie)], як правіла, высылае пакупнікам [acquirers (ə'kwaires)] разлікова-плацёжныя дакументы [settlings-pay documents ('setlɪŋs-'peɪ 'dɒkjuments)] разам з іншымі адгрузачнымі і суправаджальнымі дакументамі [shipping and accompanying documents ('ʃpɪŋ ænd ə'kʌmpəniɪŋ 'dɒkjuments)]. Парадак адпраўкі пакупніку дакументаў залежыць ад формы разлікаў [settlings form ('setlɪŋs fɔ:m)] і іншых, прадугледжаных дагаворам, абставін. Кіраўніцтва прадпрыемства [chifs of enterprise (tʃi:fs əv 'entəpraɪz)] распрацоўвае ўнутраны парадак работы з паступіўшымі дакументамі пастаўшчыкоў матэрыяльных каштоўнасцей [supplier's documents of material valuables (sə'plaie's 'dɒkjuments əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)]. Часта выкарыстоўваецца наступны парадак. Паступіўшыя дакументы на матэрыяльныя каштоўнасці [material valuables documents (mə'tɪəriəl 'væljuəblz 'dɒkjuments)] разам з прыкладзенымі да іх таварнымі дакументамі [commodity documents (kə'mɒdɪtɪ 'dɒkjuments)] накіроўваюцца ў аддзел забеспячэння [procurement department (pre'kjʊəmənt dɪ'pɑ:tmənt)], працаўнікі якога абавязаны:

1) зарэгістраваць дакументы ў журнале ўліку паступлення грузаў [register documents in the record journal of load receipt ('redʒɪstə 'dɒkjuments in ðə rɪ'kɔ:d 'dʒə:nəl əv leud rɪ'sɪ:t)];

2) праверыць адпаведнасць звестак гэтых дакументаў дагавору пастаўкі ў дачыненні да гатунковасці матэрыялаў, іх колькасці, кошту, тэрмінаў пастаўкі і інш. [verify accordance of these documents information to supplying contract in respect to assortment of materials, theirs quantity, prices, term of supplying and other conditions of contract ('verifai ə'kɔ:dəns əv ði:s 'dɔkjuments ,infə'meɪfn tə sə'pleɪn kən'trækt in rɪs'pekt tə ə'sɔ:tmənt əv mə'tɪəriəls, ðeəz 'kwɒntɪti, praɪsɪz, tə:m əv sə'pleɪn ænd 'lðə kən'dɪfəns əv kən'trækt)];

3) зрабіць у картках або кнізе аператыўнага ўліку адпаведныя запісы аб выкананні дагавору [make the suitable entries in the cards or the book of operative counting about the contract fulfillment (meɪk ðə 'sju:təbl 'entri:z in ðə 'ka:ds ɔ: ðə bu:k əv 'ɔpəretɪv 'kauntɪŋ ə'baut ðə kən'trækt ful'fɪlmənt)];

4) прыняць да аплаты разліковыя дакументы пастаўшчыка або абгрунтавана адмовіцца ад аплаты [accept for payment the settlements documents of supplier or well-groundedly refuse from payment (ək'sept ðə 'setlɪŋs 'dɔkjuments əv sə'plaɪə ɔ: 'wəl-'graundɪdli rɪ'fju:z frəm 'peɪmənt)];

5) перадаць упאўнаважанай асобе распараджэнне на атрыманне і дастаўку матэрыяльных каштоўнасцей [pass to authorized person the direction for receipt and the delivery of material valuables (pɑ:s tu 'ɔ:θəraɪzd pə:sn ðə dɪ'rekʃən fə rɪ'si:t ænd ðə dɪ'lɪvəri əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)];

6) перадаць дакументы фінансаваму аддзелу або бухгалтэрыі прадпрыемства для аплаты [pass documents to the finance department or the financial accounting department of enterprise for payment (pɑ:s 'dɔkjuments tu ðə faɪ'nəns dɪ'pɑ:tmənt ɔ: ðə faɪ'nənfəl ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt əv 'entəpraɪz fə 'peɪmənt)].

Дакументальнае афармленне прыёмкі матэрыяльных каштоўнасцей [documentary legalization of material valuables reception (,dɔkju'mentəri 'li:gəlaɪzeɪfn əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz rɪ'sepʃən)] залежыць ад наяўнасці або адсутнасці разыходжанняў па колькасці і якасці паступіўшых каштоўнасцей [divergence by quantity and quality of valuables which received (daɪ'və:dʒəns baɪ 'kwɒntɪti ænd 'kwɒlɪti əv 'væljuəblz wɪθ rɪ'si:vð)]. Пры адсутнасці разыходжанняў паміж данымі суправаджальных дакументаў

і фактычнымі данымі па колькасці і якасці каштоўнасцей [absence of divergence between the data of accompanying documents and factual data by quantity and the quality of valuables (‘æbsens əv daɪvəːdʒəns bi’twi:n ðə ‘deɪte əv ə’klmpəniɪŋ ‘dɒkjuments ænd ðə ‘fæktʃuəl ‘deɪte baɪ ‘kwɒntɪti ænd ðə ‘kwɒlɪti əv ‘væljuəblɪz)] прыёмка паступіўшых матэрыялаў і тары [reception of materials and package which received (rɪ’sɛpʃən əv mə’tɪəriəls ænd ‘pækɪdʒ wɪθ rɪ’si:vɔ)] афармляецца прыходнымі ордэрамі [receipt-order (rɪ’si:t-’ɔ:də)]. На аднародныя грузы, якія паступаюць ад аднаго і таго ж пастаўшчыка некалькі разоў на працягу дня, дапускаецца складанне аднаго прыходнага ордэра [receipt-order (rɪ’si:t-’ɔ:də)] ў цэлым за дзень.

Інструкцыя па рахункаводстве запасаў пры адсутнасці разыходжанняў паміж данымі суправаджальных дакументаў і фактычнымі данымі па колькасці і якасці каштоўнасцей [by absence of divergence between the data of accompanying documents and the factual data by quantity and quality of valuables (baɪ ‘æbsens əv daɪvəːdʒəns bi’twi:n ðə ‘deɪte əv ə’klmpəniɪŋ ‘dɒkjuments ænd ðə ‘fæktʃuəl ‘deɪte baɪ ‘kwɒntɪti ænd ‘kwɒlɪti əv ‘væljuəblɪz)] дапускае прыёмку паступіўшых матэрыялаў [reception of materials which received (rɪ’sɛpʃən əv mə’tɪəriəls wɪθ rɪ’si:vɔ)] на аснове суправаджальных дакументаў пастаўшчыка [on the basis of supplier accompanying documents (ɒn ðə ‘beɪsɪs əv sə’plaɪə ə’klmpəniɪŋ ‘dɒkjuments)] без складання прыходных ордэраў [without preparation of receipt-orders (wɪ’ðaut ,prepə’reɪʃən əv rɪ’si:t-’ɔ:dəs)]. У такім выпадку апраходванне матэрыялаў [debiting of materials (‘deɪtɪŋ əv mə’tɪəriəls)] мэтазгодна афармляць штапам на дакуменце пастаўшчыка [stamp on document of supplier (stæmp ɒn ‘dɒkjument əv sə’plaɪə)] і подпісам матэрыяльна адказнай асобы, якая атрымала матэрыялы [signatures of pecuniary responsible person which receipted of materials (‘sɪgnɪfɪz əv pɪ’kju:njəri rɪs’pɒnsəbəl pə:sn wɪθ rɪ’si:tɪd əv mə’tɪəriəls)].

Прыёмка матэрыялаў па колькасці і якасці [quantity and quality reception of materials (‘kwɒntɪti ænd ‘kwɒlɪti rɪ’sɛpʃən əv mə’tɪəriəls)] ажыццяўляецца ў адпаведнасці з зацверджаным пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 3 верасня 2008 г. № 1290 Палажэннем аб прыёме тавараў па колькасці і якасці. Пры наяўнасці разыходжанняў

па колькасці матэрыялаў і іх якасці [availability of divergence by the quantity of materials and theirs quality (ə,veilə'biliti əv dai'və:dʒəns bai ðə 'kwɒntiti əv mə'tiəriəls ænd ðeəz 'kwɒliti)] на фактычна прынятыя каштоўнасці [valuables which factual taken delivery ('væljueəblz wɪθ 'fæktʃuəl 'teɪkn di'liveri)] складаюць акт аб прыёмцы матэрыялаў [delivery of materials deed (di'liveri əv mə'tiəriəls di:d)] у двух экзэмплярах, на падставе якога прад'яўляюцца прэтэнзіі пастаўшчыкам [claims to suppliers (kleɪms tu sə'plaies)]. Ён складаецца таксама і пры прыёмцы матэрыялаў, паступіўшых без дакументаў пастаўшчыка [delivery of materials which received without supplier's documents (di'liveri əv mə'tiəriəls wɪθ ri'si:vɪ wi'ðaut sə'plaie's 'dɒkjuments)].

Рэгістрам храналагічнага ўліку паступлення матэрыялаў [chronological record register of materials receipt (krɒnə'lɒdʒikəl ri'kɔ:d 'redʒɪstə əv mə'tiəriəls ri'si:t)] з'яўляецца журнал уліку паступлення грузаў [record journal of loads receipt (ri'kɔ:d 'dʒə:nəl əv ləʊds ri'si:t)], які прызначаны для кантролю апраходавання матэрыяльных каштоўнасцей [debiting of the material valuables control ('debitɪŋ əv ðə mə'tiəriəl 'væljueəblz kɒn'trəʊl)]. Запісы у журнале вядуць на падставе транспартных і адгрузачных дакументаў [transportation and shipping documents (,træspɔ:'teɪʃən ænd 'ʃɪpɪŋ 'dɒkjuments)].

Па меры паступлення матэрыяльных каштоўнасцей на склад прадпрыемства [receipt of material valuables on the storehouse of enterprise (ri'si:t əv mə'tiəriəl 'væljueəblz ɒn ðə 'stɔ:haʊs əv 'entəpraɪz)] ў журнале ўказваюць нумары прыходных дакументаў [numbers of receipt documents ('nʌmbəz əv ri'si:t 'dɒkjuments)] і даты паступлення [receipt date (ri'si:t deɪt)] або робяць адзнакі аб запытах, звязаных з вышукам матэрыялаў [search of materials (sə:tʃ əv mə'tiəriəls)], якія не паступалі. У слупок “Заўвагі” запісваюць звесткі аб аплаце [information about payment (,ɪnfə'meɪʃn ə'baʊt 'peɪmənt)], адмове ад аплаты [refusal of payment (ri'fju:zəl əv 'peɪmənt)] або суме частковай аплаты [sum of partial payment (sʌm əv 'pɑ:ʃəl 'peɪmənt)]. Задача грузаў [surrender of loads (sə'rendə əv ləʊds)], дастаўленых у арганізацыю ўпаўнаважанай асобай, афармляецца подпісам загадчыка склада [signature of warehouse manager ('sɪgnɪtʃə əv

‘wɛəhaʊs ‘mænidʒə]) на квітку грузового документа або, у адносінах да мясцовых грузаў, на дакуменце пастаўшчыка, якім звычайна з’яўляецца таварна-транспартная накладная [commodity-transportation bill of lading (kə’mɒditi-,træspɔ:’teɪfən bil əv leɪdɪŋ)]. Кантроль над своєчасовым апраходаваннем прыбыўшых матэрыялаў [control over the timely debiting of materials which received (kən’treʊl ‘əʊvə ðə ‘taɪmli ‘debitɪŋ əv mə’tɪəriəls wɪθ rɪ’si:vɪt)] ажыццяўляецца аддзелам забеспячэння [procurement department (prə’kjuəmənt dɪ’pɑ:tmənt)] і бухгалтэрыяй [accounting department (ə’kaʊntɪŋ dɪ’pɑ:tmənt)] на падставе прыходных дакументаў [receipt documents (rɪ’si:t ‘dɒkjumənts)]. Парадак такога кантролю вызначаецца прадпрыемствамі ў залежнасці ад канкрэтных умоў іх дзейнасці і арганізацыі забеспячэння.

Асновай для ажыццяўлення разлікаў за матэрыялы з’яўляюцца плацежныя інструкцыі [payment instructions (‘peɪmənt in’strʌkʃəns)], якія могуць ініцыявацца як плацельшчыкам [payer (‘peɪə)], так і бенефіцыярам [beneficiary (,benɪ’fɪjəri)]. Пры выкарыстанні крэдытавага банкаўскага пераводу [credit banc remittance (‘kredit bæŋk rɪ’mɪtəns)], ініцыятарам якога з’яўляецца плацельшчык [payer (‘peɪə)], уладальнік рахунку выпісвае плацежнае даручэнне [payment order (‘peɪmənt ‘ɔ:də)], каторае перадае банкаўскай установе, якая яго абслугоўвае. Ініцыятарам дэбетовага банкаўскага пераводу [debit banc remittance (‘debit bæŋk rɪ’mɪtəns)] з’яўляецца бенефіцыяр [beneficiary (,benɪ’fɪjəri)]. Разліковымі дакументамі [settlement documents (‘setlmənt ‘dɒkjumənts)], якія выпісваюць пастаўшчыкі, з’яўляюцца плацежныя патрабаванні [payment demands (‘peɪmənt dɪ’mɑ:nds)] або чэкі [cheques (tʃeks)]. Указаныя плацежныя інструкцыі [payment instructions (‘peɪmənt in’strʌkʃəns)] перадаюцца ўстанове банка, якая абслугоўвае атрымальніка сродкаў.

Разлікі за пастаўленыя матэрыяльныя каштоўнасці могуць ажыццяўляцца з выкарыстаннем плацежных патрабаванняў-даручэнняў [payment demand-order (‘peɪmənt dɪ’mɑ:nd-‘ɔ:də)]. Гэта плацежная інструкцыя [payment instruction (‘peɪmənt in’strʌkʃən)], якая змяшчае патрабаванне бенефіцыяра [demand of beneficiary (dɪ’mɑ:nd əv ,benɪ’fɪjəri)] да плацельшчыка [payer (‘peɪə)] аплаціць вартасць пастаўленага тавару на

аснове накіраваных яму, абмінаючы абслуговы банк, разліковых, адгрузачных і іншых дакументаў, прадугледжаных дагаворам. Акцэптаванае плацельшыкам плацежнае патрабаванне-даручэнне [accepted with a payment demand-order (ək'septɪd wɪθ ə 'peɪmənt dɪ'mɑ:nd-'ɔ:də)] накіроўваецца ў банк-адпраўнік у двух варыянтах. Аб поўнай або частковай адмове ад аплаты [total or partial refusal of payment ('təʊtəl ɔ: 'pɑ:ʃəl rɪ'fju:zəl ɔv 'peɪmənt)] плацельшык паведамляе непасрэдна бенефіцыяру ў тэрміны, прадугледжаныя дагаворам.

Аперацыі банка з плацежнымі дакументамі на аснове атрыманых інструкцый называюцца інкаса [encashment (ɪn'kæʃmənt)]. На інкаса плацельшыку перадаюцца фінансавыя дакументы [financial documents (faɪ'nænʃəl 'dɒkjuments)], якія, як правіла, суправаджаюцца таварнымі дакументамі [commodity documents (kə'mɒdɪtɪ 'dɒkjuments)]. Ад своечасовасці перадачы фінансавых і таварных дакументаў на інкаса залежыць паспяховасць арганізацыі банкаўскай сістэмай разрахункаў паміж пастаўшчыкамі і пакупнікамі за таварна-матэрыяльныя каштоўнасці.

У цяперашні час могуць выкарыстоўвацца і іншыя формы разлікаў з пастаўшчыкамі сыравіны і матэрыялаў. Як прыклад можна прывесці разлікі з дапамогай банкаўскіх пластыкавых картак [bank plastik card (bæŋk 'plæstɪk kɑ:d)]. Для мэт камерцыйнага крэдытавання [commercial crediting (kə'mə:ʃəl 'kreditɪŋ)] можа выступаць просты вэксаль [note (nəʊt)] або пераводны вэксаль [transfer bill ('trænsfə: bɪl)]. Гэта каштоўная папера [security (sɪ'kjʊərɪtɪ)], якая сведчыць аб безумоўным абавязальстве вэксялядаўцы [absolute liability of notepromiser ('æbsəlu:t ,laɪə'bɪlɪtɪ ɔv nəʊt'prɒmɪsə)] выплаціць пасля надыходу тэрміну ўказаную ў ім суму вэксялятрымальніку [noteholder (nəʊt'həʊldə)].

**2.2. Методыка вызначэння слізготнага сабекошту
запасаў і ўлік іх паступлення на рахунку матэрыялаў
ва ўмовах выкарыстання безупынной сістэмы**

**The determination methods of inventories sliding
prime cost and the accounting theirs receipt on the account
of materials in conditions of the continuous system use**

(tu: point tu:.. Дə di,tə:mi'neifən 'məθəds əv 'inventriz
'slaidiŋ praim kɒst ænd də ə'kauntiŋ ðəs ri'si: əv də ə'kaunt
əv mə'tiəriəls in kən'diʃəns əv də kən'tinjuəs 'sistim ju:s)

**Ключавая тэрміналогія [key terminology
(ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]**

Адхіленні ўліковых цэн ад цэн пастаўшчыкоў — deviation of accounting prices from the supplier prices (,di:vi'eifən əv ə'kauntiŋ praisiz frəm də sə'plaie praisiz).

Акцэпт рахункаў пастаўшчыкоў — acceptance of supplier accounts (ək'septəns əv sə'plaie ə'kaunts).

Безупыннае вылічэнне фактычнага сабекошту вытворчых запасаў — actual cost the continuous calculation of manufacturing inventories ('æktjuəl kɒst də kən'tinjuəs ,kælkju'leifn əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'inventriz).

Слізготны сабекошт — sliding of prime cost ('slaidiŋ əv praim kɒst).

Сярэднеўзважаны сабекошт матэрыялаў — average weigh the prime cost of materials ('ævəriɔz wei də praim kɒst əv mə'tiəriəls).

Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі — transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teifən-ænd-prə'kjuəmənt kɒsts).

Вартасць матэрыялаў у дарозе — value of materials in way ('vælju: əv mə'tiəriəls in wei).

Аналітычны ўлік сыравіны і матэрыялаў — analytic accounting of the raw stuff and materials ('æne'litik ə'kauntɪŋ əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Безупынная сістэма ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstəm əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] абумоўлівае неабходнасць бягучага ўліку вытворчых запасаў [current accounting of manufacturing inventories ('kʌrənt ə'kauntɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz)] непасрэдна на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ən ə'kaunt ten “Mə'tiəriəls”)] па фактычным сабекошце [at the historical prime cost (ət ðə hɪs'tɔ: rɪkəl praɪm kɒst)]. Фактычны сабекошт сыравіны і матэрыялаў [historical prime cost of raw stuff and materials (hɪs'tɔ: rɪkəl praɪm kɒst əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] фарміруецца зыходзячы з фактычных выдаткаў на набыццё гэтых матэрыяльных рэсурсаў, акцызаў, мытных пошлін і іншых плацэжаў, а таксама выдаткаў на іх нарыхтоўку і дастаўку. У выпадку калі вартасць тары ўключана ў цану сыравіны і матэрыялаў, яна ацэньваецца па цане магчымага выкарыстання і выключаецца з сабекошту адпаведных матэрыяльных рэсурсаў.

Найбольш тыпавыя бухгалтарскія праводкі па ўліку паступлення матэрыялаў ва ўмовах выкарыстання безупыннай сістэмы прыведзены ў табліцах 2.1, 2.2 (на англійскай мове).

Табліца 2.1 — Карэспандэнцыя рахункаў па ўліку паступлення матэрыялаў ад пастаўшчыкоў і фарміравання іх сабекошту

Найменне гаспадарчай аперацыі	Дэбет	Крэдыт
1. Вартасць матэрыялаў па цэнах набыцця:		
а) без падатку на дабаўленую вартасць	10	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60
2. Вартасць траспартных паслуг па дастаўцы сыравіны і матэрыялаў, аказаных іншымі арганізацыямі:		
а) без падатку на дабаўленую вартасць	10	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60
3. Вартасць паслуг уласнага дапаможнага транспарту па перавозцы матэрыялаў	10	23
4. Камісійныя ўзнагароджанні, выплачаныя забеспячэнскім і знешнеэканамічным арганізацыям, брокерам, таварным		

біржам, кансультантам і г. д.:		
а) без падатку на дабаўленую вартасць	10	76
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	76
5. Мытныя пошліны, акцызы і іншыя падаткі, якія не падлягаюць кампенсцыі шляхам заліку	10	68

Заканчэнне табліцы 2.1

Найменне гаспадарчай аперацыі	Дэбет	Крэдыт
6. Заработная плата пазаштатным грузчыкам за выкананыя пагрузачна-разгрузачныя работы, а таксама адлічэнні на сацыяльнае страхаванне:		
а) заработная плата	10	70
б) адлічэнні ў фонд сацыяльнай абароны насельніцтва	10	69
в) адлічэнні на страхавыя ўзносы па страхаванні ад няшчасных выпадкаў на вытворчасці і прафесійных захворванняў	10	76
7. Недастачы сыравіны і матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	10	60
8. Камандзіровачныя выдаткі, звязаныя з набыццём сыравіны і матэрыялаў	10	71

Table 2.2 — **Accounts correspondence by record of materials receipt from suppliers and by forming their prime cost when the continuous system of accounting**
 ('teibl tu: point tu: — Ə'kaunts ,kɔris'pɒndəns bai rɪ'cɔ:d ɒv mə'tiəriəls rɪ'si:t frəm sə'plaies ænd bai fɔ:miŋ ðeəs praim kɔst wen ðə kən'tɪnjuəs 'sistɪm ɒv ə'kauntɪŋ)

Name of the business transaction (neim ɒv ðə 'biznis træn'zækʃn)	Debit (debit)	Credit (credit)
1. Value of materials at the acquisition prices ('vælju: ɒv mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zɪʃən praisiz):		
a) without value added tax (wi'ðaut 'væljue ə:did tæks)	10 (ten)	60 ('siksɪ)
b) value added tax ('væljue ə:did tæks)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksɪ)
2. Services value for materials transportation rendered of other enterprises ('sə:vɪz 'vælju: fə mə'tiəriəls ,træns'pɔ:teɪʃən 'rendəd ɒv 'lðə 'entəpraɪzɪ):		
a) without value added tax (wi'ðaut 'væljue ə:did tæks)	10 (ten)	60 ('siksɪ)
b) value added tax ('væljue ə:did tæks)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksɪ)
3. Services value of own auxiliary transport for the materials	10 (ten)	23 ('twenti-θri:)

conveyance ('sə:visiz 'væljʊ: ɔv ɔun ɔ:g'ziljəri træns'pɒt fə ðə mə'tiəriəls kən'veiəns)		
4. Commission recompenses paid to the provision and foreign-economic agency, brokers, the mercantile exchanges, consultants and so on (kə'miʃən 'rekəmpensiz peid tə ðə prə'viʒən ænd 'fɔ:riŋ-'i:kə'nɒmik 'eidʒənsi, 'breukəs, ðə 'mə:kəntail iks'tʃeindʒiz, kən'saltənts ænd səu ɔn)		

Table 2.2 (concluded) (teibl tu: pɔint tu: (kən'klu: did)

Name of the business transaction (neim ɔv ðə 'biznis træn'zækʃn)	Debit (debit)	Credit (credit)
a) without value added tax (wi'ðaut 'væljʊə æ:did tæks)	10 (ten)	76 ('sevnti-siks)
b) value added tax ('væljʊ: æ:did tæks)	18 (ei'ti:n)	76 ('sevnti-siks)
5. Customs, excise and other taxes liable not to compensation by means of clearing ('kʌstəms, ek'saiz ænd 'lðə tæksiz 'laibl not tə ,kɒmpen'seifən bai mi:ns ɔv 'kliəriŋ)	10 (ten)	68 ('siksiti-eit)
6. Wages to the supernumerary loaders for carried out the loading and unloading works as well as the social insurance assignments (weidʒiz tə ðə ,sju:pə'nju:mərəri ləudəs fə 'kærid aut ðə 'ləudiŋ ænd ʌn'ləudiŋ wə:ks æz wel æz ðə 'səʊʃəl in'ʃuərəns ə'sainmənt):		
a) wages (weidʒiz)	10 (ten)	70 ('sevnti)
b) assignment in the social protection of population fund (ə'sainmənt in ðə 'səʊʃəl prə'tekʃən ɔv ,pɒpjʊ'leiʃən fʌnd)	10 (ten)	69 ('siksiti-nain)
c) insurance against accidents assignment at manufacture and the professional disease (in'ʃuərəns ə'geinst 'æksidənts ə'sainmənt ət ,mænju'fæktʃə ænd ðə prə'feʃənəl di'zi:z)	10 (ten)	76 ('sevnti-siks)
7. Shortage of raw stuff and materials in way within the inventory losses rates ('ʃɔ:tidʒ ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls in wei wi'ðin ðə 'invəntri lu:ziz reits)	10 (ten)	60 ('siksiti)
8. Mission costs connected witch the procurement and purchase of raw stuff and materials ('mifən kɒsts kə'nektid wiʃ ðə prə'kjuəmənt ænd 'pɜ:ʃəs ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)	10 (ten)	71 ('sevnti-wʌn)

Крэдытавацца могуць і іншыя рахункі на сумы адпаведных выдаткаў, падлеглых уключэнню ў сабекошт матэрыялаў. У выніку [as the result (æz ðə ri'zʌlt)] на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɔn ə'kaunt ten “Mə'tiəriəls”) фарміруецца фактычны сабекошт

сыравіны і матэрыялаў [actual cost of the raw stuff and materials ('æktjuəl kɒst əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)].

Неабходнасць безупыннага вызначэння сабекошту кожнага наймення сыравіны і матэрыялаў абумоўлівае адпаведную пабудову аналітычнага ўліку [building up of analytic accounting ('bɪldɪŋ ʌp əv 'æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)]. Аналітычны ўлік сыравіны і матэрыялаў [analytic accounting of the raw stuff and materials ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] вядзецца ў разрэзе найменняў і іх аднародных груп, па якіх вызначаецца фактычны сабекошт адзінкі. Паколькі фактычны сабекошт адзінкі запасаў [actual cost of inventories unit ('æktjuəl kɒst əv 'ɪnvəntrɪz 'ju:nɪt)] пастаянна змяняецца, матэрыяльна адказныя асобы [pecuniary and responsible persons (pɪ'kju:njəri ænd rɪs'pɒnsəbəl pə:sns)] іх складскі ўлік [storehouse accounting ('stəʊhəʊs ə'kauntɪŋ)] вядуць толькі па колькасці. У бухгалтэрыі аналітычны ўлік [analytic accounting ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] вядзецца па колькасці і вартасці [at quantity and sum value (ət 'kwɒntəti ænd sʌm'vælju:)] ў разрэзе відаў сыравіны і матэрыялаў, а ўнутры кожнага віду — у разрэзе элементаў сабекошту [elements of prime cost ('elɪmənts əv praɪm kɒst)].

Ажыццявіць такі ўлік можна толькі ва ўмовах выкарыстання камп'ютарных тэхналогій пры абмежаванай наменклатуры матэрыялаў. Асновай безупыннай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] з'яўляецца вызначэнне іх слізготнага сабекошту [sliding of prime cost ('slaidɪŋ əv praɪm kɒst)]. Як ужо адзначалася раней, пры безупыннай сістэме ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] сярэднеўзважаны сабекошт матэрыялаў [average weigh the prime cost of materials ('ævərɪdʒ wei ðə praɪm kɒst əv mə'tiəriəls)], адпушчаных на вытворчасць прадукцыі, вызначаецца пасля кожнай гаспадарчай аперацыі [business transaction ('bɪznɪs træn'zækʃn)], звязанай са змяненнем іх колькасці або вартасці. Гэта дазваляе на канец кожнага працоўнага дня [at the end of working day (ət ðə end əv 'wɜ:kɪŋ deɪ)] вызначыць астаткі вытворчых запасаў па

фактычным сабекошце [rest ov manufacturing inventories at the actual cost (rest ov ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz æt ðə 'æktjuəl kɒst)].

Дапусцім, піваварны завод [brewery ('bruəri)] закупляе хмель [hops (hɒps)] на Украіне і ў Польшчы. Мытная пошліна [customs ('kʌstəms)] ўсталявана ў памеры 18% [determined 18 per cent rate (di'tə:mɪnd 'ei'ti:n pə'sent reit)] ад мытнай вартасці [from customs value (frəm 'kʌstəms 'vælju:)], а збор за мытнае афармленне [due for the customs legalization (dju: fə ðə 'kʌstəms 'li:gəlaɪzeɪʃn)] — 20 еўра [20 euro ('twenti 'juərə)]. Украінскі пастаўшчык 5 студзеня [on January 5 (ɒn 'dʒænjuəri faɪv)] паставіў 1 980 кг хмелю [1,980 kg of hops ('kiləugræm wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eɪti ɒv hɒps)] па кантрактнай цане 4,3 долара ЗША за 1 кг. [at the contract price 4.3 dollars of United States of America for kilogram (æt ðə kən'trækt prais fɔ: pɔɪnt θri: 'dɒləs ɒv 'Ju'naitɪd Steɪts ɒv Ə'merɪkə fə 'kiləugræm)]. Курс долара ЗША [dollar rate of United States of America ('dɒlə reɪt ɒv 'Ju'naitɪd Steɪts ɒv Ə'merɪkə)] на момант ажыццяўлення аперацыі вызначыўся ў памеры 2 руб. 37 кап. [2 rubles 37 kopecks (tu: ru:blɪz 'θə:ti:-sevn 'kəʊpeks)], а курс еўра — 2 руб. 84 кап. [euro rate is 2.84 rubles ('juərə reɪt ɪz tu: ru:blɪz 'eɪti fɔ: 'kəʊpeks)]. Значыць, кантрактная вартасць хмелю [contract value of hops (kən'trækt 'vælju: ɒv hɒps)] складзе

$$1,980 \times 4.3 \times 2.37 = 20,178.18 \text{ rubles}$$

(wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eɪti 'kileugræm

'mʌltiplai bai

fɔ: pɔɪnt θri: 'dɒləs

'mʌltiplai bai

tu: pɔɪnt 'θə:ti:-sevn ru:blɪz

gɪvs

'twenti θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eɪt ru:blɪz 'ei'ti:n 'kəʊpeks).

У сістэме рахункаў [in the accounts system (ɪn ðə ə'kaʊnts 'sɪstɪm)] гэта сума будзе адлюстравана наступным запісам [will be reflected with the following entry (wɪl bi: rɪ'flektɪd wɪθ ðə 'fɒləʊɪŋ 'entri)]:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” (‘de-bit əv əˈkaunt ten „Məˈtɪəriəls”)]

крэдыт рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” (‘kredit əv əˈkaunt ‘sɪksti “Settlɪŋz wɪð səˈplaɪəs ænd kənˈtræktəs”)].

Мытная пошліна [customs (ˈkʌstəms)] вызначыцца ў суме

$$20,178.18 \times 18 : 100 = 3,632.07 \text{ rubles}$$

(‘twenti θəuzənd, wʌn ‘hʌndrəd ænd ‘sevnti-eit ru:blɪz ‘eɪˈti:n ‘kəʊpeks

ˈmʌltɪplai bai

‘eɪˈti:n pə’sent

dɪˈvaɪd bai

wʌn ‘hʌndrəd pə’sent

gɪvs

θri: θəuzənd, sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti:-tu: ru:blɪz sevn ‘kəʊpeks),

а збор за мытнае афармленне [due for customs legalizetion (dju: fə ‘kʌstəms ‘li:gəlaɪzeɪʃn)] будзе выплачаны ў памеры

$$20 \times 2.84 = 56.80 \text{ rubles}$$

(‘twenti

ˈmʌltɪplai bai

tu: ru:blɪz ‘eɪti-fə: ‘kəʊpeks

gɪvs

‘fɪfti sɪks ru:blɪz ‘eɪti ‘kəʊpeks).

У сукупнасці гэта павялічыць сабекошт закупленага хмелю на суму

$$3,632.07 + 56.80 = 3,688.87 \text{ rubles}$$

(θri: θəuzənd, sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti:-tu: ru:blɪz zɪərou sevn ‘kəʊpeks

plʌs

‘fɪfti sɪks ru:blɪz ‘eɪti ‘kəʊpeks

gɪvs

θri: θauzænd, siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-eit ru:bliz 'eiti-sevn 'kəupeks),

якая будзе адлюстравана наступным запісам:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('de-bit əv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 68 “Разлікі па падатках і зборах” [credit of account 68 “Taxes and dues payments” ('kredit əv ə'kaunt 'siksti eit “Tæksiz ænd dju:s 'peimənts”)].

Мытня зробіць і налічэнне падатку на дабаўленую вартасць [accrual of value added tax (ə'kru:æl əv 'væljue æ:did tæks)]. База для налічэння падатку на дабаўленую вартасць [basis for the accrual of value added tax ('beisiz fə: ðə ə'kru:æl əv 'væljue æ:did tæks)] будзе вызначана як сума [will be determined as amounting (wil bi: di'təmind əz ə'mauntɪŋ)] кантрактнай вартасці матэрыялаў [contract value of materials (kən'trækt 'væljʊ: əv mə'tiəriəls)], мытных пошлін, акцызаў і іншых падаткаў, якія не падлягаюць кампенсацыі шляхам заліку [customs, excise and other taxes liable not to compensation by means of clearing ('kʌstəms, ek'saiz ænd 'lðə tæksiz 'laɪəbl not tə ,kəmpen'seɪʃən bai mi:ns əv 'kliəriŋ)] і збору за мытнае афармленне [due for customs legalization (dju: fə 'kʌstəms 'li:gəlaɪzeɪʃn)], што складзе ў нашым прыкладзе

$$20,178.18 + 3,632.07 + 56.80 = 23,867.05 \text{ rubles}$$

('twenti θauzænd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eit ru:bliz 'ei'ti:n 'kəupeks

pls

θri: θauzænd, siks 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-tu: ru:bliz sevn 'kəupeks

pls

'fifti siks : ru:bli 'eiti 'kəupeks

givs

'twenti-θri: θauzænd, eit 'hʌndrəd ænd 'siksti-sevn ru:bliz faɪv 'kəupeks).

Аднак падатак на дабаўленую вартасць [value added tax ('væljue æ:did tæks)], які ў нашым прыкладзе будзе налічаны ў суме [will be accrued to amounting (wil bi: ə'kru:d tu ə'mauntɪŋ)]

$$23,867.05 \times 10 : 100 = 2,386.71 \text{ rubles}$$

(*'twenti-θri: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-sevn ru:blɪz zɪərou faɪv 'kəupeks*

'mʌltɪplai bai

ten pə'sent

dɪ'vaid bai

wʌn 'hʌndrəd pə'sent

gɪvs

tu: θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-sevn ru:blɪz 'sevnɪ-wʌn 'kəupeks),

не будзе ўключаны ў фактычны сабекошт набытых матэрыялаў [historical prime cost of acquired materials (*his'tɔ:rikəl praɪm kɒst ɒv ə'kwaiəd mə'tɪəriəls*)]. Яго сума будзе адлюстравана наступным запісам [will be reflected with the following entry (*wɪl bi: rɪ'flektɪd wɪθ ðə 'fɒləwɪŋ 'entri*)]:

дэбет рахунку 18 “Падатак на дабаўленую вартасць па набытых таварах, работах, паслугах” [debit of account 18 “Value added tax on purchased goods, works, services” (*'debit ɒv ə'kaunt eɪ'ti:n “Vælju æd'id tæks ɒn 'pə:tʃəs gudz, wə:ks, 'sə:vɪsɪz*”)]

крэдыт рахунку 68 “Разлікі па падатках і зборах” [credit of account 68 “Taxes and dues payments” (*'kredit ɒv ə'kaunt 'sɪksti eɪt “Tæksɪz ænd dju:s 'peɪmənts*”)].

Фактычны сабекошт набытых матэрыялаў павялічаць [increase (*ɪn'kri:s*)] транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-and-procurement costs (*,træspɔ:'teɪfən-ænd-prə'kjuəmənt kɒsts*)]. Гэта дастаўка матэрыяльных каштоўнасцей [delivery of material valuables (*dɪ'lɪvəri ɒv mə'tɪəriəl 'væljuəblz*)], пагрузачна-разгрузачныя работы [loading unloading works (*'ləʊdɪŋ ʌn'ləʊdɪŋ wə:ks*)], паслугі пасрэдніцкіх арганізацый [services of mediate enterprises (*'sə:vɪsɪz ɒv 'mi:diət 'entəpraɪzɪz*)] і іншыя выдаткі па нарыхтоўцы і дастаўцы вытворчых запасаў [procurement and carriage costs of manufacturing inventories (*prə'kjuəmənt ænd 'kæərɪdʒ kɒsts ɒv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntɪrɪz*)].

Няхай у нашым прыкладзе яны склалі 968 руб. 35 кап. [968 rubles 35 kopecks (nain 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-eit ruːblɪz 'θə:ti:-faɪv 'kəʊpeks)], тады фактычны сабекошт набытых 1 980 кг хмелю [1 980 kg of hops ('kɪləʊgræm wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eɪti ɒv hɒps)] складзе

$$23,867.05 + 968.35 = 24,835.40 \text{ rubles}$$

('twenti-θri: θauzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-sevn ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks

plʌs

nain 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-eit ru:blɪz 'θə:ti:-faɪv 'kəʊpeks

gɪvs

'twenti-fɔ: θauzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-faɪv ru:blɪz 'fɔ:ti 'kəʊpeks),

а фактычны сабекошт 1 кг закупленага хмелю [historical prime cost of 1 kg of purchased hops (hɪs'tɔ:ɪkəl praɪm kɒst ɒv wʌn 'kɪləʊgræm ɒv 'pɜ:tʃəst hɒps)] вызначыцца ў суме [will be determined to amounting (wɪl bi: dɪ'tɛmɪnd tu ə'maʊntɪŋ)]

$$24,835.40 : 1,980 = 12.54 \text{ rubles}$$

('twenti-fɔ: θauzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-faɪv ru:blɪz 'fɔ:ti 'kəʊpeks

dɪ'vaɪd baɪ

wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eɪti 'kɪləʊgræm

gɪvs

twelw ru:blɪz 'fɪfti-fɔ: 'kəʊpeks).

Па гэтай цане будзе адносіцца на сабекошт прадукцыі [will be put down to prime cost of production (wɪl bi: put daʊn tə praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn)] хмель да паступлення наступнай яго партыі. Дапусцім, на вытворчасць піва 9 студзеня [on January 9 (ɒn 'dʒænjʊəri naɪn)] скарыстана 796 кг хмелю [used of 796 kg of hops (ju:st ɒv 'kɪləʊgræm sevən 'hʌndrəd ænd 'naɪnti-sɪks ɒv hɒps)], які будзе ацэнены на суму

$$796 \times 12.54 = 9,981.84 \text{ rubles}$$

(sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti-siks 'kileugræm

'mʌltiplai bai

twelw ru:bliz 'fifti-fə: 'kəupeks

givs

nain θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti-wʌn ru:bliz 'eiti-fə: 'kəupeks).

Пасля паступлення наступнай партыі яго сабекошт зменіцца і перадача ў вытворчасць [transfer in manufacture (træns'fə in ,mænju'fæktʃə)] будзе ацэньвацца ўжо па іншай цане. Калі вярнуцца да ранейшага прыкладу, то па стане на 10 студзеня [according to state on January 10 (ə'kɔ:diŋ tə steit ɔn 'dʒænjʊəri ten)] астатак хмелю складзе:

а) вага [weight (weɪt)] складзе:

$$1,980 - 796 = 1,184 \text{ kg}$$

(wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti 'kileugræm

'mainəs

sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti-siks 'kileugræm

givs

wʌn θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'eiti-fə: 'kiləugræmiz);

б) фактычны сабекошт [historical prime cost (his'tɔ:rikəl praim kɒst)] складзе:

$$24,835.40 - 9,981.84 = 14,853.56 \text{ rubles}$$

('twenti-fə: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-faɪv ru:bliz 'fə:ti 'kəupeks

'mainəs

nain θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti-wʌn ru:bliz 'eiti-fə: 'kəupeks

givs

'fə:ti:n θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fifti-θri: ru:bliz 'fifti-siks 'kəupeks).

Калі 11 студзеня [11 студзеня [on January 11 (ɔn 'dʒænjʊəri i'lewn)]] ад польскага пастаўшчыка паступіць новая партыя хмелю вагою 2 390 кг (tu: θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti 'kiləugræmiz), дзе кантрактная цана

[contract price (kən'trækt prais)] будзе ўстаноўлена ўжо ў еўра, то па прыведзенай вышэй методыцы вызначыцца сабекошт гэтай партыі хмелю, які склаў, скажам, 32 719 руб. 69 кап. ('θə:ti:-tu: θauzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti:n ru:bliz 'siks-ti-nain 'kəupeks) у пераліку на айчынную валюту [national currency ('næʃənəl 'klærnsi)]. Гэта азначае, што па стане на 12 студзеня [according to state on January 12 (ə'kɔ:diŋ tə steit ɒn 'dʒænjuəri twelw)] зменіцца і фактычны сабекошт 1 кг [historical prime cost of 1 kg (his'tɔ:rikəl praim kɔst ɒv wʌn 'kiləugræm)] усяго астатку хмелю, уключаючы і той, які быў па стане на 10 студзеня [according to state on January 10 (ə'kɔ:diŋ tə steit ɒn 'dʒænjuəri ten)]. Яго разлік можна паказаць у выглядзе наступнага простага дробу [vulgar fractions ('vʌlgə frækʃn)]:

$$\frac{14,853.56 + 32,719.69}{1,184 + 2,390} = 13.31 \text{ rubles}$$

(numerator ('nju:məreɪtə))

'fo:'ti:n θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fifti-θri: ru:bliz 'fifti-siks

plus

'θə:ti:-tu: θauzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti:n ru:bliz 'siks-ti-nain

denominator (di'nɒmineɪtə)

wʌn θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'eiti-fo: 'kiləugræmiz

plus

tu: θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti 'kiləugræmiz

gives

'θə:'ti:n ru:bliz 'θə:ti:-wʌn 'kəupeks).

Такі разлік слізготных сярэднеўзважаных цэн [sliding average weigh prices ('slaidiŋ 'ævərɪdʒ wei praisiz)] ажыццяўляецца безупынна, у выніку чаго яны змяняюцца пасля кожнага паступлення матэрыялаў або адлюстравання налічаных выдаткаў, падлеглых уключэнню ў сабекошт матэрыялаў. Па прычыне значнай працаёмістасці і складанасці такога ўліку яго выкарыстанне апраўдана для найбольш каш-

тоўных матэрыялаў або матэрыялаў спецыфічнага прызначэння пры наяўнасці адпаведных камп'ютарных праграм.

Для вызначэння вартасці матэрыялаў у дарозе [value of materials in way ('væljʊ: ɔv mə'tiəriəls in wei)] і кантролю за іх паступленнем можа выкарыстоўвацца рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaunt 'fɪfti:n 'Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜːtʃəs ɔv mə'tiəriəls)]. Улік матэрыялаў [accounting of materials (ə'kauntiŋ ɔv mə'tiəriəls)] на гэтым рахунку ажыццяўляецца па цэнах набыцця [at prices of purchase (ət praɪsɪz ɔv 'pɜːtʃəs)]. Па дэбеце паказваецца акцэпт рахункаў пастаўшчыкоў [acceptance of the supplier accounts (ək'septəns ɔv ðə sə'plaɪə ə'kaunts)], а па крэдыце — фактычнае паступленне матэрыялаў [factual receipt of materials ('fæktʃʊəl ri'si:t ɔv mə'tiəriəls)]. Сальда сведчыць аб наяўнасці матэрыялаў у дарозе [availability of materials in way (ə'veɪlə'bɪlɪti ɔv mə'tiəriəls in wei)].

2.3. Дакументальнае афармленне і сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі

The documentary legalization and the synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture

(tu: pɔɪnt θri:. ðə ,dɒkjʊ'mentəri 'li:gəlaɪzeɪʃn ænd ðə sɪn'θetɪk
ə'kauntiŋ ɔv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'pendɪtʃə
fə ðə pre'dʌkʃən ,mænju'fæktʃə)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜːmi'nɒlədʒi)]

Аб'ём вытворчай праграмы — volum of manufacturing program ('vɒljʊm ɔv ,mænju'fæktʃəriŋ 'præʊgræm).

Аддзел забеспячэння — procurement department (pre'kjʊəmənt di'pɑːtmənt).

Аддзел тэхнічнага кантролю — department of technical control (di'pɑ:tment əv 'teknikəl kən'trəul).

Акт-запатрабаванне на замену матэрыялаў — deed-requisition for substitution of materials (di:d-,rekwi'ziʃən fə 'sʌbsti'tju:ʃən əv mə'tiəriəls).

Безупынная сістэма бухгалтарскага ўліку вытворчых запасаў — continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tinjʊəs 'sistim əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ).

Выдача матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі — materials delivery for production manufacture (mə'tiəriəls di'liveri fə pre'dʌkʃən ,mænju'fæktʃə).

Дакументальнае афармленне выдаткавання сыравіны, матэрыялаў і паліва — documentary legalization of raw stuff, materials and fuel expenditure (,dɒkju'mentəri 'li:gəlaizeɪʃn əv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'fjuəl iks'pendɪʃə).

Запатрабаванне на выдачу матэрыялаў — requisition for delivery of materials (,rekwi'ziʃən fə: di'liveri əv mə'tiəriəls).

Звышлімітная выдача матэрыялаў — outside the delivery of materials ('aʊt'saɪd ðə di'liveri əv mə'tiəriəls).

Кантроль над выдаткаваннем матэрыялаў — expenditure of materials control (iks'pendɪʃə əv mə'tiəriəls kən'trəul).

Кантроль над выкарыстаннем лімітаў выдачы матэрыялаў — use control of materials delivery limits (ju:s kən'trəul əv mə'tiəriəls di'liveri 'lɪmits).

Картка ўліку выкарыстання лімітаў — accounting card of limits use (ə'kauntɪŋ kɑ:d əv 'lɪmits ju:s).

Ліміт выдачы матэрыялаў — limit of materials delivery ('lɪmɪt əv mə'tiəriəls di'liveri).

Лімітна-заборная карта — limit-and-ration card ('lɪmɪt-ænd-'ræʃən kɑ:d).

Наменклатурны нумар матэрыялу — nomenclature number of material (neu'menkletʃə 'nʌmbə əv mə'tiəriəl).

Першасныя ўліковыя дакументы на выдаткаванне матэрыялаў — source accounting documents for expenditure of materials (sɔ:s ə'kauntɪŋ 'dɒkjumənts fə iks'pendɪʃə əv mə'tiəriəls).

Расходная накладная — expenditure bill of parcels (iks'penditʃə bil əv pɑ:sls).

Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць — synthetic accounting of raw stuff and materials expenditure to manufacture (sin'θetik ə'kauntɪŋ əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'penditʃə tə ,mænjʊ'fæktʃə).

Сума перададзеных у вытворчасць каштоўнасцей па слізготных сярэднеўзважанных цэнах — sum passed in manufacture of valuables at sliding average weigh prices (sʌm pɑ:st in ,mænjʊ'fæktʃə əv 'væljuəblz ət 'slaidɪŋ 'ævərɪdʒ wei praisɪz).

Улік выдаткаў на вытворчасць па заказах — accounting of cost for manufacture by orders (ə'kauntɪŋ əv kɒst fə ,mænjʊ'fæktʃə baɪ 'ɔ:dəs).

2.3.1. Документальнае афармленне выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць

The documentary legalization of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture

(tu: point θri: point wʌn. Дə ,dɒkju'mentəri 'li:gəlaɪzeɪfŋ əv də rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'penditʃə fə də pre'dʌktʃən ,mænjʊ'fæktʃə)

Сыравіна, матэрыялы, паліва і іншыя матэрыяльныя каштоўнасці [raw stuff, materials, fuel and other material valuables (rɔ: stʌf, mə'tiəriəls, 'fjuəl ænd 'ʌðə mə'tiəriəl 'væljuəblz)] павінны выдаткоўвацца на вытворчасць па вазе, аб'ёму або ліку ў адпаведнасці з зацверджанымі нарматывамі [approved normals (ə'pruvd 'nɔ:məls)] і аб'ёмамі вытворчай праграмы [volumes of manufacturing program ('vɒljumɪz əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'præugræm)]. Пры неабходнасці першасныя ўліковыя дакументы на выдаткаванні матэрыялаў [source accounting documents for the expenditure of materials (so:s ə'kauntɪŋ 'dɒkjumənts fə də iks'penditʃə əv mə'tiəriəls)] візіруюцца супрацоўнікам аддзела тэхнічнага кантролю [department of technical control (dɪ'pɑ:tmənt əv 'tekɪkəl kɒn'trəʊl)], што сведчыць аб прыдатнасці выдаткаванага матэрыялу для вытворчых

мэт. Для дакументальнага афармлення выдаткавання сыравіны, матэрыялаў і паліва [documentary legalization of raw stuff, materials and fuel expenditure (ˌdɒkjuˈmentəri ˈliːgəlaɪzeɪʃn əv rɔː stʌf, məˈtɪəriəls ænd ˈfjuəl ɪksˈpendɪtʃə)] могуць выкарыстоўвацца лімітна-заборныя карты [limit-and-ration card (ˈlɪmɪt-ænd-ˈræʃən kɑːd)], запатрабаванні на выдачу матэрыялаў [requisitions for delivery of materials (ˌrekwiˈzɪʃəns fəː diˈliveri əv məˈtɪəriəls)], таварныя накладныя [commodity bill of parcels (kəˈmɒditi bil əv pɑːsɪs)] і іншыя дакументы, выкарыстанне якіх прадугледжана ўліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of organization (əˈkauntɪŋ ˈpɒlɪsi əv ˌɔːɡənəɪˈzeɪʃən)].

Лімітна-заборныя карты [limit-and-ration card (ˈlɪmɪt-ænd-ˈræʃən kɑːd)] прымяняюцца для дакументальнага афармлення выдаткавання сыравіны, матэрыялаў і паліва [documentary legalization of raw stuff, materials and fuel expenditure (ˌdɒkjuˈmentəri ˈliːgəlaɪzeɪʃn əv rɔː stʌf, məˈtɪəriəls ænd ˈfjuəl ɪksˈpendɪtʃə)], якія сістэматычна спажываюцца для вырабу прадукцыі, а таксама для кантролю за прытрымліваннем лімітаў выдачы матэрыялаў [limits of materials delivery (ˈlɪmɪts əv məˈtɪəriəls diˈliveri)] на вытворчыя патрэбы [manufacturing demand (ˌmænjuˈfæktʃərɪŋ dɪˈmɑːnd)]. Лімітна-заборныя карты выпісваюцца аддзелам забеспячэння [procurement department (prəˈkjuəmənt dɪˈpɑːtmənt)] або планавым аддзелам [planning department (plænɪŋ dɪˈpɑːtmənt)] у двух вапрынтах [in duplicates (in ˈdjuːplɪkɪts)] тэрмінам на адзін месяц. Адзін асобнік лімітна-заборнай карты [copy of limit-and-ration card (ˈkɒpi əv ˈlɪmɪt-ænd-ˈræʃən kɑːd)] да пачатку месяца перадаецца цэху [workshop (ˈwɜːkʃɒp)] або ўчастку [discript (ˈdɪstrɪkt)], якія з’яўляюцца спажывальцамі матэрыялаў, а другі асобнік — складу [storehouse (ˈstɔːhaʊs)] або кладойцы цеха ці ўчастка [storeroom of workshop or discript (ˈstɔːrʊm əv ˈwɜːkʃɒp ɔː ˈdɪstrɪkt)].

У лімітна-заборнай карце ўказваюцца найменне матэрыялаў [name of materials (neɪm əv məˈtɪəriəls)], наменклатурны нумар [nomenclature number (neuˈmenklətʃə ˈnʌmbə)] і код выдаткаў або заказу [code of costs or order (kəʊd əv kɒsts ɔː ˈɔːdə)]. Выдача матэрыялаў на вытворчасць

прадукцыі [materials delivery for production manufacture (mə'tiəriəls di'liveri fə pre'dʌkʃən ,mænju'fæktʃə)] здзяйсняецца складам пасля прад'яўлення ўпаўнаважанай асобай цэха або ўчастка [authorized person of workshop or discript ('ɔ:θəraizd pə:sn əv 'wə:kʃɒp ɔ: 'distrikt)] свайго асобніка лімітна-заборнай карты [copy of the limit-and-ration card ('kɒpi əv ðə 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:d)]. Кладаўшчык [storeman ('stɔ:mæn)] адзначае ў двух асобніках лімітна-заборнай карты дату [date (deit)], колькасць выдадзеных матэрыялаў [quantity given of materials ('kwɒntiti givn əv mə'tiəriəls)], а затым вызначае рэшту ліміту [rest of limit (rest əv 'limit)] па кожным наменклатурным нумары матэрыялаў [nomenclature number of material (neu'menklətʃə 'nʌmbə əv mə'tiəriəl)]. У лімітна-заборнай карце цэха (участка) распісваецца складаўшчык [storeman ('stɔ:mæn)], а ў асобніку лімітна-заборнай карты склада — упаўнаважаная асоба цэха або ўчастка [authorized person of workshop or discript ('ɔ:θəraizd pə:sn əv 'wə:kʃɒp ɔ: 'distrikt)]. У канцы месяца робіцца зверка падрахункавых запісаў [collation of total entry (kə'leɪʃn əv 'təʊtəl 'entri)] у лімітна-заборнай карце склада [in the limit-and-ration card of storehouse (in ðə 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:d əv 'stɔ:haus)] з аналагічнымі запісамі ў цэхавых экзэмплярах лімітна-заборных карт [in the workshop copies of limit-and-ration cards (in ðə 'wə:kʃɒp 'kɒpiz əv 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:ds)], што пацвярджаецца адпаведнымі подпісамі. На канец месяца ў бухгалтэрыю арганізацыі [accounting department of enterprise (ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tment əv 'entəpraɪz)] неабходна здаць усе лімітна-заборныя карты [limit-and-ration cards ('limit-ænd-'ræʃən kɑ:ds)] незалежна ад выкарыстання ліміту.

Выдача матэрыялаў, патрэбнасць у якіх узнікае час ад часу, павінна ажыццяўляцца па актах-запатрабаваннях на замену матэрыялаў [deed-requisitions for substitution of materials (di:d-,rekwi'zɪʃəns fə 'sʌbstɪ'tju:ʃən əv mə'tiəriəls)] або запатрабаваннях на дадатковую выдачу матэрыялаў [requisitions for the supplementary delivery of materials (,rekwi'zɪʃəns fə ðə ,sʌplɪ'mentəri di'liveri əv mə'tiəriəls)]. Кантроль над выдаткаваннем матэрыялаў [expenditure of materials control (iks'pendɪtʃə əv mə'tiəriəls kən'trəʊl)] у такіх выпадках здзяйсняецца па картках уліку выкарыстання лімітаў [accounting cards of limits use (ə'kauntɪŋ kɑ:ds əv

'limits jus)], якія запаўняюцца на падставе запатрабаванняў [requisitions (ˌrekwiˈziʃəns)] ці расходных накладных [expenditure bill of parcels (iksˈpendɪtʃə bil əv pɑːsls)] і з яўляюцца толькі аператыўнымі дакументамі [operative documents (ˈɒpəretɪv ˈdɒkjuments)]. Выпісваюцца ўказаныя карткі ў адным асобніку аддзелам забеспячэння [procurement department (preˈkjuəmənt dɪˈpɑːtmənt)] на групу матэрыялаў [group of materials (gruːp əv məˈtɪəriəls)], якія будзе атрымліваць цэх са склада на працягу месяца альбо квартала.

Пры ўліку выдаткаў на вытворчасць па заказах [accounting of cost for manufacture by orders (əˈkauntɪŋ əv kɒst fə ˌmænjuˈfæktʃə baɪ ˈɔːdə)] карткі могуць выпісвацца на тэрмін выканання заказу [fulfillment term of order (fulˈfɪlmənt təːm əv ˈɔːdə)]. Выдача матэрыялаў ажыццяўляецца толькі пасля падачы прадстаўніком цэха або ўчастка карткі ўліку выкарыстання лімітаў [accounting cards of limits use (əˈkauntɪŋ kɑːds əv ˈlɪmɪts jus)] і запатрабавання [requisition (ˌrekwiˈziʃən)]. У тых выпадках, калі кантроль над выкарыстаннем лімітаў выдачы матэрыялаў [use control of materials delivery limits (juːs kənˈtrəʊl əv məˈtɪəriəls dɪˈlɪvəri ˈlɪmɪts)] ускладзены на аддзел забеспячэння [procurement department (preˈkjuəmənt dɪˈpɑːtmənt)], яго супрацоўнікі візіруюць запатрабаванні на выдачу матэрыялаў [requisitions for delivery of materials (ˌrekwiˈziʃəns fə dɪˈlɪvəri əv məˈtɪəriəls)] і робяць запісы ў картках уліку выкарыстання лімітаў [accounting cards of limits use (əˈkauntɪŋ kɑːds əv ˈlɪmɪts jus)].

Звышлімітная выдача матэрыялаў [outside the delivery of materials (ˈaʊtˈsaɪd ðə dɪˈlɪvəri əv məˈtɪəriəls)], як і замена адных іх найменняў на іншыя, дапускаецца толькі з дазволу дырэктара прадпрыемства [director of enterprise (dɪˈrektə əv ˈentəpraɪz)], галоўнага інжынера [chief engineer (tʃiːf ˌendʒɪˈniə)] або іншых упаўнаважаных асоб пры перавыкананні вытворчай праграмы [overfulfilment of manufacturing program (ˌəʊvəfʊlˈfɪlmənt əv ˌmænjuˈfæktʃərɪŋ ˈprəʊgrəm)], выяўленні браку [revelation of a spoilage (ˌrevɪˈleɪʃən əv ə ˈspɔɪlɪdʒ)] або перавыдаткаванні матэрыялаў [overexpenditure of materials (ˌəʊveɪksˈpendɪtʃə əv məˈtɪəriəls)] па іншых прычынах. Для гэтай мэты выпісваецца запатрабаванне

[requisition (ˌrekwiˈziʃən)]. Продаж вытворчых запасаў іншым суб'ектам гаспадарання [sale of manufacturing inventories to other economic entities (seil əv ˌmænjuˈfæktʃəriŋ ˈinvəntɪz tə ˈlðə ˈi:kəˈnɒmɪk ˈentɪtɪz)], якія размешчаны за межамі яго тэрыторыі, афармляецца таварна-транспартнымі накладнымі [commodity-transportation bill of lading (kəˈmɒdɪtiˌtræspɔːˈteɪʃən bɪl əv leɪdɪŋs)] формы № ТТН-1.

Выкарыстанне ў канкрэтных арганізацыях той або іншай metodyкі дакументальнага афармлення выдаткавання вытворчых запасаў [documentary legalization of manufacturing inventories expenditure (ˌdɒkjʊˈmentəri ˈli:gəlaɪzeɪʃn əv ˌmænjuˈfæktʃəriŋ ˈinvəntɪz ɪksˈpendɪtʃə)] залежыць ад асаблівасцей вытворчасці, што вызначаецца галіновымі інструкцыямі.

2.3.2. Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі

The synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture

(tu: pɔɪnt θri: pɔɪnt tu:. ðə sɪnˈθetɪk əˈkauntɪŋ əv ðə rɔ: stʌf ænd məˈtɪəriəls ɪksˈpendɪtʃə fə ðə prɪˈdʌkʃən ˌmænjuˈfæktʃə)

Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць [synthetic accounting of raw stuff and materials expenditure to manufacture (sɪnˈθetɪk əˈkauntɪŋ əv rɔ: stʌf ænd məˈtɪəriəls ɪksˈpendɪtʃə tə ˌmænjuˈfæktʃə)] і выдачы іх на іншыя мэты здзяйсняецца на аснове карэспандэнцыі рахункаў, прыведзенай у табліцах 2.3 і 2.4 (на англійскай мове). Прыведзеная ў табліцах 2.3 і 2.4 (на англійскай мове) карэспандэнцыя рахункаў не з'яўляецца вычарпальнай. Магчымы таксама іншыя аперацыі і падзеі, якія абумовяць адпаведную карэспандэнцыю рахункаў.

Пры выкарыстанні безупыннай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kənˈtɪnjuəs ˈsɪstɪm əv ˌmænjuˈfæktʃəriŋ ˈinvəntɪz əˈkauntɪŋ)] вартасць матэрыялаў, падлеглая спісанню на фактычны сабекошт прадукцыі [value of materials liable write-off to historical prime cost of production (ˈvælju: əv məˈtɪəriəls

‘laɪəbl raɪt-ɒf tə hɪs’tɔːrɪkəl praɪm kɒst ɒv prə’dʌkʃn]) разлічваецца [is calculated (ɪz ‘kælcjuleɪtɪd)] як сума перададзеных у вытворчасць каштоўнасцей па слізготных сярэднеўзважаных цэнах за справаздачны месяц [sum of passed in manufacture valuables at sliding average weigh prices (sʌm ɒv pɑːst ɪn ,mænju’fæktʃə ‘væljuəblz ət ‘slɑɪdɪŋ ‘ævərɪdʒ wei praɪsɪz)], на якую будзе зроблены наступны запіс [will be made the following entry (wɪl biː meɪd ðə ‘fɒləwɪŋ ‘entri)]:

дэбет рахунку 20 “Асноўная вытворчасць” [debit of account 20 “Basic production” (‘debit ɒv ə’kaʊnt ‘twenti “Beɪsɪk prə’dʌkʃən”)]

крэдыт рахунку 10 “Матэрыялы” [credit of account 10 “Materials” (‘kredit ɒv ə’kaʊnt ten “Mə’tɪəriəls”)].

Табліца 2.3 — Карэспандэнцыя рахункаў па ўліку выдаткавання на вытворчасць і іншага выбыцця вытворчых запасаў

Змест гаспадарчых аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Спісаны скарыстаныя матэрыялы на:		
а) асноўную вытворчасць	20	10-1
б) дапаможную вытворчасць	23	10-1
в) утрыманне і эксплуатацыю машын і абсталявання	25-1	10-1
г) іншыя агульнавытворчыя выдаткі	25-2	10-1
д) агульнагаспадарчыя выдаткі	26	10-1
е) папраўленне браку	28	10-1
ж) падрыхтоўку і асвойванне новай прадукцыі і тэхналагічных працэсаў	97	10-1
2. Продаж вытворчых запасаў іншым суб’ектам гаспадарання	91	10-1
3. Нястачы і страты ад псавання матэрыялаў	94	10-1
4. Фактычны сабекошт знішчаных або сапсаваных матэрыялаў у сувязі са стыхійнымі бедствамі	76-2	10-1
5. Паніжэнне кошту матэрыялаў у сувязі з іх пераацэнкай	90-10	10-1

Table 2.4 — Accounts correspondence by record of materials expenditure to production and other delivery of the manufacturing inventories
(‘Teɪbl tuː pɔɪnt fɔː— ə’kaʊnts ,kɔːrɪs’pɒndəns baɪ rɪ’coːd ɒv mə’tɪəriəls ɪks’pendɪtʃə tə prə’dʌkʃn ænd ‘lʌðə dɪ’lɪvəri ɒv ðə ,mænju’fæktʃərɪŋ ‘ɪnvəntrɪz)

Content of business transaction (<i>'kɒntənt əv 'biznis trænzækʃn</i>)	Debit (<i>'debit</i>)	Credit (<i>'kredit</i>)
1. Used of materials wrote off for (<i>ju:st əv mə'tiəriəls raut ɔ:f fə:</i>): a) basic manufacturing (<i>'beisik ,mænju'fæktʃəriŋ</i>)	20 (<i>'twenti</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
b) auxiliary productions (<i>ə:g'ziljəri ,prə'dʌkʃəns</i>)	23 (<i>'twenti-θri:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)

Table 2.4 (concluded) (*teibl tɔ: pɔɪnt fə: (kən'klu:did)*)

Content of business transaction (<i>'kɒntənt əv 'biznis trænzækʃn</i>)	Debit (<i>'debit</i>)	Credit (<i>'kredit</i>)
c) maintenance and exploitation of mashinery and equipment (<i>'meintənəns ænd ,eksplɔɪ'teɪʃən əv mə'ʃi:nəri ænd i'kwɪpmənt</i>)	25-1 (<i>'twenti-faɪv 'haifən wʌn</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
d) other manufacturing overhead costs (<i>'ʌðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'əʊvə'hed kɒsts</i>)	25-2 (<i>'twenti-faɪv 'haifən tu:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
e) factory overhead costs (<i>'fæktəri 'əʊvə'hed kɒsts</i>)	26 (<i>'twenti-siks</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
f) correcting of spoilage (<i>kə'rektɪŋ əv 'spɔɪlɪdʒ</i>)	28 (<i>'twenti-eɪt</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
g) preparation and mastering of new production and technological processes (<i>ˌprəpe'reɪʃən ænd 'mɑ:stəriŋ əv nju: prə'dʌkʃən ænd tek'nɒlədʒɪkəl 'prəʊsesɪz</i>)	97 (<i>'naɪnti-sevn</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
2. Sale of manufacturing inventories to other economic entities (<i>seɪl əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz tɔ ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz</i>)	90-7 (<i>'naɪnti-'haifən sevn</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
3. Shortage and waste from spoilage of manufacturing inventories (<i>'ʃɔ:tɪdʒ ænd weɪst frəm 'spɔɪlɪdʒ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz</i>)	94 (<i>'naɪnti-fə:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
4. Historical prime cost of destroyed or spoiled materials in connection with the natural disaster (<i>hɪs'tɔ:ɹɪkəl praɪm kɒst əv dɪs'tɒɪd ɔ: 'spɔɪld mə'tiəriəls ɪn kə'nekʃən wɪð ðə 'nætʃrəl dɪ'zɑ:stə</i>)	76-2 (<i>'sevn-tɪ-siks 'haifən tu:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
5. Reduction of materials value in connection with theirs revaluation (<i>ri'dʌkʃən əv mə'tiəriəls 'vælju: ɪn kə'nekʃən wɪð ðeəz rɪ,vælju'eɪʃən</i>)	90-10 (<i>'naɪnti 'haifən ten</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)

Необходнась вядзення сінтэтычнага рахунку [necessity of synthetic account conducting (*nɪ'sesɪti əv sɪn'θetik ə'kaʊnt 'kɒndəktɪŋ*)] 16 “Адхілен-

ні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n „Di:vi’eifən in ‘væljʊ ɒv mə’tiəriəls”)] пры выкарыстанні безупыннай сістэмы бухгалтарскага ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən’tinjʊəs ‘sistim ɒv ,mænju’fæktʃəriŋ ‘invəntriz ə’kauntɪŋ)] адсутнічае, паколькі фактычны сабекошт сыравіны і матэрыялаў [historical prime cost of raw stuff and materials (his’tɔ:rikəl praɪm kɒst ɒv rɔ: stʌf ænd mə’tiəriəls)] у разрэзе іх відаў вызначаецца непасрэдна на рахунку [is being defined direct on account (ɪz bi:ɪŋ dɪ’faɪnd dɪ’rekt ɒn ə’kaunt)] 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə’tiəriəls”)].

У некаторых выпадках можа ўзнікнуць неабходнасць размеркавання паміж відамі сыравіны і матэрыялаў [allocation among kinds of raw stuff and materials (,ælə’keɪʃn ə’mʌŋ kaɪnds ɒv rɔ: stʌf ænd mə’tiəriəls)] асобных складовых фактычнага сабекошту. Гэта могуць быць, напрыклад, выдаткі на захоўванне матэрыялаў [keeping of materials costs (,ki:piŋ ɒv mə’tiəriəls kɒsts)], утрыманні нарыхтоўчых пунктаў [maintenance of storing place costs (‘meɪntənəns ɒv stɔ:riŋ pleɪs kɒsts)] у месцах іх нарыхтоўкі [procurement (prə’kjuəmənt)]. У аналітычным уліку [in the analytic accounting (ɪn ðə ‘ænə’lɪtɪk ə’kauntɪŋ)] такія выдаткі размяркоўваюцца паміж відамі матэрыялаў [are distributed among the material kinds (ə dɪ’strɪbjʊtɪd ə’mʌŋ ðə mə’tiəriəl kaɪnds)] прапарцыянальна выбранай базе [in proportion to the chosen base (ɪn prə’pɔ:ʃən tə ðə tʃəʊzn beɪs)]. У якасці базы размеркавання загадам аб уліковай палітыцы арганізацыі [order on the accounting policy of enterprise (‘ɔ:də ɒn ə’kauntɪŋ ‘pɒlɪsɪ ɒv ‘entəpraɪz)] могуць прымацца вага [weighing (‘weiɪŋ)] або вартасць матэрыялаў [value of materials (‘væljʊ: ɒv mə’tiəriəls)].

**3. Перыядычная сістэма рахункаводства
вытворчых запасаў**

**The periodical system of manufacturing
inventories accounting**

(θri: .Də ,piəri'ɒdikəl 'sistim əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'inventriz ə'kauntiŋ)

**3.1. Арганізацыя і методыка ўліку вытворчых запасаў
на фіксаваных цэнах ва ўмовах выкарыстання
перыядычнай сістэмы**

**The organization and the methods of manufacturing
inventories accounting at the fixed prices in conditions
of the periodical system use**

(θri: pɔint wʌn. ,Də ɔ:'genai'zeɪfən ænd 'ðə məθəds əv ,mænju
'fæktʃəriŋ 'inventriz ə'kauntiŋ ət ðə fɪks praɪzɪz ɪn kən'dɪʃəns
əv ðə ,piəri'ɒdikəl 'sistim ju:s)

**3.1.1. Арганізацыя ўліку вытворчых запасаў
на фіксаваных цэнах**

**The organization of manufacturing inventories
accounting at the fixed prices**

(θri: pɔint wʌn pɔint wʌn. Də ɔ:'genaɪzeɪfən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'inventriz ə'kauntiŋ æt ðə fɪks praɪzɪz)

**Ключавая тэрміналогія [key terminology
(ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]**

Адхіленні паміж фактычным сабекоштам вытворчых запасаў і іх вартасцю па фіксаваных цэнах — deviation between the actual cost of manufacturing inventories and theirs value at the fixed prices (di:vi'eifən bi'twi:n də 'æktjuəl kɒst ɒv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ænd ðeɪz 'vælju: ət də fiksɪt 'praɪsɪz).

Акцызы — excises (ek'saɪzɪz).

Аперацыйна-інвентарная мадэль — operation inventory model (,ɔpə'reifən 'invəntri mɒdl).

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў — accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntɪŋ 'invəntri 'regjələtɪv mɒdl ɒv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ri'si:t).

Наменклатура-цэннік — nomenclature price-list (neu'menkɫəfə praɪs-list).

Наменклатура-цэннік на пакупныя матэрыялы — purchased materials the nomenclature price-list ('pɜ:tʃəsd mə'tiəriəls də neu'menkɫəfə praɪs-list).

Павышэнне фіксаваных цэн — rise of fixed prices (raɪz ɒv fiksɪt 'praɪsɪz).

Паніжэнне фіксаваных цэн — reduction of fixed prices (ri'dʌkʃən ɒv fiksɪt 'praɪsɪz).

Перыядычная сістэма ўліку вытворчых запасаў — periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɒdɪkəl 'sɪstɪm ɒv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ).

Сістэма ўліку вытворчых запасаў — system of manufacturing inventories accounting ('sɪstɪm ɒv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ).

Сярэдняўзважаная дагаварная цана — average weigh the contract prices ('ævərɪdʒ weɪt də kən'trækt 'praɪsɪz).

Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі — transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teɪfən-ænd-prə'kjuəmənt kɒsts).

Уліковыя цэны — accounting prices (ə'kauntɪŋ praɪsɪz).

Ва ўмовах выкарыстання перыядычнай сістэмы рахункаводства вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (ˌpiəriˈɒdɪkəl ˈsɪstɪm əv ˌmænjuˈfæktʃəriŋ ˈɪnvəntriz əˈkaʊntɪŋ)] іх бягучы ўлік [current accounting (ˈkʌrənt əˈkaʊntɪŋ)] ажыццяўляецца па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət əˈkaʊntɪŋ praɪsɪz)], у якасці якіх могуць выкарыстоўвацца дагаворныя цэны [contract prices (kənˈtrækt ˈpraɪsɪz)] або прагнозна-разліковыя цэны [prognosis estimated prices (prɒɡˈnəʊəsɪs ˈestɪmeɪtɪd ˈpraɪsɪz)]. Пры паступленні аднолькавых матэрыялаў ад розных пастаўшчыкоў разлічваецца сярэднія дагаворныя цэны [average contract prices (ˈævərɪdʒ kənˈtrækt ˈpraɪsɪz)]. Прагнозна-разліковыя цэны [prognosis estimated prices (prɒɡˈnəʊəsɪs ˈestɪmeɪtɪd ˈpraɪsɪz)] ўяўляюць сабой сярэднюю чаканую велічыню сабекошту падлеглых набыццю матэрыялаў, якая складаецца з сярэдняўзважанай дагаварнай цаны [average weigh the contract prices (ˈævərɪdʒ weɪt ðə kənˈtrækt ˈpraɪsɪz)] і прагнознай велічыні транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [prognosis size of transportation and procurement costs (prɒɡˈnəʊəsɪs saɪz əv ˌtræspɔːˈteɪʃən ænd prəˈkjʊəmənt kɒsts)]. За аснову пры вызначэнні ўліковых цэн [determination of accounting prices (dɪˌtɜːmɪˈneɪʃən əv əˈkaʊntɪŋ praɪsɪz)] прымаюцца дакументальна пацверджаныя пастаўшчыкамі цэны, якія дзейнічаюць на зыходную дату.

Паколькі прынятыя ўліковыя цэны [accounting prices (əˈkaʊntɪŋ praɪsɪz)] фіксуюцца ў наменклатуры-цэнніку на пакупныя матэрыялы [purchased materials the nomenclature price-list (ˈpɜːtʃəsd məˈtɪəriəls ðə neuˈmenklətʃə praɪs-list)], яны называюцца фіксаванымі. У наменклатуры-цэннік [nomenclature price-list (neuˈmenklətʃə praɪs-list)] уключаюцца ўсе найменні пакупных матэрыялаў [names of purchased materials (ˈneɪmɪz əv ˈpɜːtʃəst məˈtɪəriəls)], патрэбныя для забеспячэння вытворчага працэсу [provision of manufacturing process (prəˈvɪzən əv ˌmænjuˈfæktʃəriŋ ˈprəʊəsɪs)] незалежна ад іх наяўнасці на складзе на пачатак года [availability in storehouse at the beginning of the year (əˌveɪləˈbɪlɪtɪ ɪn ˈstɔːhaʊs ət ðə bɪˈɡɪnɪŋ əv ðə jɜː)] або на іншую зыходную дату. У выпадку паступлення новых матэрыялаў наменклатура-цэннік дапаўняецца адпаведнымі найменнямі. Пасля заканчэння справаздачнага года [after termination of

reporting year ('ɑ:ftə ,tə:mi'neifən əv ri'pɔ:tiŋ jə:)] арганізацыя павінна перагледзіць фіксаваныя цэны.

На рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ən ə'kaunt ten 'Mə'tiəriəls)] вытворчыя запасы [manufacturing inventories (ˌmænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] ўлічваюцца па фіксаваных цэнах [are recorded at the fixed prices (ə ri'kɔ:did ət ðə fiks't 'praɪsɪz)], якія на працягу года з'яўляюцца нязменнымі. Адхіленні паміж фактычным сабекоштам вытворчых запасаў і іх вартасцю па фіксаваных цэнах [deviation between the actual cost of manufacturing inventories and theirs value at the fixed prices (di:vi'eifən bi'twi:n ðə 'æktʃuəl kɒst əv ˌmænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ænd ðeəz 'vælju: ət ðə fiks't 'praɪsɪz)] улічваюцца на рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [are recorded on the account 16 “Deviation in value of materials” (ə ri'kɔ:did ən ðə ə'kaunt 'siks'ti:n ‘,Di:vi'eɪfn in 'vælju əv mə'tiəriəls)]. Паколькі фактычны сабекошт матэрыялаў, скарыстаных на вытворчасць прадукцыі, выкананне работ і аказанне паслуг [historical prime cost of materials used for production manufacture, fulfillment of works and rendering of services (his'tɔ:rikəl praɪm kɒst əv mə'tiəriəls ju:st fə pre'dʌlkʃən ˌmænju'fæktʃə, ful'fɪlmənt əv wə:ks ænd 'rendəriŋ əv 'sə:vɪsɪz)], вызначаецца толькі пасля заканчэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month ('ɑ:ftə ,tə:mi'neifən əv ri'pɔ:tiŋ mʌnθ)], такая сістэма ўліку вытворчых запасаў [system of manufacturing inventories accounting ('sɪstɪm əv ˌmænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)] названа перыядычнай.

Пры пераглядзе фіксаваных цэн ажыццяўляецца пераафармленне картак аналітычнага ўліку матэрыялаў [relegalization of analytic accounting card of materials ('ri'li:gəlaɪzeɪfn əv 'ænə'lɪtɪk ə'kauntiŋ kɑ:ds əv mə'tiəriəls)]. Рознасць паміж вартасцю матэрыялаў па старых і новых цэнах [difference between the value of materials at the old and new prices ('dɪfrəns bi'twi:n ðə 'vælju: əv mə'tiəriəls ət ðə ɔ:ld ænd nju: praɪsɪz)] адлюстроўваецца ў бухгалтарскім уліку наступным запісам:

а) пры павышэнні фіксаваных цэн [rise of fixed prices (raɪz əv fiks't 'praɪsɪz)]:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('debit əv ə'kaunt ten ˌMə'tiəriəls)]

кредыт рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [credit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘kredit əv ə’kaunt ‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls”)];

б) пры паніжэнні фіксаваных цэн [reduction of fixed prices (ri’dʌkʃən əv fiks’t praisiz)];

дэбет рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [debit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘debit əv ə’kaunt ‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls”)]

кредыт рахунку 10 “Матэрыялы” [credit of account 10 “Materials” (‘kredit əv ə’kaunt ten ‘,Mə’tiəriəls”)].

Арганізацыя можа выкарыстоўваць некалькі варыянтаў перыядычнай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri’ɒdikəl ‘sistim əv ‘,mænju’fæktʃəriŋ ‘invəntriz ə’kauntin)], заснаваных на выкарыстанні:

1) інвентарна-рэгулятыўнай мадэлі [inventory regulative model (‘invəntri ‘regjələtiv mɒdl)];

2) аперацыйна-інвентарнай мадэлі [operation inventory model (,ɒpə’reiʃən ‘invəntri mɒdl)].

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль [inventory regulative model (‘invəntri ‘regjələtiv mɒdl)] заснавана на выкарыстанні толькі інвентарнага рахунку 10 “Матэрыялы” [inventory account 10 “Materials” (‘invəntri ə’kaunt ten ‘,Mə’tiəriəls”)] і кантрарнага рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [contra account 16 “Deviation in value of materials” (‘kɒntre ə’kaunt ‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls”)]. Канкрэтны варыянт галоўны бухгалтар [general accountant (‘dʒenərəl ə’kauntənt)] выбірае самастойна, што замацоўваецца загадам аб уліковай палітыцы [order on the accounting policy of entity (‘ɔdə ɒn ðə ə’kauntin ‘pɒlisi əv ‘entiti)].

Аперацыйна-інвентарная мадэль [operation inventory model (,ɒpə’reiʃən ‘invəntri mɒdl)] прадугледжвае выкарыстанне рахункаў [use of accounts (ju:s əv ə’kaunts)] 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten ‘,Mə’tiəriəls)], 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n ‘Prə’kjʊəmənt ænd ‘pə:tʃəs əv mə’tiəriəls”)] і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n

„Di:vi'eɪfn in 'væljʊ əv mə'tiəriəls“). Рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaunt 'fɪfti:n “Prə'kjuəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)] можа быць як аперацыйна-калькуляцыйным рахункам [operation-and-costing account (,ɒpə'reɪʃən-ænd-kɒstɪŋ ə'kaunt)], так і супараўнальным рахункам [comparable account ('kɒmpərəbl ə'kaunt)].

3.1.2. Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў

The accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt

(θri: pɔɪnt wʌn pɔɪnt tu:.. Дə ə'kauntɪŋ 'ɪnvəntri 'rɛɡjʊlətɪv mɒdl əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntɪz rɪ'si:t)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адлюстраванне ў сістэме рахункаводства — reflection into accounting system (rɪ'flekʃən 'ɪntə ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm).

Акцэпт рахункаў пастаўшчыкоў — acceptance of supplier accounts (ək'septəns əv sə'plaɪə ə'kaunts).

Аплата рахунку пастаўшчыка за адгружаныя матэрыялы — payment of supplier account for the shipped materials ('peɪmənt əv sə'plaɪə ə'kaunt fə ðə ʃɪpɪd mə'tiəriəls).

Вартасць па цэнах набыцця — value at purchase prices ('væljʊ: ət 'pɜ:tʃəs praɪsɪz).

Вартасць паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of materials which were forthcoming at the accounting prices ('væljʊ: əv mə'tiəriəls wɪtʃ wə: fɜ:θ'kʌmɪŋ ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz).

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў — accounting inventory regulative model of manufacturing

inventories receipt (ə'kauntɪŋ 'ɪnvəntri 'regjələtɪv mɒdl ɒv ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz rɪ'si:t).

Недастача сыравіны і матэрыялаў — shortage of raw stuff and materials ('ʃɔ:tɪdʒ ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Незбалансаванасць дэбету і крэдыту рахунку — debit and credit unbalancing of account ('debit ænd 'kredit ʌn'bælənsɪŋ ɒv ə'kaunt).

Нормы натуральнага спаду — inventory losses rates ('ɪnvəntri lu:zɪz reɪts).

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў [accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntɪŋ 'ɪnvəntri 'regjələtɪv mɒdl ɒv ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz rɪ'si:t)] не прадугледжвае адлюстраванне ў сістэме рахункаводства [reflection into accounting system (rɪ'flekʃən 'ɪntə ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm)] акцэпту рахункаў пастаўшчыкоў [acceptance of supplier accounts (ək'septəns ɒv sə'plaɪə ə'kaunts)]. Таму аплата рахунку пастаўшчыка за адгружаныя матэрыялы [payment of supplier account for the shipped materials ('peɪmənt ɒv sə'plaɪə ə'kaunt fə ðə ʃɪpt mə'tiəriəls)] будзе адлюстроўвацца [will have been reflecting (wɪl hæv bi:n rɪ'flekʃɪŋ)] наступным чынам [following way ('fɒləwɪŋ weɪ)]:

дэбет рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [debit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” ('debit ɒv ə'kaunt 'sɪksti “Setlɪŋz wɪð sə'plaɪəz ænd kən'træktəs”)]

крэдыт рахунку 51 “Разліковыя рахункі” [credit of account 51 “Current accounts in bank” ('kredit ɒv ə'kaunt 'fɪfti-wʌn „Kʌrənt ə'kaunts ɪn bæŋk”)].

Гэта праводка будзе зроблена на вартасць сыравіны або матэрыялаў па дагаворных цэнах, аднак фактычна паступіўшыя запасы па фіксаваных уліковых цэнах будуць апырадаваны запісам

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('debit ɒv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” ('kredit ɒv

ə'kaunt 'siksti "Setlings wið sə'plaies ænd kən'træktəs")], што абумовіць незбалансаванасць дэбету і крэдыту рахунку 60 "Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі" [debit and credit unbalancing of account 60 "Settlings with suppliers and contractors" ('debit ænd 'kredit ʌn'bælənsɪŋ əv ə'kaunt 'siksti "Setlings wið sə'plaies ænd kən'træktəs")].

У тым выпадку, калі вартасць паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах [value of materials which were forthcoming at the accounting prices ('vælju: əv mə'tiəriəls wɪθ wə: fə:θ'klmɪŋ ət ðə ə'kauntɪŋ praisiz)] ніжэйшая за іх вартасць па цэнах набыцця [value at purchase prices ('vælju: ət 'pɜ:tʃəs praisiz)] на суму рознасці паміж вартасцю матэрыялаў па ўліковых цэнах і іх вартасцю па цэнах набыцця [sum of difference between the value of materials at the accounting prices and theirs value at purchase prices (sʌm əv 'dɪfrəns bɪ'twi:n ðə 'vælju: əv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praisiz ænd ðæs 'vælju: ət 'pɜ:tʃəs praisiz)] робіцца запіс

дэбет рахунку 16 "Адхіленні ў вартасці матэрыялаў" [debit of account 16 "Deviation in value of materials" ('debit əv ə'kaunt 'sɪks'ti:n "Di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls")]

крэдыт рахунку 60 "Разрахункі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі" [credit of account 60 "Settlings with suppliers and contractors" ('kredit əv ə'kaunt 'siksti "Setlings wið sə'plaies ænd kən'træktəs")].

Калі рахунковыя цэны вышэй, чым цэны набыцця, сума адхіленняў адлюстроўваецца старніровачнай праводкай [elimination entry (ɪ'lɪmɪ'neɪʃən 'entri)] з такой жа карэспандэнцый рахункаў, аднак чырвоным колерам (метад "чырвонае сторна"). Карэспандэнцыя рахункаў [accounts correspondence (ə'kaunts ,kɔrɪs'pɒndəns)] па адлюстраванні ўказаных аперацый паказана ў табліцы 3.1. Пасля ажыццяўлення ўказаных запісаў рахунак 60 "Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі" [account 60 "Settlings with suppliers and contractors" (ə'kaunt 'siksti "Setlings wið sə'plaies ænd kən'træktəs")] ў частцы дадзенай аналітычнай пазіцыі будзе закрыты. Наяўнасць незакрытых пазіцый патрабуе ад бухгалтара адпаведных кантрольных дзеянняў.

Табліца 3.1 — Адлюстраванне на рахунках набыцця матэрыялаў па метадзе інвентарна-рэгулятыўнай мадэлі

Найменне	Дэбет	Крэдыт

гаспадарчай аперацыі		
1. Аплачаны рахунак пастаўшчыка за матэрыялы	60	51
2. Апрыходаваны фактычна паступіўшыя матэрыялы па ўліковых цэнах	10	60
3. Адлюстравана рознасць паміж коштам матэрыялаў па ўліковых цэнах і цэнах набыцця	16	60

Заканчэнне табліцы 3.1

Найменне гаспадарчай аперацыі	Дэбет	Крэдыт
4. Налічаны падатак на дабаўленую вартасць па фактычна паступіўшых матэрыялах	18	60
5. Налічана недастача матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	94	60
6. Налічаны падатак на дабаўленую вартасць, які адносіцца да нястачы матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	18	60
7. Спісана на сабекошт матэрыялаў іх недастача ў дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	16	94
8. Прад'яўлена прэтэнзія пастаўшчыку на суму нястачы матэрыялаў у дарозе звыш нормаў натуральнага спаду	76-3	60
9. Налічана транспартнай арганізацыі за дастаўку матэрыялаў па дагаворных тарыфах без падатку на дабаўленую вартасць	16	60
10. Налічаны падатак на дабаўленую вартасць, уключаны транспартнай арганізацыяй у рахунак кліенту	18	60

Table 3.2 — **Reflection on accounts of materials acquisition by inventory regulative model**

(Teibl ʔri: tu: — Ri'flekʃən ɔn ə'kaunts ɔv mə'tiəriəls ,ækwɪ'zɪʃən baɪ
'ɪnvɛntri 'rɛɡjələtɪv mɒdl)

Content of business transaction ('kɒntɛnt ɔv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('dɛbɪt)	Credit ('krɛdɪt)
1. Supplier account is paid for materials (sə'plaɪə ə'kaunt ɪz peɪd fə mə'tiəriəls)	60 ('sɪksti)	51 ('fɪfti-wʌn)
2. Real received materials is debited at accounting prices ('riəl rɪ'si:vɪd mə'tiəriəls ɪz 'dɛbɪtɪd ət ə'kauntɪŋ praisɪz)	10 (ten)	60 ('sɪksti)
3. Difference between value of materials at the accounting and acquisition prices is reflected ('dɪfrəns bɪ'twi:n 'vælju: ɔv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ ænd ,ækwɪ'zɪʃən praisɪz ɪz rɪ'flekʃtɪd)	16 ('sɪks'ti:n)	60 ('sɪksti)
4. Value added tax is accrued by the real received materials (væljuə ə:dɪd tæks ɪz ə'krʊ:d baɪ ðə 'riəl rɪ'si:vɪd mə'tiəriəls)	18 (eɪ'ti:n)	60 ('sɪksti)
5. Shortage of materials in way is accrued within of the	94 ('naɪnti-fə:)	60 ('sɪksti)

inventory losses rates ('fɔ:tɪdʒ ɒv mə'tiəriəls in wei iz ə'kru:d wi'ðɪn ɒv ðə 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)		
6. Value added tax which is attributed to shortage of the materials in way within of the inventory losses rates (væljue æ:did tæks wiθ iz ə'tribju:tɪd tə 'fɔ:tɪdʒ ɒv ðə mə'tiəriəls in wei wi'ðɪn ɒv ðə 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)	18 (eɪ'ti:n)	60 ('sɪksti)

Table 3.2 (concluded) (teibl θri: pɔɪnt tu: (kən'klu:dɪd))

Content of business transaction ('kontent ɒv 'bɪznɪs trænzækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
7. Materials shortage in way within of inventory losses rates is wrote off on theirs prime cost (mə'tiəriəls 'fɔ:tɪdʒ in wei wi'ðɪn ɒv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts iz raʊt ɔ:f ɒn ðeəz praɪm kɒst)	16 ('sɪks'ti:n)	94 ('naɪnti-fɔ:)
8. Claim is laid to a supplier on sum of materials shortage in way above the inventory losses rates (kleɪm iz leɪd tu ə sə'pleɪə ɒn sʌm ɒv mə'tiəriəls 'fɔ:tɪdʒ in wei ə'blʌ ðə 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)	76-3 ('sevnti-sɪks 'haɪ-fən θri:)	60 ('sɪksti)
9. For the materials delivery is accrued to the transport company at the contract tariffs without the value added tax (fə ðə mə'tiəriəls di'lɪvəri iz ə'kru:d tə ðə træns'pɒt 'kʌmpəni ət ðə kən'trækt 'tærɪfs wi'ðaʊt 'væljue æ:did tæks)	16 ('sɪks'ti:n)	60 ('sɪksti)
10. Value added tax is accrued which the transport company included in bill drawn up to a client ('væljue æ:did tæks iz ə'kru:d wiθ ðə træns'pɒt 'kʌmpəni ɪn'klu:dɪd ɪn bɪl drɔ:n ʌp tə ə 'klaɪənt)	18 (eɪ'ti:n)	60 ('sɪksti)

У процесі прийомки можа быць выяўлена недастача сыравіны і матэрыялаў [shortage of raw stuff and materials ('fɔ:tɪdʒ ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] як у межах нормаў, так і звыш нормаў натуральнага спаду [inventory losses rates ('ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)]. Сума недастачы ў межах нормаў натуральнага спаду [shortage sum within of the inventory losses rates ('fɔ:tɪdʒ sʌm wi'ðɪn ɒv ðə 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)] пералічваецца на дэбет рахунку [is transfered to debit of account (iz træns'fɜ:t tu 'debit ɒv ə'kaʊnt)] 94 “Недастачы і страты ад псавання каштоўнасцей” [94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” ('naɪnti-fɔ: "Di'fɪjənsɪz ænd 'detrɪmənt frəm di'feɪsmənt ɒv 'prɒpəti)]].

Адлюстраваная на рахунку [reflected on account (rɪ'flektɪd ɒn ə'kaʊnt)] 94 “Нястачы і страты ад псавання каштоўнасцей” [94 “Deficiencies

and detriments from defacement of property” (‘nainti-fə: “Di’fjənsiz ənd ‘detrɪmənt frəm di’feismənt əv ‘prɒpəti”)] вартасць натуральнага спаду [inventory losses value (‘invəntri lu:ziz ‘vælju:)] спісваецца затым на дэбет рахунку [to debit of account (tu ‘debit əv ə’kaunt)] 16 “Адхіленні ад кошту матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n “Di:vi’eiʃn in ‘vælju əv mə’tiəriəls”)], дзе адкрываюць аналітычны рахунак [analytic account (‘æənə’litik ə’kaunt)] “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [“Transportation and procurement costs” (“Træspɔ:’teɪʃən ənd prə’kjuəmənt kɒsts”)].

На суму выяўленай недастачы [revealed of shortage (ri’vi:ld əv ‘ʃɔ:tɪdʒ)] і псавання сыравіны і матэрыялаў у дарозе [defacement of raw stuff and materials on the way (di’feismənt əv rɔ: stɪf ənd mə’tiəriəls ɒn ðə wei)] звыш нормаў натуральнага спаду [above the inventory losses rates (ə’bʌv ðə ‘invəntri lu:ziz reɪts)] па віне пастаўшчыка [through supplier’s fault (θru: sə’plaɪə’s fɔ:lt)] яму прад’яўляецца прэтэнзія [is laid claim (iz leɪd kleɪm)]. Сума прэтэнзіі [sum of claim (sʌm əv kleɪm)] складаецца з вартасці сыравіны і матэрыялаў па цэнах набыцця [value of raw stuff and materials at the acquisition prices (‘vælju: əv rɔ: stɪf ənd mə’tiəriəls ət ðə ,ækwi’zɪʃən praɪsɪz)], акцызаў [excises (ek’saɪzɪz)], падатку на дабаўленую вартасць [value added tax (‘væljuəd æ:did tæks)] і транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation and procurement costs (,træspɔ:’teɪʃən ənd prə’kjuəmənt kɒsts)]. Калі сапсаваныя сыравіна і матэрыялы [spoiled raw stuff and materials (‘spɔɪld rɔ: stɪf ənd mə’tiəriəls)] могуць быць скарыстаны або прададзены з уцэнкай, яны прыходуюцца па цэнах магчымага выкарыстання [at possible utilization prices (ət ‘pɒsəbl ,ju:taɪlɪ’zeɪʃn ‘praɪsɪz)]. На іх вартасць памяншаецца сума прад’яўленай прэтэнзіі [sum of laid claim (sʌm əv leɪd kleɪm)]. Прад’яўленая прэтэнзія [laid claim (leɪd kleɪm)] ўлічваецца на субрахунку [on subaccount (ɒn slɒb’əkaunt)] 76-3 “Разлікі па прэтэнзіях” [76-3 “Claims settlements” (‘sevnti-siks ‘haɪfən θri: “Kleɪms ‘setlɪŋs”)].

На працягу месяца адпушчаныя ў вытворчасць матэрыялы будуць спісвацца па ўліковых цэнах, а пасля заканчэння месяца з крэдыту рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” на дэбет рахунку 20 “Асноўная вытворчасць” [off credit of account 16 “Deviation in value

of materials” to debit of account 20 “Basic production” (ɔf 'kredit ɔv ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eɪfn in 'væljʊ ɔv mə'tiəriəls” tə 'debit ɔv ə'kaunt 'twenti “Beisik prə'dʌkʃən”]) будзе спісана [will be written off (wɪl bi: rɪtɪn ɔ:f)] адпаведная доля адхіленняў. У выніку на выдаткі вытворчасці [tu costs of manufacturing (tə kɒsts ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ)] будуць спісаны матэрыялы таксама па фактычным сабекошце.

3.1.3. Аперацыйна-інвентарная мадэль уліку паступлення матэрыялаў

The accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt

(θri: point wʌn point θri:. Дə ə'kauntɪŋ ,ɔpə'reɪʃən 'ɪnvəntri mɒdl ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz ri'si:t)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адхіленні ўліковых цэн ад цэн набыцця — deviation of accounting prices from purchase prices (,di:vi'eɪʃən ɔv ə'kauntɪŋ praisɪz frəm 'pə:ʃəs praisɪz).

Акцэптаваны рахунак пастаўшчыка за матэрыялы — account of supplier accepted for materials (ə'kaunt ɔv sə'plaɪə ək'septɪd fə mə'tiəriəls).

Аналітычны рахунак загадчыка склада — analytic account of warehouse manager ('ænə'lɪtɪk ə'kaunt ɔv 'wɛəhaʊs 'mænɪdʒə).

Аперацыйна-інвентарная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў — accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntɪŋ ,ɔpə'reɪʃən 'ɪnvəntri mɒdl ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz ri'si:t).

Аперацыйна-калькуляцыйны рахунак — operation-and-costing account (,ɔpə'reɪʃən-ænd-kɒstɪŋ ə'kaunt).

Вартасць матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of the materials at the accounting prices ('væljʊ: ɔv ðə mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praisɪz).

Вартасць матэрыялаў па цэнах набыцця — value of the materials at the acquisition prices ('væljʊ: ɔv ðə mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'ziʃən praisiz).

Вартасць матэрыялаў у дарозе — value of materials in way ('væljʊ: ɔv mə'tiəriəls in wei).

Інвентарны рахунак — inventory account ('invəntri ə'kaunt).

Матэрыялы, не вывезеныя на канец месяца са складаў пастаўшчыкоў — materials which did not removed at the end of month from the supplier storehouses (mə'tiəriəls wɪtʃ did nɒt ri'mu:vd ət ðə end ɔv mʌnθ frəm ðə sə'plaie 'stəhausiz).

Павышэнне вартасці матэрыялаў у выніку іх пераацэнкі — rise of materials value as the result of theirs revaluation (raiz ɔv mə'tiəriəls 'væljʊə æz ðə ri'zʌlt ɔv ðeəz ri,væljʊ'eɪʃən).

Супараўнальны рахунак — comparable account ('kɒmpərəbl ə'kaunt).

Фактычны сабекошт набытых матэрыялаў — historical prime cost of acquired materials (his'tɔ:rikəl praim kɒst ɔv ə'kwaɪəd mə'tiəriəls).

Пры аперацыйна-калькуляцыйным варыянце выкарыстання рахунку [use of account (ju:s ɔv ə'kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪfti:n 'Prækjuəmənt ænd 'pɜ:tʃəs ɔv mə'tiəriəls)] на яго дэбет адносяцца як вартасць матэрыялаў па цэнах набыцця [value of the materials at the acquisition prices ('væljʊ: ɔv ðə mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'ziʃən praisiz)], так і транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teɪʃən-ænd-prækjuəmənt kɒsts)]. Гэта дазваляе сфарміраваць на дэбеце гэтага рахунку [at debit of this account (ət 'debit ɔv ðis əkaunt)] фактычны сабекошт набытых матэрыялаў [historical prime cost of acquired materials (his'tɔ:rikəl praim kɒst ɔv ə'kwaɪəd mə'tiəriəls)]. Па крэдыце рахунку [at credit of account (ət 'credit ɔv ə'kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪfti:n 'Prækjuəmənt ænd 'pɜ:tʃəs ɔv mə'tiəriəls)] адлюстроўваецца [have been reflecting (hæv bi:n ri'flekɪŋ)]:

а) вартасць паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах [value of materials which received at accounting prices ('væljʊ: ɔv mə'tiəriəls wɪtʃ

ri'si:vd ət ə'kauntiŋ praisiz]) — дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('debit ɒv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)];

б) адхіленні фактычнага сабекошту матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [historical cost of deviation of materials from value at accounting prices (histɔ:rikəl kɒst ɒv „di:vi'eɪʃən ɒv mə'tiəriəls frəm 'væljʊə ət ə'kauntiŋ praisiz)] — дэбет рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці каштоўнасцей” [debit of account 16 “Deviation in value of materials” ('debit ɒv ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eɪʃn in 'væljʊ ɒv mə'tiəriəls”)].

Выкарыстанне рахунку [use of account (ju:s ɒv ə'kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪfti:n “Prə'kjuəmənt ænd 'pɜ:ʃəs ɒv mə'tiəriəls”)] у якасці калькуляцыйна-операцыйнага з адначасовым адлюстраваннем на ім матэрыялаў у дарозе [materials in way (mə'tiəriəls in wei)] істотна ўскладняе яго ведзенне. Таму пры такім падыходзе больш мэтазгодна адлюстроўваць на ім толькі фактычна паступіўшыя матэрыялы [materials which factual received (mə'tiəriəls wiʃ 'fæktʃuəl ri'si:vd)] і выдаткі на іх набыццё. Вартасць аплачаных матэрыялаў [value of paid materials ('væljʊ: ɒv peɪd mə'tiəriəls)], якія засталіся на канец месяца [at the end of month (ət ðə end ɒv mʌnθ)] ў дарозе або не вывезенымі са складоў пастаўшчыкоў, адлюстроўваецца як дэбетовае сальда рахунку [as debit rest of account (əz 'debit rest ɒv ə'kaunt)] 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [60 “Settlings with suppliers and contractors” ('sɪksti “Setlɪŋz wið sə'plaɪəs ænd kən'træktəs”)] і абумоўлівае выкананне ўказаным рахункам не ўласцівых яму функцый змешанага рахунку, паколькі яго дэбетовае сальда на канец месяца [debit rest at the end of month ('debit rest ət ðə end ɒv mʌnθ)] будзе паказваць вартасць матэрыялаў у дарозе [value of materials in way ('væljʊ: ɒv mə'tiəriəls in wei)], а крэдытавае — вартасць паступіўшых матэрыялаў ад пастаўшчыкоў [value materials which received from suppliers ('væljʊ: mə'tiəriəls wiʃ ri'si:vd frəm sə'plaɪəz)], якія ў справядачным месяцы не аплачаны.

Другі варыянт операцыйна-інвентарнай мадэлі ўліку паступлення вытворчых запасаў [accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntiŋ „ɔpə'reɪʃən 'ɪnvəntri mɒdl ɒv „mænjʊ'fæktʃəriŋ

‘invəntriz ri’si:t]) прадугледжвае выкананне рахункам 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [fulfilment with the account 15 “Procurement and purchase of materials” (ful’filmənt wið ðə ə’kaunt ‘fifti:n “Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:tʃəs əv mə’tiəriəls”)] толькі функцыі супараўнальнага рахунку [functions of comparable account (‘fʌŋkjəns əv ‘kɒmpərəbl ə’kaunt)]. Сутнасць методыкі адлюстравання на рахунках паступлення матэрыялаў [reflection on accounts of materials receipt (ri’flekʃən əv ə’kaunts əv mə’tiəriəls ri’si:t)] заключаецца ў тым, што ўсе прынятыя да аплаты рахункі пастаўшчыкоў адлюстроўваюцца па дэбце рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [by debit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (bai ‘debit əv ə’kaunt ‘fifti:n “Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:tʃəs əv mə’tiəriəls”)]. На дэбце гэтага рахунку ўлічваецца пакупная вартасць матэрыялаў [purchased value of materials (‘pʊ:tʃəsd ‘væljuə əv mə’tiəriəls)], па каторых на прадпрыемства паступілі [in enterprise received (in ‘entəpraiz ri’si:t)] разліковыя дакументы пастаўшчыкоў [settling documents of suppliers (‘setliŋ ‘dɒkjuments əv sə’plaies)]. Пры гэтым робіцца наступны запіс [following entry is being done (‘fɒleuiŋ ‘entri iz ‘bi:ɪŋ dən)]:

дэбет рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [debit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (‘debit əv ə’kaunt ‘fifti:n “Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:tʃəs əv mə’tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” (‘kredit əv ə’kaunt ‘siksiti “Setliŋ wið sə’plaies ænd kən’tɹæktəs”)].

Прыведзеная праводка робіцца незалежна ад таго, калі матэрыялы паступілі на прамысловае прадпрыемства [materials received in the industrial enterprise (mə’tiəriəls ri’si:t in ðə in’dʌstriəl ‘entəpraiz)]: перад атрыманнем або пасля атрымання разліковых дакументаў пастаўшчыка. Фактычнае паступленне матэрыялаў [factual receipt of materials (‘fæktʃuəl ri’si:t əv mə’tiəriəls)] і іх апыродаванне па ўліковых цэнах [debiting at accounting prices (‘debitiŋ ət ə’kauntiŋ praɪsɪz)] адлюстроўваецца запісам [is reflected of entry (iz ri’flekʃid əv əntri)]:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” (‘debit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)]

кредыт рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [credit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (‘kredit əv ə’kaunt ‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)].

Паколькі па дэбце рахунку [by debit of account (bai ‘debit əv ə’kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)] адлюстроўваецца вартасць паступіўшых матэрыялаў па цэнах набыцця [value materials which received at prices of purchase (‘væljʊ: mə’tiəriəls wɪʃ ri’si:v dət praisiz əv ‘pə:ʃəs)], а па кредыце іх вартасць па ўліковых цэнах [value at accounting prices (‘væljʊ: ət ə’kauntiŋ praisiz)], на ім выяўляюцца адхіленні ўліковых цэн ад цэн набыцця [deviation of accounting prices from prices of purchase (,di:vi’eiʃən əv ə’kauntiŋ praisiz frəm praisiz əv ‘pə:ʃəs)], якія штотомесячна спісваюцца на рахунак [are being written off to account (ə ‘bi:ɪŋ riʔn ɔ:f tu ə’kaunt)] 16 “Адхіленні ад кошту матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls”)].

Аналітычны ўлік [analytic accounting (‘ænə’litik ə’kauntiŋ)] неабходна весці лінейна-пазіцыйным спосабам, які дазваляе выявіць акцэптаваныя рахункі пастаўшчыкоў [accepted supplier accounts (ək’septid sə’plaie ə’kaunts)], па якіх не паступілі матэрыялы. Іх сума складзе сальда рахунку [account rest (ə’kaunt rest)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)], якое паказвае вартасць матэрыялаў у дарозе [value of materials in way (‘væljʊ: əv mə’tiəriəls in wei)]. Аднак у такім выпадку рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə’kaunt ‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)] становіцца інвентарным рахункам [inventory account (‘invəntri ə’kaunt)], што не адпавядае яго прызначэнню.

У сувязі з гэтым тэарэтычным канцэпцыям рахункаводства больш адпавядае варыянт дапаўнення рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (ə’kaunt ten ‘Mə’tiəriəls”)] субрахункам 10-13 “Матэрыялы ў дарозе” [subaccount 10-13 “Materials in way” (‘sʌbə’kaunt ten ‘haifən ‘θə:’ti:n ‘Mə’tiəriəls in wei)]. Пры ўвядзенні ў рабочы план рахункаў [working chart of accounts (‘wəkiŋ tʃɑ:t əv ə’kaunts)] такога субрахунку пасля закан-

чэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month ('ɑ:fθə ,tə:mi'neɪʃən əv ri'pɔ:tiŋ mɒnθ)] на кошт матэрыялаў, якія знаходзяцца ў дарозе, а таксама на матэрыялы, не вывезеныя на канец месяца са складоў пастаўшчыкоў [materials which did not removed at the end of month from the supplier storehouses (mə'tiəriəls wɪθ dɪd nɒt ri'mu:vɔd ət ðə end əv mɒnθ frɒm ðə sə'plaɪə 'stɔ:hausɪz)], робіцца запіс па дэбце субрахунку 10-13 “Матэрыялы ў дарозе” [by debit of subaccount 10-13 “Materials in way” (baɪ 'debit əv 'sləbəkəʊnt ten 'haɪfən 'θə:'ti:n “Mə'tiəriəls in wei”)] і крэдыце рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [by credit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (baɪ 'credit əv ə'kaʊnt 'fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)]. Пры паступленні ў наступным справаздачным месяцы [receipt in the next reporting month (ri'si:t in ðə nekst ri'pɔ:tiŋ mɒnθ)] такіх каштоўнасцей будзе зроблены запіс [will be made entry (wɪl bi: meɪd 'entri)] па дэбце адпаведнага субрахунку для ўліку вытворчых запасаў і крэдыце субрахунку 10-13 “Матэрыялы ў дарозе” [by credit of subaccount 10-13 “Materials in way” (baɪ 'kredit əv 'sləbəkəʊnt ten 'haɪfən 'θə:'ti:n “Mə'tiəriəls in wei”)].

Улік паступлення матэрыялаў [accounting of materials receipt (ə'kaʊntɪŋ əv mə'tiəriəls ri'si:t)] з выкарыстаннем рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaʊnt 'fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)] паказаны ў табліцах 3.3 і 3.4 (на англійскай мове). Пасля прыёмкі паступіўшых матэрыяльных каштоўнасцей пры іх адсутнасці ў дарозе рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaʊnt 'fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)] будзе закрыты [will be closed (wɪl bi: kləʊzɪd)]. Пры наяўнасці матэрыялаў у дарозе на ўказаным рахунку будзе дэбетовае сальда.

Табліца 3.3 — Адлюстраванне на рахунках набыцця матэрыялаў па метадзе аперацыйна-інвентарнай мадэлі

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Акцэпаваны рахунак пастаўшчыка за матэрыялы:		
а) кошт матэрыялаў па цэнах набыцця	15	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60

2. Апрыходаваны фактычна паступіўшыя матэрыялы па ўліковых цэнах	10	15
3. Адлюстравана рознасьць паміж коштам фактычна паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах і цэнах набыцця	16	15
4. Нястача матэрыялаў у дарозе ў межах натуральнага спаду: а) па цэнах набыцця	94	15

Заканчэнне табліцы 3.3

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
б) падатак на дабаўленую вартасць, які адносіцца да недастачы матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	18	60
5. Спісана на сабекошт матэрыялаў іх нястача ў дарозе ў межах натуральнага спаду	16	94
6. Прад'яўлена прэтэнзія пастаўшчыку на суму нястачы матэрыялаў у дарозе звыш нормаў натуральнага спаду: а) па цэнах набыцця	76-3	15
б) падатак на дабаўленую вартасць	76-3	18
7. Налічана транспартнай арганізацыі за дастаўку матэрыялаў: а) па дагаварных тарыфах	16	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60

Па такой жа методыцы ўлічваецца і набытае паліва [acquired fuel (ə'kwaɪəd 'fjuəl)], але замест субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ˈsləbə'kaunt ten 'haɪfən wɪn “Rɔː stʌf ænd mə'tɪəriəls”)] дэбетыецца [is being debited (ɪz 'biːɪŋ 'deɪtɪd)] субрахунак 10-3 “Паліва” [subaccount 10-3 “Fuel” (ˈsləbə'kaunt ten 'haɪfən θriː “'Fjuəl”)]. З мэтай далейшай дэталізацыі гэтага важнага элемента вытворчых запасаў могуць адкрывацца субрахункі другога парадку для ўліку цвёрдага і вадкага паліва або з іншай, патрэбнай для прыняцця кіраўніцкіх рашэнняў, дэталізацыяй.

Table 3.4 — **Reflection on accounts of materials acquisition by operation inventory model**

(Teɪbl θriː point tɔː — Rɪ'flekʃən ɒn ə'kaunts ɒv mə'tɪəriəls ,ækwi'zɪʃən baɪ ˌɒpə'reɪʃən 'ɪnvəntri mɒdl)

Content of business transaction (ˈkɒntent ɒv 'bɪznɪs træn'zækʃn)	Debit (ˈdeɪt)	Credit (ˈkredɪt)

1. Account of a supplier accepted for materials (ə'kaunt əv ə sə'plaie ək'septid fə mə'tiəriəls):		
a) value of the materials at the acquisition prices ('væljʊ: əv ðə mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zɪjən praisiz)	15 ('fɪfti:n)	60 ('sɪksti)
b) value added tax ('væljʊə æ:dɪd tæks)	18 (ei'ti:n)	60 ('sɪksti)

Table 3.4 (concluded) (teibl θri: pɔɪnt fə: (kən'klu:did)

Content of business transaction ('kontent əv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
2. Real received materials is debited at accounting prices ('riəl ri'si:vd mə'tiəriəls iz 'debitid ət ə'kauntiŋ praisiz)	10 (ten)	15 ('fɪfti:n)
3. Difference between value of materials which factual receipted at the accounting prices and the prices of purchase is reflected ('difrəns bi'twi:n 'væljʊ: əv mə'tiəriəls wɪθ 'fæktʃuəl ri'si:t ət ðə ə'kauntiŋ praisiz ænd ðə praisiz əv 'pə:ʃəs iz ri'flektɪd)	16 ('sɪks'ti:n)	15 ('fɪfti:n)
4. Shortage of materials in way within of inventory losses rates ('ʃɔ:tidʒ əv mə'tiəriəls in wei wi'ðɪn əv 'ɪnvəntri lu:ziz reits):		
a) value of materials at the acquisition prices ('væljʊ: əv mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zɪjən praisiz)	94 ('nainti-fə:)	15 ('fɪfti:n)
b) value added tax which have been attributing to the shortage of materials in way within of inventory losses rates (væljʊə æ:dɪd tæks wɪθ hæv bi:n ə'tribju:tiŋ tə ðə 'ʃɔ:tidʒ əv mə'tiəriəls in wei wi'ðɪn əv 'ɪnvəntri lu:ziz reits)	18 (ei'ti:n)	60 ('sɪksti)
5. Materials shortage in way within of inventory losses rates is wrote off on theirs prime cost (mə'tiəriəls 'ʃɔ:tidʒ in wei wi'ðɪn əv 'ɪnvəntri lu:ziz reits iz rout ɔ:f əv ðeɪz praɪm kɒst)	16 ('sɪks'ti:n)	94 ('nainti-fə:)
6. Claim is laid to a supplier on sum of materials shortage in way above the inventory losses rates (kleɪm iz leɪd tu ə sə'plaie ɔn sʌm əv mə'tiəriəls 'ʃɔ:tidʒ in wei ə'bʌv ðə 'ɪnvəntri lu:ziz reits):		
a) value of materials at the acquisition prices ('væljʊ: əv mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zɪjən praisiz)	76-3 ('sevnti-sɪks 'haɪfən θri:)	15 ('fɪfti:n)
b) value added tax ('væljʊə æ:dɪd tæks)	76-3 ('sevnti-sɪks 'haɪfən θri:)	18 (ei'ti:n)
7. For the materials delivery is accrued to the transport company (fə ðə mə'tiəriəls di'lɪvəri iz ə'kru:d tə ðə træns'pɒt 'kʌmpəni):		
a) at the contract tariffs (ət ðə kən'trækt 'tærɪfs)	16 ('sɪks'ti:n)	60 ('sɪksti)
b) value added tax ('væljʊə æ:dɪd tæks)	18 (ei'ti:n)	60 ('sɪksti)

3.2. Улік паступлення матэрыялаў з іншых крыніц

The accounting of materials receipt from other sourcez

(θri: pɔɪnt tu:.. Də ə'kauntɪŋ əv mə'tiəriəls ri'si:t frəm 'lðə sɔ:siz)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адказнае захоўванне — responsible keeping (ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ).

Без выкарыстання двайнога запісу на рахунках — without use of double-entry on accounts (wi'ðaut ju:s əv 'dʌbl-'entri ɒn ə'kaunts).

Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне — property received on the responsible keeping (prɒpəti ri'sivd ɒn də ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ).

Матэрыяльна адказная асоба — pecuniary and responsible person (pi'kju:njəri ænd ris'pɒnsəbəl pə:sn).

Унутранае перамяшчэнне — inside transference ('in'said 'trænsfərəns).

Утылізацыя браку — spoilage utilization ('spɔɪlɪdʒ ,ju:tilaɪ'zeɪʃən).

Акрамя атрымання сыравіны, матэрыялаў ад пастаўшчыкоў, магчымы і іншыя крыніцы іх паступлення на прадпрыемства [receipt at enterprise (ri'si:t ət 'entəpraɪz)]. Гэта можа быць зварот нескарыстаных матэрыялаў з цэхаў [return of unmade advantage materials from the workshops (ri:'tæn əv ʌnmeɪd əd'vɑ:ntɪdʒ mə'tiəriəls frəm də 'wɜ:kʃɒps)], вартасць здадзеных на склад адходаў [value of waste which passed into storehouse ('væljuə əv weɪst wɪʃ pɑ:st ɪntə 'stɔ:haus)], паступленне ад утылізацыі браку [receipt from the spoilage utilization (ri'si:t frəm də 'spɔɪlɪdʒ ,ju:tilaɪ'zeɪʃən)] і г. д. Афармляецца такі прыход накладнымі на ўнутранае перамяшчэнне матэрыялаў [materials inside transference bill

of lading (mə'tiəriəls 'in'said 'trænsfərəns bil əv 'leidin)]. Адпаведна тыпавому плану рахункаў [according to the model chart of accounts (ə'kə:diŋ tu ðə mɒdl tʃɑ:t əv ə'kaunts)] гэтыя аперацыі адлюстроўваюцца так, як паказана ў табліцах 3.5 і 3.6 (на англійскай мове).

Табліца 3.5 — Карэспандэнцыя рахункаў па ўліку паступлення матэрыялаў з іншых крыніц

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Паступленне ад гандлёвых прадпрыемстваў (гандаль і прамысловасць улічваюцца на агульным балансе)	10-1	41-2
2. Вартасць здадзеных на склад адходаў:		
а) асноўнай вытворчасці	10-6	20-1
б) дапаможнай вытворчасці	10-6	23
в) ад утылізацыі браку	10-6	28
3. Апрыходаванне лішкаў матэрыялаў, выяўленых пры інвентарызацыі	10-1	90-7
4. Павышэнне вартасці матэрыялаў у выніку іх пераацэнкі	10-1	90-7
5. Апрыходаванне матэрыяльных каштоўнасцей, атрыманых у лік укладаў заснавальнікаў	10-1	75
6. Апрыходаванне матэрыялаў, вырабленых для ўласных патрэб	10-1	20

Table 3.6 — Accounts correspondence by record of materials receipt from other sources

(Teibl θri: point siks: — θ'kaunts ,kɔris'pɒndəns bai ri'kɔ:d əv mə'tiəriəls ri'si:t frəm 'lðə sɔ:siz)

Content of business transaction ('kɒntent əv 'biznis trænzækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
1. Receipt from the trade enterprises (trade and industry are recorded at the general balance sheet) [ri'si:t frəm ðə 'treid 'entəpraiziz ('treid ænd 'indəstri ə ri'kɔ:dɪd ət 'dʒenərəl 'bæləns ʃi:t)]	10-1 (ten 'haifən wʌn)	41-2 ('fɔ:ti-wʌn 'haifən tu:)
2. Value of waste which passed into storehouse ('væljuə əv weɪst wɪtʃ pɑ:sɪt ɪntə 'stɔ:hauz):		
a) from the basic manufacturing (frəm ðə 'beɪsɪk ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ)	10-6 (ten 'haifən sɪks)	20-1 ('twenti 'haifən wʌn)
b) from the auxiliary production (frəm ðə ə:g'zɪljəri ,prə'dʌkʃən)	10-6 (ten 'haifən sɪks)	23 ('twenti-θri:)
c) from the spoilage utilization (frəm ðə 'spɔɪlɪdʒ ,ju:tilaɪ'zeɪʃən)	10-6 (ten 'haifən sɪks)	28 ('twenti-eɪt)
3. Debiting of materials surpluses which reveled with the	10-1 (ten	90-7 ('nainti

making inventory ('debitiŋ ɔv mə'tiəriəls 'sə:pləsiz wiθ ri'vilt wiθ ðə 'meikiŋ 'invɛntri)	'haifən wʌn)	'haifən sevn)
4. Rise of the materials value as the result of theirs revaluation (raiz ɔv ðə mə'tiəriəls 'væljue æz ðə ri'zʌlt ɔv ðeɪz ri,væljʊ'eɪfən)	10-1 (ten 'haifən wʌn)	90-7 ('nainti 'haifən sevn)

Table 3.6 (concluded) (teɪbl θri: pɔɪnt siks (kən'klu:did)

Content of business transaction ('kɒntent ɔv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
5. Debiting of material valuables which received on account of the constitutors investments ('debitiŋ ɔv mə'tiəriəl 'væljueblz wiθ ri'si:vɔn ə'kaunt ɔv ðə 'kɒnstɪtjʊts in'vestmənts)	10-1 (ten 'haifən wʌn)	75 ('sevnti-faɪv)
6. Debiting of materials which produced for the own demand ('debitiŋ ɔv mə'tiəriəls wiθ pre'dju:st fə ðə oun di'mɑ:nd)	10-1 (ten 'haifən wʌn)	20 ('twenti)

Вартасць сыравіны, матэрыялаў, паўфабрыкатаў, шкляной і іншай тары [value of raw stuff, materials, semi-manufactured goods, glass and other package ('væljʊ: ɔv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls, 'semi-,mænjʊ'fæktʃərd gudz, gla:s ænd 'ʌðə 'pækɪdʒ)], паступіўшых як са складоў у вытворчыя цэхі [from storehouses into workshops (frəm 'stɔhausiz 'intə 'wɜ:kʃɒps)], так і з вытворчых цэхаў на склады [from workshops at storehouses (frəm 'wɜ:kʃɒps æt 'stɔhausiz)], з'яўляецца ўнутраным перамяшчэннем [inside transference ('in'said 'trænsfərəns)] і ў сувязі з гэтым [in connection with this (in kə'nekʃən wið ðis)] адлюстроўваецца ўнутраным запісам [inside entry ('in'said 'entri)] па дэбце і крэдыце субрахунку [by debit and credit of subaccount (baɪ 'debit ænd 'credit ɔv sʌbə'kaunt)] 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [10-1 “Raw stuff and materials” (ten 'haifən wʌn “Rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)]. Дэбетуецца [is being debited (iz 'bi:ɪŋ 'debitɪd)] пры гэтым аналітычны рахунак [analytic account ('æne'lɪtɪk ə'kaunt)] “Сыравіна, матэрыялы і паўфабрыкаты ў вытворчасці” [“Raw stuff, materials and semi-manufactured goods in production” (“Rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'semi-,mænjʊ'fæktʃərd gudz in prə'dʌkʃn)], а крэдытуецца [is being credited (iz 'bi:ɪŋ 'kreditɪd)] — аналітычны рахунак загадчыка склада [analytic account of the warehouse manager ('æne'lɪtɪk ə'kaunt ɔv ðə 'wɛəhaus 'mænɪdʒə)]. Адзначаны запіс робіцца на вартасць матэрыялаў па

ўліковых цэнах [value of materials at the accounting prices ('vælju: əv mə'tiəriəls æt ðə ə'kauntiŋ praisiz)].

Матэрыялы, якія знаходзяцца ў стадыі тэхнічнай прыёмкі, лабараторных выпрабаванняў, а таксама матэрыялы, ад аплаты якіх спажывец адмовіўся, прыходнымі дакументамі на вытворчым прадпрыемстве не афармляюцца. Яны прымаюцца на адказнае захоўванне [responsible keeping (ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ)] і ўлічваюцца на забалансавым рахунку [are being recorded on the transbalance account (ɑ: 'bi:ŋ ri'kɔ:did ən ðə trænz'bæləns ə'kaunt)] 002 “Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне” [002 “Property received on the responsible keeping” ('ziərəu 'ziərəu tu: 'Prɒpəti ri'sivd ən ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ)] без выкарыстання двойнога запісу на рахунках [without use of double-entry on accounts (wɪ'daʊt ju:s əv 'dʌbl-entri ən ə'kaunts)]. Матэрыяльна адказныя асобы [pecuniary and responsible persons (pi'kju:njəri ænd ris'pɒnsəbəl pə:sns)] іх улік вядуць у спецыяльнай кнізе з выдзяленнем такіх пазіцый, як “Матэрыялы, падлеглыя прыёмцы” [“Materials liable to reception” (mə'tiəriəls 'laɪəbl tə ri'sepʃən)] і “Матэрыялы, якія знаходзяцца на часовым адказным захоўванні” [“Materials which are at the provisional responsible keeping” (mə'tiəriəls wɪʃ ə æt ðə prə'vɪzənəl ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ)]. Унутры гэтых груп аналітычны ўлік [analytic accounting ('ænə'litik ə'kauntiŋ)] трэба весці па партыях паступіўшых каштоўнасцей. Гэтыя таварна-матэрыяльныя каштоўнасці [commodity-and-tangible valuables (kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz)] павінны захоўвацца асобна і да высвятлення вынікаў прыёмкі не выкарыстоўвацца.

3.3. Размеркаванне адхіленняў у вартасці матэрыялаў і вызначэнне іх фактычнага сабекошту

The allotment of deviations in the value of materials and the determination theirs historical prime cost

(θri: pɔɪnt θri:. ðə ə'lɒtmənt əv ,di:vi'eɪfn in ðə 'vælju əv mə'tiəriəls ænd ðə di,tə:mi'neɪfn ðeəz his'tɔ:rikəl praɪm kɒst)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адлюстраванне на рахунках транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн — reflection on accounts of transportation procurement costs and the deviation at prices (ri'flekʃən ɒn ə'kaunts ɒv ,træspɔ: 'teɪfən prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'eɪʃən ət praɪsɪz).

Адхіленне фіксаваных цэн ад цэн набыцця — deviation of fixed prices from the prices of purchase (di:vi'eɪʃən ɒv fɪkst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz ɒv 'pə:tʃəs).

Астатак матэрыялаў па ўліковых цэнах — rest of materials at the accounting prices (rest ɒv mə'tɪəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz).

Крэдытавыя адхіленні — credit deviation ('kredit di:vi'eɪʃən).

Нацэнкі, выплачаныя забеспячэнскім і збытавым арганізацыям — increase of prices paid to the provision and sale agency (in'kri:s ɒv praɪsɪz peɪd tu ðə prə'vɪzən ænd seɪl 'eɪdʒənsi).

Пасля заканчэння справаздачнага месяца — after termination of reporting month (ˈɑ:ftə ,tə:mi'neɪʃən ɒv ri'pɔ:tɪŋ mʌnθ).

Паступленне матэрыялаў за месяц — receipt of materials during a month (ri'si:t ɒv mə'tɪəriəls 'dʒuəriŋ ə mʌnθ).

Перавышэнне вартасці матэрыялаў па цэнах набыцця над вартасцю па ўліковых цэнах — exceeding of materials value at the acquisition prices over value at the accounting prices (ik'si:diŋ ɒv mə'tɪəriəls 'vælju: ət ðə ,ækwi'zɪʃən praɪsɪz 'əʊvə 'vælju: ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz).

Размеркаванне прапарцыянальна вартасці — allotment in proportion to value (ə'lɒtmənt in prə'pɔ:ʃən tə 'vælju:).

Сальда адхіленняў у вартасці матэрыялаў на пачатак месяца — deviation rest in the value of materials at the beginning of month (,di:vi'eɪʃən rest in ðə 'vælju ɒv mə'tɪəriəls ət ðə bi'ɡɪniŋ ɒv mʌnθ).

Сальда адхіленняў у вартасці матэрыялаў на канец месяца — deviation rest in the value of materials at the end of month (,di:vi'eɪʃən rest in ðə 'vælju ɒv mə'tɪəriəls ət ðə end ɒv mʌnθ).

Скарыстаныя сыравіна, матэрыялы і паліва — used raw stuff, materials and fuel (ju:st rɔ: stʌf, mə'tɪəriəls ænd 'fjuəl).

Сума адхіленняў — sum of deviation (sʌm ɒv ˌdiːviːʃən).

Сума адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад іх кошту па ўліковых цэнах — deviation sum of materials historical cost from theirs value at the accounting prices (ˌdiːviːʃən sʌm ɒv məˈtɪəriəls hɪstɔːrɪkəl kɒst frəm ðeəs ˈvæljuə ət ðə əˈkaʊntɪŋ praisɪz).

Сума рознасці паміж вартасцю матэрыялаў па ўліковых цэнах і іх вартасцю па цэнах набыцця — sum of difference between the value of materials at the accounting prices and theirs value at the purchase prices (sʌm ɒv ˈdɪfrəns biˈtwiːn ðə ˈvæljuː ɒv məˈtɪəriəls ət ðə əˈkaʊntɪŋ praisɪz ænd ðeəs ˈvæljuː ət ðə ˈpʊtʃəs praisɪz).

Сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў — sum of transportation and procurement costs (sʌm ɒv ˌtræspɔːˈteɪʃən ænd prəˈkjuəmənt kɒsts).

Сярэдні працэнт адхіленняў — deviation average percentage (ˌdiːviːʃən ˈævərɪdʒ pəˈsentɪdʒ).

Як азначалася вышэй, нацэнкі, выплачаныя забеспячэнскім і збытавым арганізацыям [increase of prices paid to the provision and sale agency (ɪnˈkriːs ɒv praisɪz peɪd tu ðə prəˈvɪzən ænd seɪl ˈeɪdʒənsɪ)], камісійныя ўзнагароджанні, выплачаныя знешнеэканамічным арганізацыям, брокерскім фірмам і кансультантам [commission recompenses paid to the foreign-economic agency, the broker firms and consultants (kəˈmɪʃəns ˈrekəmpensɪz peɪd tə ðə ˈfɒrɪn-ɪkəˈnɒmɪk ˈeɪdʒənsɪ, the ˈbreukə fəːms ænd kənˈsʌltənts)], аплата паслуг транспартных і іншых прадпрыемстваў [services payment of the transport and other enterprises (ˈsɜːvɪsɪz ˈpeɪmənt ɒv ðə trænspɔt ænd ˈʌðə ˈentəpraɪzɪz)] па перавозу і захоўванні матэрыялаў адлюстроўваюцца запісам [are being reflected with the entry (ɑː ˈbiːɪŋ rɪˈflektɪd wɪð ðə ˈentri)] па дэбёце рахунку [by debit of account (baɪ ˈdeɪt ɒv əˈkaʊnt)] 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtiːn ˌˈDiːviːʃɪn ɪn ˈvælju ɒv məˈtɪəriəls”)] ці субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [or subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ɔː ˈsʌbəˈkaʊnt ten ˈhaɪfən wʌn ˈRɔː stʌf ænd məˈtɪəriəls”)] і крэдыце рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [by credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” (baɪ ˈkredɪt ɒv əˈkaʊnt ˈsɪksɪ ˈˈSetlɪŋs

wið sə'plaies ænd kən'træktəs")] або інших, у залежності ад зместу гаспадарчых аперацый. Пры выкарыстанні субрахунку 10-1 "Сыравіна і матэрыялы" [subaccount 10-1 "Raw stuff and materials" ('slbə'kaunt ten 'haifən wɒn "Rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] ўсе гэтыя элементы фактычнага сабекошту сыравіны і матэрыялаў [actual cost elements of raw stuff and materials ('æktʃuəl kɒst 'elɪmənts ɒv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] будуць запісаны на аналітычным рахунку [will be entered on the analytic account (wɪl bi: 'entəd ɒn ði 'æne'lɪtɪk ə'kaunt)] "Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі" ["Transportation and procurement costs" ('Træspɔ:'teɪfən ænd prə'kjuəmənt kɒsts)]. Такім жа чынам робяцца запісы і на сумы рознасці паміж вартасцю матэрыялаў па ўліковых цэнах і іх вартасцю па цэнах набыцця [sum of difference between the value of materials at the accounting prices and theirs value at the purchase prices (sʌm ɒv 'dɪfrəns bi'twi:n ðə 'vælju: ɒv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praisɪz ænd ðeəs 'vælju: ət ðə 'pə:tʃəs praisɪz)].

Адлюстраванне на рахунках транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн [reflection on accounts of the transportation procurement costs and the deviation at prices (rɪ'flekʃən ɒn ə'kaunts ɒv ðə ,træspɔ:'teɪfən prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'teɪfən ət praisɪz)] было паказана ў папярэдніх раздзелах. Гэта могуць быць розныя ўліковыя запісы, найбольш распаўсюджаныя з якіх прыведзены ў табліцах 3.7 і 3.8 (на англійскай мове).

Табліца 3.7 — Адлюстраванне транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн па дэбце рахунку 16 "Адхіленне ў вартасці матэрыялаў"

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Перавышэнне вартасці матэрыялаў па цэнах набыцця над вартасцю па ўліковых цэнах	16	60, 15
2. Налічана таварнай біржы за аказаныя паслугі па набыцці матэрыялаў	16	60
3. Налічана транспартнай арганізацыі за перавозку матэрыялаў	16	60
4. Нястача матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	16	94
5. Налічана заробатная плата за пагрузачна-разгрузачныя работы грузчыкам няспісачнага складу: а) аплата працы	16	70

б) адлічэнні ў фонд сацыяльнай абароны насельніцтва (34%)	16	69
в) адлічэнні на страхавыя ўзносы па страхаванні ад няшчасных выпадкаў на вытворчасці і прафесійных захворванняў (0,6%)	16	76

Table 3.8 — **The reflection of transportation-procurement costs and the deviation at prices by debit of account 16 “Deviation in value of materials”**
(Teibl θri: point eit — Də r'flekʃən əv ,træspə:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd dð ,di:vi'eɪʃən et praisiz bai 'debit əv ə'kaunt 'siks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls”)

Content of business transaction ('kontent əv 'biznis trænzækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
1. Exceeding of materials value at the acquisition prices over value at the accounting prices (ik'si:diŋ əv mə'tiəriəls 'vælju: ət dð ,ækwi'ziʃən praisiz 'əuvə 'vælju: ət dð ə'kauntiŋ praisiz)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti), 15 ('fifti:n)
2. For the rendered services at the acquisition of materials is accrued to the mercantile exchange (fə dð 'rændəd 'sə:visiz ət dð ,ækwi'ziʃən əv mə'tiəriəls iz ə'kru:d tə dð 'mə:kəntail iks'tʃeindʒ)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti)
3. For the materials delivery is accrued to the transport company (fə dð mə'tiəriəls di'liveri iz ə'kru:d tə dð trænz'pɒt 'kʌmpəni)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti)
4. Shortage of materials in way within of inventory losses rates (ʃɔ:tɪdʒ əv mə'tiəriəls in wei wi'ðin əv 'invəntri lu:ziz reits)	16 ('siks'ti:n)	94 ('nainti-fə:)
5. Wages were accrued to the supernumerary loaders for the loading unloading works (weɪdʒiz wə ə'kru:d tə dð ,sju:pə'nju:mərəri ləʊdəs fə dð 'ləudiŋ ʌn'ləudiŋ wə:ks): a) payment of labor ('peɪmənt əv 'leɪbə)	16 ('siks'ti:n)	70 ('sevnti)
b) assignment in the social protection of population fund (34%) [ə'sainmənt in dð 'səʊʃəl prə'tekʃən əv ,pɒpjʊ'leɪʃən fʌnd ('θə:ti:-fə: pə'sent)]	16 ('siks'ti:n)	69 ('siksti-nain)
c) insurance against accidents assignment at manufacture and the professional disease (0,6%) [in'ʃuərəns ə'geɪnst 'æksidents ə'sainmənt et ,mænju'fæktʃə ænd dð prə'feʃənəl di'zi:z (ou point siks pə'sent)]	16 ('siks'ti:n)	76 ('sevnti-siks)

Па меры выкарыстання сыравіны і матэрыялаў на вытворчыя патрэбы [use of raw stuff and materials on the manufacturing demand (jus əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ɒn dð ,mænju'fæktʃəriŋ di'mɑ:nd)] і іншага іх выбыцця

неабходна спісваць з адпаведных рахункаў транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (,træspɔːˈteɪfən-prəˈkjuəmənt kɒsts)] і адхіленні ў вартасці матэрыялаў [deviations in value of materials (,diːviˈeɪfns in ˈvæljʊ əv məˈtɪəriəls)]. Сумы транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн [sums of transportation-procurement costs and the deviation at prices (sʌms əv ,træspɔːˈteɪfən-prəˈkjuəmənt kɒsts ænd ðə ,diːviˈeɪfən ət praɪsɪz)] спісваюцца на тыя ж рахункі, на якія былі аднесеныя і скарыстаныя сыравіна, матэрыялы і паліва [used the raw stuff, materials and fuel (juːst ðə rɔː stʌf, məˈtɪəriəls ænd ˈfjuəl)]. Разлік робіцца бухгалтэрыяй пасля заканчэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month (ˈɑːftə ,təːmɪˈneɪfən əv rɪˈpɔːtɪŋ mʌnθ)].

Падлеглая спісанню сума адхіленняў [liable to write-off the deviations sum (ˈlaɪəbl tə raɪt-ɔf ðə ,diːviˈeɪfəns sʌm)] можа вызначацца як адзіным разлікам на аснове даных рахункаў [on the basis of accounts (ɔn ðə ˈbeɪsɪs əv əˈkaʊnts)] 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Məˈtɪəriəls”)] і 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtiːn ˈDiːviˈeɪfən in ˈvæljʊ əv məˈtɪəriəls)], так і як скупнасць вызначаных сум па кожным субрахунку [on each subaccount (ɔn iːʃ ˈsʌbəˈkaʊnt)], адкрытым да рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (əˈkaʊnt ten “Məˈtɪəriəls”)], або па кожным аналітычным рахунку [on each analytic account (ɔn iːʃ ˈæneˈlɪtɪk əˈkaʊnt)], на якім улічваецца адпаведны від матэрыялаў [suitable kinds of materials (ˈsjʊːtəbl kaɪnds əv məˈtɪəriəls)] або група аднародных матэрыялаў [group of similar materials (gruːp əv ˈsɪmɪlə məˈtɪəriəls)].

Сума адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад іх кошту па ўліковых цэнах [deviation sum of materials historical cost from their value at the accounting prices (,diːviˈeɪfən sʌm əv məˈtɪəriəls hɪstɔːrɪkəl kɒst frəm ðeəs ˈvæljʊə ət ðə əˈkaʊntɪŋ praɪsɪz)], якая адносіцца да запасаў, скарыстаных на вытворчасць прадукцыі [production manufacture (preˈdʌlkjən ,mænjʊˈfæktʃə)], выкананне работ [execution of works (,eksɪˈkjuːfən əv wɜːks)] або аказанне паслуг [rendering of services (ˈrendərɪŋ əv ˈsɜːvɪsɪz)], можа разлічвацца прапарцыянальна іх вазе або вартасці, што абумоўліваецца загадам аб уліковай палітыцы арганізацыі [order on the

accounting policy of organization ('ɔdə ɒn ðə ə'kauntɪŋ 'pɒlɪsi ɒv ,ɔ:gənaɪ'zeɪʃən]), аказвае ўплыў як на сабекошт прадукцыі, работ і паслуг [prime cost of production, works and services (praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn, wɜ:kz ænd 'sə:vɪsɪz)], так і на фінансавы вынік ад іх рэалізацыі [financial result from theirs sale (faɪ'nænʃəl rɪ'zʌlt frəm ðeəs seɪl)].

Для размеркавання прапарцыянальна вартасці матэрыялаў [allotment in proportion to value of materials (ə'lɒtmənt ɪn prə'pɔ:ʃən tə 'vælju: ɒv mə'tɪəriəls)] разлічваецца [is being calculated (ɪz 'bi:ɪŋ 'kælkjuleɪtɪd)] сярэдні працэнт адхіленняў [deviation average per cent (,di:vi'eɪʃən 'ævərɪdʒ pə sent)]. Разлік выконваецца па наступнай формуле [by the following formula (baɪ ðə 'fɒləʊɪŋ 'fɔ:mjələ)]:

$$DAP = \frac{DRB + MAD}{RMB + RMM} \times 100,$$

дзе *DAP* — сярэдні працэнт адхіленняў [deviation average per cent (,di:vi'eɪʃən 'ævərɪdʒ pə sent)];

numerator ('nju:mərəɪtə)

DRB — сальда адхіленняў у вартасці матэрыялаў на пачатак месяца [deviation rest in the value of materials at the beginning of month (,di:vi'eɪʃən rest ɪn ðə 'vælju ɒv mə'tɪəriəls ət ðə bi'gɪnɪŋ ɒv mʌnθ)];

MAD — налічана адхіленняў у вартасці матэрыялаў за месяц [during month is accrued deviation in the value of materials ('djuəriŋ mʌnθ ɪz ə'kru:d ,di:vi'eɪʃən ɪn ðə 'vælju ɒv mə'tɪəriəls)];

denominator (di'nɒmɪneɪtə)

RMB — астатак матэрыялаў на пачатак месяца [rest of materials at the beginning of month (rest ɒv mə'tɪəriəls ət ðə bi'gɪnɪŋ ɒv mʌnθ)];

RMM — паступленне матэрыялаў за месяц [receipt of materials during month (rɪ'si:t ɒv mə'tɪəriəls 'djuəriŋ mʌnθ)].

Дапусцім, на пачатак месяца [at the beginning of month (ət ðə bi'gɪnɪŋ ɒv mʌnθ)] астатак матэрыялаў па ўліковых цэнах [rest ɒv materials at the accounting prices (rest ɒv mə'tɪəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] складаў

834 645 руб. 68 коп. (eit 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-fɔ: θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-faiv ru:bliz 'siks:ti-eit 'kəʊpeks), а дэбетовае сальда рахунку [debit rest of account ('debit rest ɒv ə'kaunt)] 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eɪfn in 'væljʊ ɒv mə'tiəriəls”)] — 77 312 руб. 36 коп. ('sevnti-sevn θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd twelw ru:bliz 'θə:ti:-siks 'kəʊpeks). Ад пастаўшчыкоў паступілі матэрыялы [from suppliers received materials (frəm sə'plaies rɪ'si:vɪd mə'tiəriəls)] на суму [on sum (ɒn sʌm)] 5 129 005 руб. 30 коп. (faiv 'miljən, wʌn 'hʌndrəd ænd 'twenti-nain θauzənd, faiv ru:bliz 'θə:ti: 'kəʊpeks). Налічаная за месяц па дэбете рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eɪfn in 'væljʊ ɒv mə'tiəriəls”)] сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [sum of transportation-procurement costs (sʌm ɒv ,træspɔ:'teɪjən-prə'kjuəmənt kɒsts)] склала 462 841 руб. 44 коп. (fɔ: 'hʌndrəd ænd 'siks:ti-tu: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-wʌn ru:bliz fɔ:ti-fɔ: 'kəʊpeks).

Зыходзячы з гэтых даных сярэдні працэнт адхіленняў [deviation average per cent (,di:vi'eɪfn 'ævərɪdʒ pə' sent)] вызначыцца ў памеры

$$\frac{77,312.36 + 462,841.44}{834,645,68 + 5,129,005.30} \times 100 = 9.057\%.$$

(*numerator* ('nju:mərəɪtə)

'sevnti-sevn θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd twelw ru:bliz 'θə:ti:-siks 'kəʊpeks

pls

fɔ: 'hʌndrəd ænd 'siks:ti-tu: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-wʌn ru:bliz fɔ:ti-fɔ:

'kəʊpeks

(*denominator* (di'nɒmineɪtə)

eit 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-fɔ: θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-faiv ru:bliz 'siks:ti-eit

'kəʊpeks

pls

faiv 'miljən, wʌn 'hʌndrəd ænd 'twenti-nain θauzənd, faiv ru:bliz 'θə:ti: 'kəʊpeks

'multiplai bai

‘hʌndrəd pə’sent

givs

nain pɔint ou faiv sevn pə’sent).

Няхай у нашым прыкладзе на вытворчасць прадукцыі скарыстана матэрыялаў [for the manufacture of production is utilized materials (fə ðə ,mænjʊ’fæktʃə əv prə’dʌkʃn iz ‘juːlaɪzɪd mə’tiəriəls)] на суму [on sum (ɔn sʌm)] 4 691 395 руб. 73 кап. (fɔ: ‘mɪljən, sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘nainti-wʌn θauzənd, θri: ‘hʌndrəd ænd ‘nainti-faiv ru:blɪz ‘sevnti-θri: ‘kəʊpeks). Тады сума адхіленняў [sum of deviation (sʌm əv ,di:vi’eiʃən)], якая адносіцца да скарыстаных матэрыялаў, вызначыцца ў памеры

$$4,691,395.73 \times 9.057 : 100 = 424,899.71 \text{ rubles}$$

(fɔ: ‘mɪljən, sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘nainti-wʌn θauzənd, θri: ‘hʌndrəd ænd ‘nainti-faiv ru:blɪz ‘sevnti-θri: ‘kəʊpeks),

‘mʌltɪplai bai

nain pɔint ou faiv sevn pə’sent

di’vaid bai

‘hʌndrəd pə’sent

givs

fɔ: ‘hʌndrəd ænd ‘twenti-fɔ: θauzənd, eit hʌndrəd ænd ‘nainti-nain ru:blɪz ‘sevnti wʌn ‘kəʊpeks),

на якую будзе зроблены наступны запіс:

дэбет рахунку 20 “Асноўная вытворчасць” [debit of account 20 “Basic production” (‘debit əv ə’kaʊnt ‘twenti “Beisɪk prə’dʌkʃən”)]

крэдыт рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [credit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘kredit əv ə’kaʊnt ‘sɪks’ti:n “,Di:vi’eiʃən in ‘vælju əv mə’tiəriəls”)].

У выніку на сабекошт прадукцыі матэрыялы будуць спісаны па фактычным іх сабекошце, які складзе

$$4,691,395.73 + 424,899.71 = 5,116,295.44 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'miljən, siks 'hʌndrəd ænd 'nainti-wʌn θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti-faiv ru:bliz 'sevnti-θri: 'kəupeks

pls

fɔ: 'hʌndrəd ænd 'twenti-fɔ: θauzənd, eit hʌndrəd ænd 'nainti-nain ru:bliz 'sevnti wʌn 'kəupeks

givs

faiv 'miljən, wʌn 'hʌndrəd ænd 'siks'ti:n θauzənd, tu: hʌndrəd ænd 'nainti-faiv ru:bliz 'fɔ:ti-fɔ 'kəupeks).

Фактычны сабекошт астаткаў матэрыялаў на канец месяца [historical prime cost of materials rests at the end of a month (his'tɔ:rikəl praim kɔst ɔv mə'tiəriəls rest ət ðə end ɔv ə mʌnθ)], які неабходна будзе паказаць у бухгалтарскім балансе [balance sheet ('bæləns ʃi:t)], вызначыцца як сума сальда рахункаў [will be determined as the sum of accounts rest (wil bi: di'təmind əz ðə sʌm ɔv ə'kaunts rest)] 10 “Матэрыялы” і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [10 “Materials” and 16 “Deviation in value of materials” (ten “Mə'tiəriəls” ænd 'siks'ti:n “,Di:vi'eɪʃən in 'vælju ɔv mə'tiəriəls”)], велічыню якіх паказваюць малюнкi 3.1 і 3.2 (на англійскай мове).

Як вынікае з малюнкаў 3.1 і 3.2 (на англійскай мове), рахунак 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls”)] раскрывае рух матэрыялаў па ўліковых цэнах, а рахунак 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eɪʃən in 'vælju ɔv mə'tiəriəls”)] — рух адхіленняў іх фактычнага сабекошту ад вартасці па ўліковых цэнах. У выніку фактычны сабекошт астаткаў матэрыялаў на канец месяца [historical prime cost of materials rests at the end of month (his'tɔ:rikəl praim kɔst ɔv mə'tiəriəls rest ət ðə end ɔv mʌnθ)] вызначыцца ў суме [will be determined to amounting (wil bi: di'təmind tu ə'mauntɪŋ)]:

$$1,272,255.25 + 115,254.09 = 1,387,509.34 \text{ rubles}$$

(wʌn 'miljən, tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-tu: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fifti-faiv ru:bliz 'twenti-faiv 'kəupeks

pls

wɫn 'hʌndrəd ænd 'fifti:n θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fifti-fə: ru:bliz nain 'kəupeks
gives

wɫn 'miljən, θri: 'hʌndrəd ænd 'eiti-sevn θauzənd, faiv 'hʌndrəd ænd nain ru:bliz
'θə:ti:-fə: 'kəupeks).

10 “Матэрыялы”		16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў”	
Дэбет	Крэдыт	Дэбет	Крэдыт
С-да 834 645,68	4 691 395,73	С-да 77 312,36	424 899,71
5 129 005,30		462 841,44	
С-да 1 272 255,25		С-да 115 254,09	

Малюнак 3.1 — Рахункі для бухгалтарскага ўліку фактычнага сабекошту матэрыялаў

10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls”)		16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n ",Di:v'i'eɪʃən in 'vælju əv mə'tiəriəls")	
Debit	Credit	Debit	Credit
Rest 834 645,68	4 691 395,73	Rest 77 312,36	424 899,71
5 129 005,30		462 841,44	
Rest 1 272 255,25		Rest 115 254,09	

Figure 3.2 — Accounts for book-keeping of the materials historical prime cost
(‘Figə θri: tu: — Ə'kaunts fə 'buk,ki:piŋ əv ðə mə'tiəriəls his'tɔ:rikel praim kɒst)

Аднак змяненне metodyкі разліку адхіленняў ад вартасці матэрыялаў, якія адносяцца да скарыстаных і выбыўшых па іншых прычынах матэрыялаў, абумовіць змяненне як фактычнага сабекошту прадукцыі, так і фактычнага сабекошту астатку матэрыялаў на канец справаздачнага перыяду, што робіць гэтыя паказчыкі ў пэўнай меры ўмоўнымі. Па гэтай прычыне абгрунтаваны выбар пры распрацоўцы ўліковай палітыкі вытворчага прадпрыемства metodyкі размеркавання адхіленняў ад вартасці матэрыялаў мае вельмі вялікае значэнне для правільнага вызначэння як фінансаванага выніку, так і сабекошту астатку матэрыялаў на канец справаздачнага перыяду.

3.4. Варыянты ўліку і размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад вартасці матэрыялаў

The accounting and the allotment versions of transportation-procurement costs and the deviations in value of materials

(θri: point fɔ:. Də ə'kauntɪŋ ænd ðə ə'lɒtmənt 'və:fəns
ɔv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'eɪfns
in 'vælju ɔv mə'tiəriəls)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адасоблены ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн — detached accounting of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (di'tæft ə'kauntɪŋ ɔv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪfɪn in 'vælju ɔv mə'tiəriəls).

Аналітычны ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — analytic accounting of transportation-procurement costs and deviation in value of materials ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ ɔv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪfɪn in 'vælju ɔv mə'tiəriəls).

Велічыня транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — size of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (saɪz ɔv ,træspɔ:'teɪfən-ænd-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪfɪn in 'vælju ɔv mə'tiəriəls).

Размеркаванне транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — allotment of the transportation-procurement costs and deviation in value of materials (ə'lɒtmənt ɔv ðə ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪfɪn in 'vælju ɔv mə'tiəriəls).

Удзельная вага транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — specific weight of transportation-procurement

costs and deviation in value of materials (spi'sifik weɪt ɒv ˌtræspɔː'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ˌdiːvi'eɪʃn in 'vælju ɒv mə'tiəriəls).

Памяншэнне сабекошту прадукцыі — decrease in the prime cost of production (di:'kri:s in ðə praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn).

Павелічэнне вартасці рэалізаваных матэрыялаў — increase in value of sold materials (in:'kri:s in 'væljuː ɒv sould mə'tiəriəls).

Планавая калькуляцыя — planned calculation (plænd ˌkælkju'leɪʃn).

Нарматыўная калькуляцыя — standard calculations ('stændəd ˌkælkju'leɪʃn).

Трохступеньчатая вертыкальная сістэма аналітычнага ўліку — three-stage vertical system of analytic accounting (θriː-steɪdʒ 'vəːtɪkəl 'sɪstɪm ɒv 'ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ).

У наступным справаздачным перыядзе — in the next reporting period (in ðə nekst ri'pɔːtɪŋ 'pɪəriəd).

У мінулым справаздачным перыядзе — in the last reporting period (in ðə lɑːst ri'pɔːtɪŋ 'pɪəriəd).

У разрэзе відаў або груп сыравіны, матэрыялаў і паліва — kinds or groups in sections of raw stuff, materials, fuel and other material valuables (kainds ɔː gruːps in 'sekʃəns ɒv rɔː stʌf, mə'tiəriəls, 'fjuəl ænd 'lðə mə'tiəriəl 'væljuəblz).

Адхіленні фіксаваных цэн ад цэн набыцця — deviation of fixed prices from the prices of purchase (diːvi'eɪʃən ɒv fɪkst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz ɒv 'pəːʃəs").

Адходы вытворчасці — production waste (prə'dʌkʃn weɪst).

Зацверджаная Міністэрствам фінансаў Рэспублікі Беларусь Інструкцыя па рахункаводстве запасаў дапускае магчымасць выбару аднаго прымальнага для арганізацыі варыянта ўліку транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation-procurement costs (ˌtræspɔː'teɪʃən-prə'kjuəmənt-kɒsts)] і адхіленняў фіксаваных цэн ад цэн набыцця [deviation of fixed prices from the prices of purchase (diːvi'eɪʃən ɒv fɪkst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz ɒv 'pəːʃəs)] з некалькіх магчымых варыянтаў. У папярэдніх параграфрах разгледжаны агульнаметадычныя падыходы да ўліку транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation-procurement costs (ˌtræspɔː'teɪʃən-

prə'kjuəmənt kɒsts]) і адхіленняў фіксаваных цэн ад цэн набыцця [deviation of fixed prices from the prices of purchase (di:vi'eɪʃən ɒv fɪkst praisɪz frəm ðə praisɪz ɒv 'rə:tʃəs)] як з выкарыстаннем рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [account 16 “Deviation in value of materials” (ə'kaunt 'sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃən in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls)], так і без ука-занага рахунку.

Большая частка транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад вартасці матэрыялаў спісваецца з крэдыту рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [off credit of account 16 “Deviation in value of materials” (ɒf 'kredit ɒv ə'kaunt 'sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃən in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls”)] на павелічэнне сабекошту прадукцыі, работ і паслуг [increase in prime cost of products, works and services (in'kri:s in praim kɒst ɒv prəd'ɒkts, wə:ks ænd 'sə:vɪsɪz)]. Таму дэбетуюцца рахункі [are being debited accounts (ɑ: bi:ɪŋ 'debitɪd ə'kaunts)] 20 “Асноўная вытворчасць” [20 “Basic production” (twenti 'Beɪsɪk prəd'ɒkʃən)] і 23 “Дапаможныя вытворчасці” [23 “Auxiliary productions” (twenti-θri: “ɔ:g'zɪljəri ,prəd'ɒkʃəns”)].

Аднак рахунак 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [account 16 “Deviation in value of materials” (ə'kaunt 'sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃən in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls”)] можа крэдытавацца і з дэбетам іншых рахункаў у залеж-насці ад таго, на якія мэты былі скарыстаны і па якіх прычынах спісаны матэрыялы. Найбольш распаўсюджаныя праводкі па крэдыце рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [by credit of account 16 “Deviation in value of materials” (baɪ 'kredit ɒv ə'kaunt 'sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃən in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls”)] прыведзены ў табліцах 3.9 і 3.10 (на англійскай мове).

Табліца 3.9 — Адлюстраванне спісання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн па крэдыце рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў”

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
Спісаны транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі і адхіленні ад цэн на павелічэнне:		
а) сабекошту прадукцыі асноўнай вытворчасці	20	16
б) сабекошту прадукцыі дапаможных вытворчасцей	23	16
в) агульнавытворчых выдаткаў	25	16

г) агульнагаспадарчых выдаткаў	26	16
д) выдаткаў на выпраўленне браку	28	16

Заканчэнне табліцы 3.9

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
е) выдаткаў на збыт прадукцыі	44	16
ж) сабекошту знішчаных або сапсаваных матэрыялаў у сувязі са стыхійнымі бедствамі	76-2	16
з) сабекошту прададзеных вытворчых запасаў іншым суб'ектам гаспадарання	90-7	16
і) вартасці недастач і страт ад псавання вытворчых запасаў	94	16
к) выдаткаў на падрыхтоўку і асвойванне новай прадукцыі і тэхналагічных працэсаў	97	16

Table 3.10 — **The derecognition reflection of transportation-procurement costs and the deviation at prices by credit of account 16 “Deviation in value of materials”**

(Teibl θri: point ten — ðə di,rəkəg'nɪfn rɪ'flekʃən əv ,træspə:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'eɪʃən ət praɪsɪz baɪ 'kredit əv ə'kaʊnt 'sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tɪəriəls”)

Content of business transaction (‘kɒntent əv ‘biznis træn’zækʃn)	Debit (‘debit)	Credit (‘kredit)
Transportation-procurement costs and the deviation at prices wrote off for increase of (,Træspə:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'eɪʃən ət praɪsɪz raʊt ə:f fə ɪn'kri:s əv:):		
a) prime cost of basic manufacturing production (praɪm kɒst əv 'beɪsɪk ,mænju'fæktʃərɪŋ pre'dʌkʃən)	20 ('twenti)	16 ('sɪks'ti:n)
b) prime cost of auxiliary production (praɪm kɒst əv ə:g'zɪljəri ,pre'dʌkʃən)	23 ('twenti-θri:)	16 ('sɪks'ti:n)
c) manufacturing overhead costs (,mænju'fæktʃərɪŋ 'əʊvə'hed kɒsts)	25 ('twenti-faɪv)	16 ('sɪks'ti:n)
d) factory overhead costs ('fæktəri 'əʊvə'hed kɒsts)	26 ('twenti-sɪks)	16 ('sɪks'ti:n)
e) correcting of spoilage costs (kə'rekʃɪŋ əv 'spɔɪlɪdʒ kɒsts)	28 ('twenti-eɪt)	16 ('sɪks'ti:n)
f) distribution costs of production (,dɪstrɪ'bjuʃən kɒsts əv pre'dʌkʃən)	44 ('fɔ:ti-fə:)	16 ('sɪks'ti:n)
g) prime cost of destroyed or spoilt materials in connection with the natural disaster (praɪm kɒst əv dɪs'trɔɪt ə:)	76-2 ('sevnti-sɪks 'haɪfən tu:)	16 ('sɪks'ti:n)

spoilt mæ'tiəriəls in kə'nekʃən wið ðə 'næʃnəl di'zɑ:stə)		
h) prime cost of sold manufacturing inventories to other economic entities (praɪm kɒst ɒv səʊld ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz tu 'ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtiz)	90-7 ('nain-ti 'haɪfən sevn)	16 ('sɪks'ti:n)

Table 3.10 (concluded) (teibl θri: pɔɪnt ten (kən'klu:did)

Content of business transaction ('kɒntent ɒv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
i) value of shortage and the waste from spoilage of manufacturing inventories in way ('vælju: ɒv 'ʃɔ:tɪdʒ ænd ðə weɪst frəm 'spɔɪlɪdʒ ɒv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz in wei)	94 ('nainti-fɔ:)	16 ('sɪks'ti:n)
j) preparation and mastering costs of new production and the technological processes (,prəpe'reɪʃən ænd 'mɑ:stəriŋ kɒsts ɒv nju: prə'dʌkʃən ænd ðə tek'nɒlədʒɪkəl 'praʊsesɪz)	97 ('nainti-sevn)	16 ('sɪks'ti:n)

Інструкцыя па рахункаводстве запасаў дапускае выкарыстанне спрошчаных варыянтаў размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [allotment of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (ə'lɒtmənt ɒv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mæ'tiəriəls)]. Напрыклад, удзельная вага транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [specific weight of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (spi'sɪfɪk weɪt ɒv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mæ'tiəriəls)] могуць акругляцца да цэлых адзінак. Пры невялікай удзельнай вазе іх сума можа поўнасьцю спісвацца на рахункі 20 “Асноўная вытворчасць”, 23 “Дапаможныя вытворчасці” [to accounts 20 “Basic production”, 23 “Auxiliary productions” (tu ə'kaunts 'twenti “Beisɪk prə'dʌkʃən”, twenti-θri: “ɔ:g'zɪljəri ,prə'dʌkʃən”)], а таксама на павелічэнне вартасці рэалізаваных матэрыялаў [increase in value of sold materials (ɪn'kri:s in 'vælju: ɒv səʊld mæ'tiəriəls)]. У працэнтах [percental (pə'sentəl)] да ўліковай вартасці адпаведных матэрыялаў велічыня транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [size of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (saɪz ɒv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mæ'tiəriəls)] павінна складаць не больш 10%.

Аднак некаторыя падыходы, заяўленыя ў Інструкцыі па рахункаводстве запасаў як спрашчэнні, па сутнасці справы такімі не з'яўляюцца. У якасці прыкладу такога псеўдаспрашчэння можна прывесці наступны падыход. Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі або велічыні адхіленняў ад цэн могуць размяркоўвацца прапарцыянальна [in proportion (in pre'pɔ:ʃən)] нарматыву, усталяванаму ў планавых калькуляцыях [planned calculations (plænd ˌkælkju'leɪfns)] або нарматыўных калькуляцыях [standard calculations ('stændəd ˌkælkju'leɪfns)]. Калі фактычныя сумы [factual sums (fæktʃuəl sʌms)] транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў або адхіленняў ад цэн адрозніваюцца ад нарматыўных велічынь [standard size ('stændəd saɪzɪz)], то ў наступным справаздачным перыядзе [in the next reporting period (in ðə nekst rɪ'pɔ:ʃɪŋ 'piəriəd)] размеркавання велічыні карэктуюцца. Яны павялічваюцца на неадспісаную суму або памяншаюцца на залішне спісаную суму ў мінулым справаздачным перыядзе [in the last reporting period (in ðə lɑ:st rɪ'pɔ:ʃɪŋ 'piəriəd)]. Астаткі транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў або сумы адхіленняў ад цэн на пачатак кожнага справаздачнага перыяду разлічваюцца [are being calculated (ɑ: 'bi:ɪŋ ˌkælkjuleɪtɪd)] зыходзячы з нарматыву, які прадугледжаны ў планавых або нарматыўных калькуляцыях.

У буйных прамысловых арганізацыях [big industrial organizations (big in'dʌstriəl ˌɔ:gənai'zeɪʃəns)], дзе вялікая наменклатура сыравіны, матэрыялаў і гатовых вырабаў, з мэтай правільнага вызначэння сабекошту асобных відаў прадукцыі транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (ˌtræspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts)] і адхіленні ў вартасці матэрыялаў [deviation in value of materials (ˌdi:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls)] павінны ўлічвацца [must be accounted (məst bi: ə'kauntɪd)] па адпаведных найменнях або групах сыравіны, матэрыялаў, купленых паўфабрыкатаў, паліва і запасных частак. Аднак арганізаваць аналітычны ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [analytic accounting of transportation-procurement costs and the deviation in value of materials ('ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ əv ˌtræspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ˌdi:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls)] у разрэзе іх відаў або груп, асабліва пры іх вялікай на-

менклатуры, вельмі складана. У сувязі з гэтым яны часта размяркоўваюцца паміж відамі вырабляемай прадукцыі агульнай сумай, без падраздзялення па відах і групам матэрыялаў.

Ва ўмовах сучаснай камп'ютарызацыі рахункаводства больш дакладна вызначыць сабекошт вырабленай прадукцыі [prime cost of manufactured production (praɪm kɒst ɒv ˌmænjuˈfæktʃəd prəˈdʌkʃn)] дазваляе адасоблены ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн [detached accounting of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (dɪˈtæʃt əˈkaʊntɪŋ ɒv ˌtræspɔːˈteɪʃən-prəˈkjuəmənt kɒsts ænd ˌdiːviːɪʃn in ˈvælju ɒv məˈtɪəriəls)] у разрэзе відаў або груп сыравіны, матэрыялаў і паліва [in the sections of kinds or the groups of raw stuff, materials, fuel and other material valuables (in ðə ˈseksjəns ɒv kaɪnds ɔː ðə gruːps ɒv rɔː stʌf, məˈtɪəriəls, ˈfjuəl ænd ˈlðə məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz)]. Прыняўшы такі падыход, арганізацыя павінна адпаведным чынам арганізаваць аналітычны ўлік па рахунку [analytic accounting to organize by account (ˈænəˈlɪtɪk əˈkaʊntɪŋ tə ˈɔːɡənaɪz baɪ əˈkaʊnt)] 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtɪːn ˌdiːviːɪʃən in ˈvælju ɒv məˈtɪəriəls)]. Трохступеньчатая вертыкальная сістэма аналітычнага ўліку [three-stage vertical system of analytic accounting (θriːˌsteɪdʒ ˈvəːtɪkəl ˈsɪstɪm ɒv ˈænəˈlɪtɪk əˈkaʊntɪŋ)] паказана на малюнках 3.3 і 3.4 (на англійскай мове).

Як бачна з прыведзеных на малюнках 3.3 і 3.4 (на англійскай мове) схемах, для размежавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation-procurement costs (ˌtræspɔːˈteɪʃən-prəˈkjuəmənt kɒsts)] і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [deviation in value of materials (ˌdiːviːɪʃn in ˈvælju ɒv məˈtɪəriəls)] прызначаны адпаведныя субрахункі [suitable subaccounts (ˈsjuːtəbl ˈsləbəˈkaʊnts)], адкрытыя да рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtɪːn ˌdiːviːɪʃən in ˈvælju ɒv məˈtɪəriəls)]. Аналітычны ўлік па субрахунку [analytic accounting by subaccount (ˈænəˈlɪtɪk əˈkaʊntɪŋ baɪ ˈsləbəˈkaʊnt)] 16-1 “Адхіленні фіксаваных цэн ад цэн набыцця” [16-1 “Deviation of the fixed prices from the prices of purchase” (ˈsɪksˈtɪːn ˈhaɪfən wʌn ˌdiːviːɪʃən ɒv ðə fɪkst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz ɒv ˈpəːtʃəs)] вядзецца па відах сыравіны, матэрыялаў, паліва і іншых вытворчых запасах [at the kinds of raw

stuff, materials, fuel and other manufacturing inventories (ət ðə kaɪndz ɒv rəː stʌf, mə'tiəriəls, 'fjuəl ænd lðə mənju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz]), а на субрахунку 16-2 “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [16-2 “Transportation-procurement costs” ('siks'ti:n 'haɪfən tuː ‘,Træspɔː'teɪjən-prə'kjuəmənt kɒsts)] — на групх каштоўнасцей [at the groups of valuables (ət ðə gruːps ɒv 'væljueəblz)], класіфікацыйныя адзнакі [classification signs (,klæsɪfɪ'keɪfən saɪn)] якіх адпавядаюць субрахункам, якія адкрываюцца да рахунку 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls)]].

Малюнак 3.3 — Трохузроўневая вертыкальная сістэма аналітычнага ўліку транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн

Такім жа чынам размяркоўваюцца транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [are being distributed the transportation-procurement costs (ɑː 'biːɪŋ dɪs'trɪbjutɪd ðə træspɔː'teɪjən-prə'kjuəmənt kɒsts)] і адхіленні ў цэнах на паліва [fuel deviation in prices ('fjuəl ,diːvi'eɪfən ɪn praisɪz)] і іншыя матэрыяльныя каштоўнасці [other material valuables ('lðə mə'tiəriəl 'væljueəblz)].

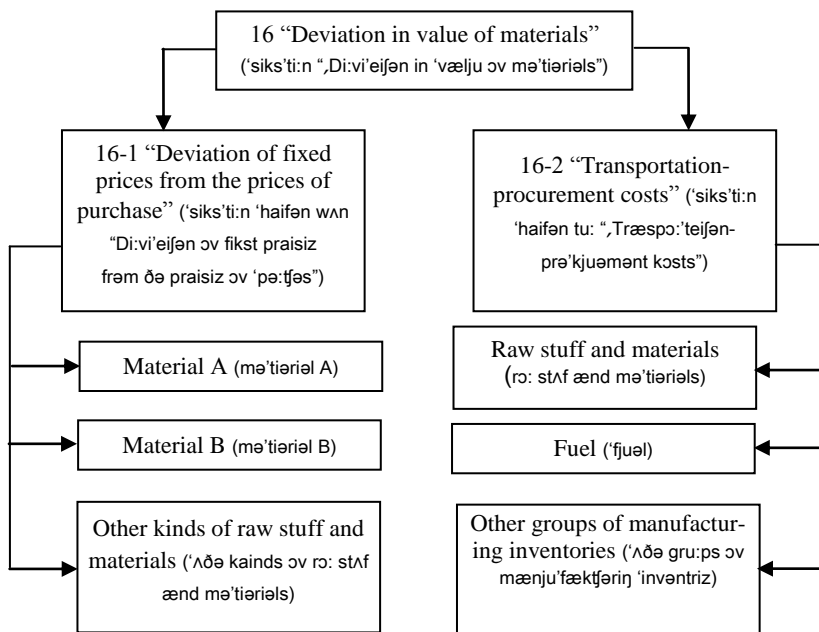

Figure 3.4 — Three-stage vertical system of transportation-procurement costs and deviation in value of materials analytic accounting
(Fig 0ri: point fo: — 0ri:-steidz 'və:tikəl 'sistim əv træspə:'teifən-prə'kjuəmənt kɒsts
ænd ,di:vi'eifn in 'vælju əv mə'tiəriəls 'æne'litik ə'kauntɪŋ)

Калі аналітычны ўлік [analytic accounting ('æne'litik ə'kauntɪŋ)] не дазваляе спісаць гэтыя адхіленні на сабекошт канкрэтных найменняў вырабаў, яны спісваюцца на дэбет рахункаў [are being written off to debit of accounts (ɑ: 'bi:ɪŋ rɪtn ə:f tu 'debit əv ə'kaunts)] 25 “Агульна-вытворчыя выдаткі” [25 “Manufacturing overhead cost” ('twenti-faɪv „Mænju'fæktʃəriŋ 'əuvə'hed costs”)] або 26 “Агульнагаспадарчыя выдаткі” [26 “Factory overhead cost” ('twenti-siks “Fæktəri 'əuvə'hed costs”). Крэдытавыя адхіленні [credit deviation ('kredit di:vi'eifən)] спісваюцца на дэбет

адзначаных рахункаў метадам “чырвонага сторна” [elimination entry method (i,limi'neiʃən 'entri 'mæθəd)], што ў выніку вядзе да памяншэння сабекошту прадукцыі [decrease in the prime cost of production (di:'kri:s in ðə praim kɒst ɒv prə'dʌkʃn)].

Калі ў працэсе вытворчасці [in production process (in prə'dʌkʃn 'prəuses)] былі выяўлены і апыродаваны адходы [waste were exposed and debited (weist wɛə ɪks'pəuzt ænd 'debiitid)], то на іх кошт таксама будзе паменшаны сабекошт вырабленай прадукцыі [will be decreased prime cost of manufactured production (wil bi: di:'kri:st praim kɒst ɒv ,mænju'fæktʃəd prə'dʌkʃn)].

4. Улік колькасных і вартасных змяненняў вытворчых запасаў пад уплывам іншых фактараў. Арганізацыя іх аналітычнага ўліку ў бухгалтэрыі і на складзе

**The quantitative and the pecuniary changes
of manufacturing inventories accounting under
of other factors influence. The organization of theirs
analytic record in the accounting department and storehouses**

(fə. ðə 'kwɒntiteitiv ænd ðə pi'kju:njəri ʃeindʒis ɒv ,mænju'fæktʃəriŋ
'inventriz ə'kauntiŋ 'ʌndə ɒv 'ʌðə 'fæktəs 'influəns. ðə ,ɔ:gənaizeiʃən
ɒv ðes ə'neə'litik ri'kɔ:d in ðə ə'kauntiŋ di'pɑ:tment ænd 'stəhausiz)

4.1. Улік рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў іншым суб'ектам гаспадарання

**The sale of raw stuff and materials accounting
to the other economic entities**

(fə: point wʌn. ðə seil ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ə'kauntiŋ
tu ðə 'ʌðə 'i:kə'nɒmic 'entitiz)

**Ключавая тэрміналогія [key terminology
(ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]**

Вартасць рэалізаваных пакупнікам матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of sold materials to acquirers at accounting prices ('væljʊ: ɒv səʊld mə'tiəriəls tu ə'kwærəs ət ə'kaʊntɪŋ praɪsɪz).

Выручка ад рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў — revenue from sale of raw stuff and materials ('revɪnju: frəm seɪl ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Іншыя даходы па цякучай дзейнасці — other operating activity revenues ('ʌðə ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:ɪz).

Вартасць прададзеных матэрыялаў разам з падаткам на дабаўленую вартасць — value of sold materials together with the value added tax ('væljʊ: ɒv səʊld mə'tiəriəls tə'geðə wɪð ðə 'væljʊə æ:did tæks).

Падатак на дабаўленую вартасць, налічаны ад кошту рэалізаваных матэрыялаў — value added tax accrued from sum of sold materials ('væljʊə æ:did tæks ə'kru:d frəm sʌm ɒv səʊld mə'tiəriəls).

Перадача сыравіны і матэрыялаў у вытворчасць — transmission of raw stuff and materials in production (trænz'mɪʃən ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ɪn prə'dʌkʃn).

Перапрацоўчая арганізацыя — working-up of organization ('wəkiŋ-ʌp ɔ:ɡənəɪ'zeɪʃən).

Празмерныя запасы сыравіны і матэрыялаў — excessive inventories of raw stuff and materials (ɪk'sesɪv ɪn'ventrɪz ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Рэалізаваная сыравіна і матэрыялы — sold the raw stuff and materials (səʊld ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Рэалізацыя сыравіны і матэрыялаў іншым прадпрыемствам — sales of raw stuff and materials to other enterprises (seɪl ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls tu 'ʌðə 'entəpraɪzɪz).

Склады вытворчых прадпрыемстваў — storehouses of manufacturing enterprises ('stɔːhaʊsɪz ɒv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'entəpraɪzɪz).

Уласная гандлёвая сетка — own retail network (aʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k).

Уліковая вартасць рэалізаваных каштоўнасцей — accounting value of sold valuables (ə'kaʊntɪŋ 'væljʊ: ɒv səʊld 'væljʊəblz).

Фінансавы вынік ад рэалізацыі матэрыялаў — financial result from sale of materials (faɪ'nænfəl rɪ'zʌlt frəm seɪl ɒv mə'tiəriəls).

Эканамічная сутнасць запісу на рахунках — economic point of entry on accounts ('ɪkə'nɒmɪk pɔɪnt ɒv 'entri ɒn ə'kaʊnts).

Передача сировини і матеріялаў у вытворчасць [transmission of raw stuff and materials in production (trænz'mɪʃən əv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls in prə'dʌkʃn)] з'яўляецца асноўным каналам іх выбыцця са складоў вытворчых прадпрыемстваў [storehouses of manufacturing enterprises ('stɔːhaʊsɪz əv ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'entəpraɪzɪz)]. Разам з тым празмерныя запасы сировини і матеріялаў [excessive inventories of raw stuff and materials (ɪk'sesɪv 'ɪnvəntɪrɪz əv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls)] могуць прадавацца іншым суб'ектам гаспадарання [other economic entities ('ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz)]. Закупленая сельскагаспадарчая і дзікарослая сировіна часта рэалізуецца праз уласную гандлёвую сетку [own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] перапрацоўчых арганізацый [working-up of organization ('wɜ:kɪŋ-ʌp əv ˌɔ:gənaɪ'zeɪʃən)].

Рэалізацыя сировини і матеріялаў іншым прадпрыемствам [sale of raw stuff and materials to other enterprises (seɪl əv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls tu 'ʌðə 'entəpraɪzɪz)] афармляецца таварна-транспартнымі накладнымі [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒdɪtɪ-træspɔːteɪʃən bɪls əv leɪdɪŋ)]. Такія аперацыі з'яўляюцца аб'ектам абкладання падаткам на дабаўленую вартасць [value added tax ('væljuəd æːdɪd tæks)], а пры рэалізацыі падакцызных запасаў таксама і акцызамі [excises (ɪk'saɪzɪz)]. Для ўліку такіх аперацый выкарыстоўваюцца наступныя субрахункі [following subaccounts ('fɒləʊɪŋ sləbə'kaʊnts)], якія адкрываюцца да рахунку 90 “Даходы і расходы па цякучай дзейнасці” [account 90 “Operating activity revenues and expenses” (ə'kaʊnt 'naɪntɪ “ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪtɪ 'revɪnju:z ænd ɪks'pensɪz”)]:

90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” (sləbə'kaʊnt 'naɪntɪ 'haɪfən sevn “ʌðə ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪtɪ 'revɪnju:z”)];

90-8 “Падатак на дабаўленую вартасць, які налічваецца ад іншых даходаў цякучай дзейнасці” [subaccount 90-8 “Value added tax which is being charged extra from the other operating activity revenues” (sləbə'kaʊnt 'naɪntɪ 'haɪfən eɪt “væljuəd æːdɪd tæks wɪtʃ ɪz 'bi:ɪŋ tʃɑːdʒt 'ɛkstrə frəm ðə ʌðə ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪtɪ 'revɪnju:z”)];

90-9 “Іншыя падаткі і зборы, якія налічваюцца ад іншых даходаў па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-9 “Other taxes and takings which is being charged extra from the other operating activity revenues” (sləb'kaunt 'nainti 'haifən nain “Λðə tæksiz ænd 'teikiŋ wɪtʃ ɪz 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ekstre frəm ðə lðə ɔpəreitiŋ æk'tiviti 'revɪnju:ɪz”)];

90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (sləb'kaunt 'nainti 'haifən ten “Λðə ɔpəreitiŋ æk'tiviti iks'pensiz”)].

Выкарыстанне ўказаных субрахункаў абумоўлена неабходнасцю раздзялення ва ўліку рэалізацыі іншых актываў ад рэалізацыі гатовай прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг. Пры рэалізацыі празмерных запасаў матэрыялаў і сыравіны [sale of raw stuff and materials excessive inventories (seɪl ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'esiv 'ɪnvəntɪz)] па дэбёце субрахунку [by debit of subaccount (baɪ 'debit ɔv sləb'kaunt)] 90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (sləb'kaunt 'nainti 'haifən ten “Λðə ɔpəreitiŋ æk'tiviti iks'pensiz”)] і па крэдыце рахунку [by credit of account (baɪ 'credit ɔv ə'kaunt)] 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials (ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)] адлюстроўваецца [is being reflected (ɪz 'bi:ɪŋ rɪ'flektɪd)] ўліковая вартасць рэалізаваных каштоўнасцей [accounting value of sold valuables (ə'kauntɪŋ 'vælju: ɔv səʊld 'væljuəblz)]. Акрамя таго, на дэбет субрахунку [to debit of subaccount (tu 'debit ɔv sləb'kaunt)] 90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [90-10 “Other operating activity expenses” ('nainti 'haifən ten “Λðə ɔpəreitiŋ æk'tiviti iks'pensiz”)] з крэдыту адпаведных рахункаў [off credit of suitable accounts (ɔf 'kredit ɔv 'sju:təbl ə'kaunts)] пералічваюцца [are being transferred (ɑ: bi:ɪŋ 'trænsfə:d)] панесеныя ў сувязі з гэтым выдаткі на рэалізацыю [selling expenses (selɪŋ iks'pensiz)], транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (,træspɔ:'teɪfən-prə'kjʊəmənt kɒsts)], адхіленні ад вартасці [deviation at value (,di:vi'eɪfən ət 'vælju:)], налічаны падатак на дабаўленую вартасць [accrued value added tax (ə'kru:d væljuə ə:did tæks)] і іншыя расходы ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам, якія адносяцца [are being concerned (ɑ: bi:ɪŋ kən'sənt)] да рэалізаваных

сыравіны і матэрыялаў [sold raw stuff and materials (səuld rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)]. На крэдыт субрахунку [to credit of subaccount (tu 'credit ɒv slbə'kaunt)] 90-7 “Іншыя даходы па бягучай дзейнасці” [90-7 “Other operating activity revenues” (ˈnainti 'haɪfən sevn “Лёа ɔpəreitɪŋ æk'tiviti 'revɪnju:z”)] адносіцца выручка ад рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў [revenue from sale of raw stuff and materials (ˈrevɪnju: frəm seil ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)].

Вернемся да прыкладу, прыведзенаму ў раздзеле “Перыядычная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў”. Як вынікае з малюнку 3.1, астатак матэрыялаў па ўліковых цэнах [rest of materials at the accounting prices (rest ɒv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praisiz)] складае 1 272 255 руб. 25 кап. (wʌn 'mɪljən, tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-tu: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fɪfti-faɪv ru:blɪz 'twenti-faɪv 'kəʊpeks), а астатак адхіленняў у вартасці матэрыялаў — 115 254 руб. 9 кап. (wʌn 'hʌndrəd ænd 'fɪfti:n θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fɪfti-fɔ: ru:blɪz naɪn 'kəʊpeks). Сярэдні працэнт адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [deviation average percentage of materials historical cost from value at accounting prices (di:vi'eɪʃən 'ævərɪdʒ pə'sentɪdʒ ɒv mə'tiəriəls hɪstɔ:'rɪkəl kɒst frəm 'væljuə ət ə'kauntɪŋ praisiz)] вызначаўся ў памеры 9,057% (naɪn pɔɪnt ɔv faɪv sevn pə'sentɪdʒ).

Дапусцім, прададзены матэрыялы, кошт якіх па дагаворных цэнах без падатку на дабаўленую вартасць склаў 442 282 руб. 65 кап. (fɔ: 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-tu: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'eɪti-tu: ru:blɪz 'sɪksti-faɪv 'kəʊpeks). Падатак на дабаўленую вартасць [value added tax ('væljuə ə:ˈdɪd tæks)], які налічваецца па стаўцы [is being charged extra at rate (ɪs 'bi:ɪŋ tʃɑ:ʒt 'ekstrə ət reɪt)] 10% (ten pə'sentɪdʒ), складзе

$$442,282.65 \times 10 : 100 = 44,228.27 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-tu: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'eɪti-tu: ru:blɪz 'sɪksti-faɪv 'kəʊpeks

'mʌltɪplai baɪ

ten pə'sent

di'vaid bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

'fɔ:ti-fɔ: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'twenti-eit ru:bliz 'twenti-sevn 'kəupeks).

Значыць, кошт прададзеных матэрыялаў разам з падаткам на дабаўленую вартасць [value of sold materials together with the value added tax ('vælju: əv səʊld mə'tiəriəls tə'geðə wið ðə 'væljʊə æ:did tæks)], складзе

$442,282.65 + 44,228.27 = 486,510.92$ rubles

(fɔ: 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-tu: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz 'siks-ti-faiv 'kəupeks

plʌs

'fɔ:ti-fɔ: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'twenti-eit ru:bliz 'twenti-sevn 'kəupeks

givs

fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti siks θauzənd, faiv 'hʌndrəd ænd ten ru:bliz 'nainti-tu: 'kəupeks).

Няхай вартасць гэтых матэрыялаў па ўліковых цэнах вызначылася ў суме 358 641 руб. 38 кап. (θri: 'hʌndrəd ænd 'fifti-eit θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd fɔ:ti wʌn ru:bliz 'θə:ti:-eit 'kəupeks). Акрамя таго, сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да прададзеных матэрыялаў [sum of transportation-procurement costs and the deviation in prices which is concerned to sold materials (sʌm əv ,træspo:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'eɪfən in praɪsɪz wɪtʃ ɪz kən'sə:nt tə səʊld mə'tiəriəls)], складзе

$358,641.38 \times 9.057 : 100 = 32,482.15$ rubles

(θri: 'hʌndrəd ænd 'fifti-eit θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd fɔ:ti wʌn ru:bliz 'θə:ti:-eit 'kəupeks

'mʌltiplai bai

nain point ou faiv sevn pə'sent

di'vaid bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

'θə:ti:-tu: θauzənd, fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz 'fif'ti:n 'kəupeks).

У канчатковым выніку прыбытак [profit ('prɒfit)] ад гэтай аперацыі складзе

$$486,510.92 - 44,228.27 - 358,641.38 - 32,482.15 = \\ = 51,159.2 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti siks θauzənd, faiv 'hʌndrəd ænd ten ru:bliz 'nainti-tu: 'kəupeks

'mainəs

'fɔ:ti-fɔ: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'twenti-eit ru:bliz 'twenti-sevn 'kəupeks

'mainəs

θri: 'hʌndrəd ænd 'fifti-eit θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd fɔ:ti wʌn ru:bliz 'θə:ti:-eit 'kəupeks

'mainəs

'θə:ti:-tu: θauzənd, fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz t 'fif'ti:n 'kəupeks

givs

'fifti-wʌn θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'fifti-nain ru:bliz twelw 'kəupeks).

На рахунках бухгалтарскага ўліку [to accounts of book-keeping (tu ə'kaunts ɒv buk-'ki:piŋ)] ўказаная аперацыя будзе адлюстравана наступнымі праводкамі [will be reflected with the following entries (wil bi: ri'flektid wiθ ðə 'fɒləuiŋ entriz)] (табліцы 4.1 і 4.2 (на англійскай мове).

Табліца 4.1 — Адлюстраванне на рахунках рэалізацыі матэрыялаў пакупнікам

Эканамічная сутнасць запісу на рахунках	Карэспандэнцыя рахункаў		Сума, руб.
	Дэбет	Крэдыт	
1. Кошт рэалізаваных пакупнікам матэрыялаў разам з падаткам на дабаўленую вартасць	62	90-7	442 326,88

2. Падатак на дабаўленую вартасць, налічаны ад кошту рэалізаваных матэрыялаў	90-8	68-2	44 228,27

Заканчэнне табліцы 4.1

Эканамічная сутнасць запісу на рахунках	Карэспандэнцыя рахункаў		Сума, руб.
	Дэбет	Крэдыт	
3. Вартасць рэалізаваных пакупнікам матэрыялаў па ўліковых цэнах	90-10	10-1	358 641,38
4. Транспартныя выдаткі і адхіленні ў цэнах, якія адносяцца да рэалізаваных матэрыялаў	90-10	16	32 482,15
5. Фінансавы вынік ад рэалізацыі матэрыялаў (рад. 1 – рад. 2 – рад. 3 – рад. 4)	90-11	99	6 975,08

Table 4.2 — **Reflection on accounts of materials sales to acquirers**
(Teibl fɔ point tu: — Ri'flekʃən ɔn ə'kaunts ɔv mə'tiəriəls sell tu ə'kwaires)

Economic point of entry on accounts (i'ke'nɒmɪk point ɔv 'entri ɔn ə'kaunts)	Correspondence of accounts (,kɒrɪs'pɒndəns ɔv ə'kaunts)		Sum (sʌm), rubles (ru:blɪz)
	Debit ('debit)	Credit ('credit)	
1. Value of sold materials to acquirers together with the value added tax ('væljʊ: ɔv səʊld mə'tiəriəls tə ə'kwaires tə'geðə wið ðə 'væljʊə æ:dɪd tæks)	62 ('sɪksti-tu:)	90-7 ('nainti 'haɪfən sevn)	442 326,88
2. Value added tax accrued from sum of the sold materials ('væljʊə æ:dɪd tæks ə'kru:d frəm sʌm ɔv ðə səʊld mə'tiəriəls)	90-8 ('nainti 'haɪfən eit)	68-2 ('sɪksti-eit 'haɪfən tu)	44 228,27
3. Value of sold materials to acquirers at accounting prices ('væljʊ: ɔv səʊld mə'tiəriəls tu ə'kwærəs ət ə'kaʊntɪŋ praisɪz)	90-10 ('nainti 'haɪfən ten)	10-1 (ten 'haɪfən wʌn)	358 641,38
4. Transportation-procurement costs and deviation in prices which is concerned to sold materials (,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn ɪn praisɪz wɪʃ ɪz kən'sə:n tə səʊld mə'tiəriəls)	90-10 ('nainti 'haɪfən ten)	16 ('sɪks'ti:n)	32 482,15
5. Financial result from sale of materials (line 1 – line 2 – line 3 – line 4) (faɪ'nænʃəl rɪ'zʌlt frəm seɪl ɔv mə'tiəriəls (lain wʌn 'mainəs lain tu: 'mainəs lain θri: 'mainəs lain fɔ:))	90-11 ('nainti 'haɪfən i'lewn)	99 ('nainti-nain)	6 975,08

Пры стратнай рэалізацыі залішніх запасаў, калі іх фактычны сабе-кошт разам з падаткам на дабаўленую вартасць і іншымі расходамі на рэалізацыю перавысіць вартасць па цэнах продажу, фінансавы рэ-зультат ад рэалізацыі адлюстроўваецца запісам [is being reflected of entry (iz 'bi:ɪŋ rɪ'flektɪd əv əntri)]:

дэбет рахунку 99 “Прыбыткі і страты” [debit of account 99 “Profits and losses” ('debit əv ə'kaunt 'nainty-nain “'Prɒfɪts ænd lɒsɪz”)]

крэдыт рахунку 90-11 “Прыбытак (страты) ад цякучай дзейнасці” [credit of account 90-11 “Profit (losses) from operating activity” ('kredit əv ə'kaunt 'nainty 'haɪfən i'levn “'Prɒfɪt ('lɒsɪz) frəm 'ɒpəreɪtɪŋ æktivɪti”)].

Такая праводка робіцца не па кожнай аперацыі, а па сукупнасці ўсіх аперацый за месяц.

4.2. Асаблівасці ўліку продажу сельскагаспадарчай і дзікарослай прадукцыі праз уласныя рознічныя магазіны

The accounting sale peculiarities of agricultural and wild production through the own retail shops

(fə pɔɪnt tu:.. Də ə'kauntɪŋ seɪl pɪ,kju:lɪ'æritɪz əv ,ægrɪ'kʌltʃərəl
ænd waɪld pre'dʌktʃən θru: Də əʊn 'ri:teɪl ʃɒps)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mɪ'nɒlədʒi)]

Агароднінасховішча перапрацоўчай арганізацыі — vegetables store-house of working-up organization ('vedʒɪtəblz 'stɔ:haus əv 'wəkiŋ-ʌp ,ɔ:gənai 'zeɪʃən).

Вартасць перададзеных матэрыялаў па трансфертных цэнах — value of materials which transferred at transfer prices ('vælju: əv mə'tɪəriəls wɪtʃ trans'fɜ:rd ət træns'fə praisɪz).

Вартасць перададзеных матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of materials which transferred at accounting prices ('vælju: əv mə'tɪəriəls wɪtʃ

trans'fə:rd ət ə'kauntɪŋ praisiz).

Маржынальны даход перапрацоўчай арганізацыі ад закупачнай дзейнасці — margin profit of working-up organization from the purchase activity ('mɑ:dʒɪn 'prɒfɪt ɒv 'wɜ:kɪŋ-ʌp ɔ:gənai'zeɪʃən frəm ðə 'pɜ:tʃəs æk'tɪvɪti).

Па трансфертных цэнах перапрацоўчай арганізацыі — at transfer prices of working-up organization (ət træns'fə praisiz ɒv 'wɜ:kɪŋ-ʌp ɔ:gənai'zeɪʃən).

Перададзены ў фірменны магазін — transferred in the firm store (trans'fɜ:rd ɪn fə:m stɔ:).

Перадача сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны — transfer of agricultural and wild raw stuff (træns'fə ɒv ,ægrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf).

Тавары ў рознічным гандлі — merchandise in retail trade (,mɜ:tʃəndaɪz ɪn 'ri:teɪl treɪd).

Трансфертная цана — transfer price (træns'fə prais).

Уласная гандлёвая сетка — own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k).

Эканамічная сутнасць прыводак — economic point of entries ('ɪkə'nɒmɪk poɪnt ɒv 'entri:z).

Перадача закупленай сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку [own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] можа ажыццяўляцца як па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət ə'kauntɪŋ praisiz)], так і па трансфертных цэнах [at transfer prices (ət træns'fə praisiz)], усталяваных перапрацоўчымі арганізацыямі [working-up organizations ('wɜ:kɪŋ-ʌp ɔ:gənai'zeɪʃənz)]. Адпаведна Падатковаму кодэксу Рэспублікі Беларусь [tax code (tæks kəʊd)] абароты па аплатнай і бязвыплатнай перадачы тавараў у межах адной юрыдычнай асобы не з'яўляюцца аб'ектамі абкладання падаткам на дабаўленую вартасць [object of added value taxation ('ɒbdʒɪkt ɒv 'ædɪd 'vælju: tæk'seɪʃən)]. Таму пры перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны [transfer of agricultural and wild raw stuff (træns'fə ɒv ,ægrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf)] для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку [sale through the own retail network (seɪl θru: ðə əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət ə'kauntɪŋ praisiz)] будзе зроблены наступны запіс [will be made the following entry (wɪl bi: meɪd ðə

‘fɒləuɪŋ ‘entri]) на рахунках [to accounts (tu əˈkaunts)]:

дэбет субрахунку 41-2 “Тавары ў рознічным гандлі” [debit of subaccount 41-2 “Merchandise in retail trade” (‘debit əv slbəˈkaunt ‘fɔ:ti-wʌn ‘haɪfən tu; ,Mə:tʃəndaɪz in ‘ri:teɪl treɪd)]

крэдыт субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [credit of subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (‘kredit əv ‘slbəˈkaunt ten ‘haɪfən wʌn “Rɔ: stʌf ænd məˈtɪəriəls”)].

Паколькі пры выкарыстанні перыядычнай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəriˈɒdɪkəl ‘sɪstɪm əv mænjuˈfæktʃəriŋ ‘ɪnvəntrɪz əˈkauntɪŋ)] сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах [sum of transportation-procurement costs and the deviation in prices (slʌm əv ,træspɔ:ˈteɪfən-prəˈkjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vɪˈeɪfŋ in praisɪz)] будзе вядома толькі пасля заканчэння месяца, указаную праводку можна зрабіць толькі па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət əˈkauntɪŋ praisɪz)]. Пасля заканчэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month (ˈɑ:ftə ,tə:miˈneɪfən əv rɪˈpɔ:tiŋ mʌnθ)] на аснове разліку размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў паміж напрамкамі іх выбыцця [allotment computation of transportation-procurement costs and the deviation in the value of materials between direction of theirs removal (əˈlɒtmənt ,kɒmpju:ˈteɪfŋ əv ,træspɔ:ˈteɪfən-prəˈkjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vɪˈeɪfŋ in ðə ‘vælju əv məˈtɪəriəls bɪˈtwi:n diˈrɛkfən əv ðæs rɪˈmu:vəl)] вызначаецца велічыня выдаткаў і адхіленняў, якая павінна быць аднесена на павелічэнне іншых расходаў па цякучай дзейнасці запісам:

дэбет субрахунку 90-10 “Іншыя расходы па бягучай дзейнасці” [debit of subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (‘debit əv slbəˈkaunt ‘naɪntɪ ‘haɪfən ten “ʌðə əpəreɪtɪŋ ækˈtɪvɪti ɪksˈpensɪz”)]

крэдыт рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [credit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘kredit əv əˈkaunt ‘sɪksˈti:n “,Di:vɪˈeɪfŋ in ‘vælju əv məˈtɪəriəls”)].

Пры перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай прадукцыі [transfer of agricultural and wild raw stuff (trænsˈfə əv ,ægriˈkʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf)] па трансфертных цэнах перапрацоўчай арганізацыі [at transfer

prices of working-up organization (ət træns'fə praisiz əv 'wəkiŋ-lɹ ɔ:gənai 'zeɪfən]) ўзнікаюць іншыя даходы па бягучай дзейнасці [other operating activity revenues (лѡ ѡпѡreitɪŋ æk'tiviti 'revɪnju:iz)]. Разгледзім наступны прыклад. Дапусцім, з агароднінасховішча перапрацоўчай арганізацыі [vegetables storehouse of working-up organization ('vɛdʒɪtəblz 'stəhaus əv 'wəkiŋ-lɹ ɔ:gənai'zeɪfən)] перададзены ў фірменны магазін [transferred in the firm store (trans'fɜ:rd in ðə fɜ:m stɔ:)] чорныя парэчкі [black-currants (blæk-'kɹænts)] вараі [weighing ('weiɪŋ)] 15 309 кг ('fɪfti:n θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd nain 'kiləʊgræm). Уліковы кошт 1 кг [accounting price for 1 kg (ə'kauntɪŋ prais fɜ wʌn 'kiləʊgræm)] перададзеных для продажу чорных парэчак вызначаны ў памеры 3 руб. 45 кап. (θri: ru:blz 'fɔ:ti-faɪv 'kəʊpeks), а трансфертная цана [transfer price (træns'fə prais)] — 4 руб. 10 кап. (fɜ ru:bliz ten 'kəʊpeks). Згодна разліку, як гэта вынікае з папярэдніх прыкладаў, сярэдні працэнт адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [deviation average percentage of materials historical cost of from value at accounting prices (,di:vi'eɪfən 'ævərɪdʒ pə'sentɪdʒ əv mə'tiəriəls hɪstɔ:rikəl kɔst əv frəm 'væljuə ət ə'kauntɪŋ praisiz)] вызначыўся ў памеры 9,057% (nain pɔɪnt ou faɪv sevn pə'sentɪdʒ).

Зыходзячы з прыведзеных даных зробім наступныя разлікі:

1) вартасць перададзеных чорных парэчак па ўліковых цэнах складзе [value of black-currants which transfered at accounting prices ('vælju: əv blæk-'kɹænts wɪθ trans'fɜ:rd ət ə'kauntɪŋ praisiz)]

$$15,309 \times 3.45 = 52,817.05 \text{ rubles}$$

('fɪfti:n θauzənd, θri 'hʌndrəd ænd nain 'kiləʊgræm

multiplai bai

θri ru:bliz 'fɔ:ti-faɪv 'kəʊpeks

givs

'fɪfti tu: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:bliz faɪv 'kəʊpeks);

2) вартасць перададзеных чорных парэчак па трансфертных цэнах [value of black-currants which transferred at transfer prices ('vælju: əv blæk-'kɹænts wɪθ trans'fɜ:rd ət træns'fə praisiz)]

$$15,309 \times 4.10 = 62,766.90 \text{ rubles}$$

(‘fif’ti:n θauzənd, θri ‘hʌndrəd ænd nain ‘kiləugræm

mʌltiplai bai

fə: ru:bliz ten ‘kəupeks

givs

‘siksti tu: θauzənd, sevn ‘hʌndrəd ænd ‘siksti-siks ru:bliz ‘nainti ‘kəupeks);

3) рознасць паміж вартасцю чорных парэчак па трансфертных і ўліковых цэнах [difference between the value of black-currants at the transferred and accounting prices (‘difrəns bi’twi:n ðə ‘vælju: ɔv blæk-‘kʌrənts ət ðə trans’fə:rd ænd ə’kauntɪŋ praisiz)]

$62,766.90 - 52,817.05 = 9,949.85$ rubles

(‘siksti tu: θauzənd, sevn ‘hʌndrəd ænd ‘siksti-siks ru:bliz ‘nainti ‘kəupeks

‘mainəs

‘fifti tu: θauzənd, eit ‘hʌndrəd ænd ‘sevn’ti:n ru:bliz ou faiv ‘kəupeks);

givs

nain θauzənd, nain ‘hʌndrəd ænd ‘fə:ti-nain ru:bliz ‘eiti-faiv ‘kəupeks);

4) сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [sum of transportation-procurement costs and the deviation in value of materials (sʌm ɔv ,træspɔ:’teɪʃən-prə’kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi’eiʃn in ‘vælju ɔv mə’tiəriəls)]

$52,817.05 \times 9.057 : 100 = 4,783.64$ rubles

(‘fifti tu: θauzənd, eit ‘hʌndrəd ænd ‘sevn’ti:n ru:bliz ou faiv ‘kəupeks

mʌltiplai bai

nain point ou faiv sevn pə’sent

di’vaid bai

‘hʌndrəd pə’sent

givs

fə: θauzənd, sevn ‘hʌndrəd ænd ‘eiti-θri: ru:bliz ‘siksti-fə: ‘kəupeks);

5) маржынальны даход перапрацоўчай арганізацыі ад закупачнай дзейнасці [margin profit of working-up organization from the purchase activity (‘mɑ:dʒin ‘prɒfit ɔv ‘wəkiŋ-ʌp ,ɔ:gənai’zeɪʃən frəm ðə ‘pə:ʃəs æk’tiviti)]

$$9,949.85 - 4,783.64 = 5,166.21 \text{ rubles}$$

(nain θauzænd, nain 'hʌndrəd ænd 'fo:ti-nain ru:bliz 'eiti-faiv 'kəupeks

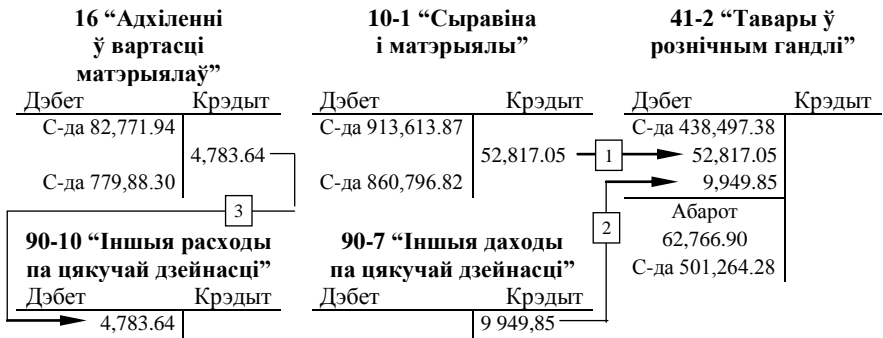
'mainəs

fo: θauzænd, sevn 'hʌndrəd ænd 'eiti-θri: ru:bliz 'siksti-fo: 'kəupeks

g'ivs

faiv θauzænd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'siksti-siks ru:bliz 'twenti-wʌn 'kəupeks).

Адлюстраванне на рахунках указанай аперацыі паказана на малюнках 4.1 і 4.2 (на англійскай мове).

Малюнак 4.1 — Перадача па трансфертных цэнах закупленай сельскагаспадарчай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку

Эканамічная сутнасць праводак [economic point of entries ('ikə'nɒmɪk pɔɪnt əv 'entrɪz)], прыведзеных на малюнках 4.1 і 4.2 (на англійскай мове), наступная:

1) перададзена сельскагаспадарчая прадукцыя па ўліковых цэнах [it iz transferred agricultural raw stuff at the accounting prices (it iz træns'fə:t ægri'kʌltʃərəl rɔ: stʌf ət ðə ə'kauntɪŋ praisɪz)];

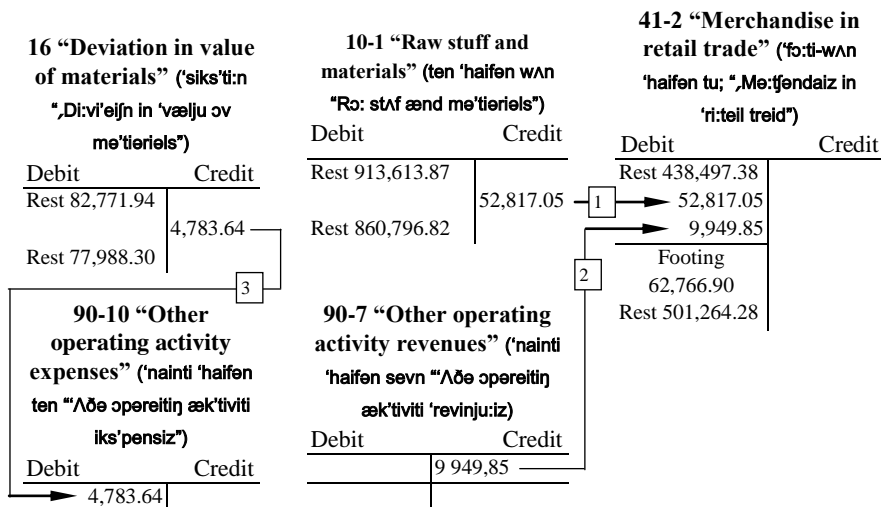

Figure 4.2 — Transfer at the transferred prices of purchased agricultural raw stuff for sale through the own retail network

(Figə fɔ point tu: — Træns’fɛ ət ðə trans’fɛ:rd praisɪz ɒv ‘pɜ:tʃɛst ,ægrɪ’kʌltʃərəl rɔ: stʌf fə seɪl θru: ðə oun ‘ri:teɪl ‘netwɜ:k)

2) адлюстравана рознасць паміж вартасцю перададзенай сельска-гаспадарчай сыравіны па трансфертных і ўліковых цэнах [it is reflected difference between the value of agricultural raw stuff at the transferred and accounting prices (it iz rɪ’fleksɪd ‘dɪfrəns bɪ’twi:n ðə ‘væljʊ: ɒv ægrɪ’kʌltʃərəl rɔ: stʌf ət ðə ‘transfɛ:rd ænd ə’kauntɪŋ praisɪz)];

3) спісана сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да перададзенай сельскагаспадарчай прадукцыі [it is written off the sum of transportation-procurement costs and deviation in prices which is concerned to for the transfer agricultural raw stuff (it iz rɪtʌ ɔ:f ðə sʌm ɒv ,træspɔ:’teɪfən-prə’kjuəmənt kɔ:sts ænd ,di:vi’eijn in praisɪz wɪtʃ iz kən’sɛ:nt tɜ fə ðə træns’fɛ ægrɪ’kʌltʃərəl rɔ: stʌf)].

Разлічаная сума маржынальнага даходу павялічыць фінансавы вынік, атрыманы ад асноўнай дзейнасці вытворчага прадпрыемства. Таму сума маржынальнага даходу, пасля заканчэння справаздачнага месяца, у складзе сальда іншых даходаў і расходаў ад цякучай

дзейнасці будзе ўключана ў фінансавы вынік наступнымі запісамі:

а) перавышэнне іншых даходаў над расходамі:

дэбет рахунку 90-11 “Прыбытак (страты) ад цякучай дзейнасці” [debit of account 90-11 “Profit (losses) from operating activity” ‘debit əv ə'kaunt 'nainty 'haɪfən i'levn 'Prɒfɪt ('lɒsɪz) frəm 'ɔpəreɪtɪŋ æktivɪti’]

крэдыт рахунку 99 “Прыбыткі і страты” [credit of account 99 “Profits and losses” ('kredit əv ə'kaunt 'nainty-nain "Prɒfɪts ænd lɒsɪz')];

б) перавышэнне іншых расходаў над даходамі:

дэбет рахунку 99 “Прыбыткі і страты” [debit of account 99 “Profits and losses” ('debit əv ə'kaunt 'nainty-nain "Prɒfɪts ænd lɒsɪz')]

крэдыт рахунку 90-11 “Прыбытак (страты) ад цякучай дзейнасці” [credit of account 90-11 “Profit (losses) from operating activity” ('kredit əv ə'kaunt 'nainty 'haɪfən i'levn 'Prɒfɪt ('lɒsɪz) frəm 'ɔpəreɪtɪŋ æktivɪti')].

У аналітычным уліку гэты складовы элемент фінансавага выніку неабходна паказаць у складзе прыбытку або страт ад закупачнай дзейнасці. Для забеспячэння рэнтабельнай работы ўласнай гандлёвай сеткі вытворчай арганізацыі [own retail network of manufacturing entity (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'entɪti)] на перададзеную для рэалізацыі сельскагаспадарчую сыравіну будзе зроблена гандлёвая нацэнка [trade increase of prices (treɪd ɪn'kri:s əv praɪsɪz)], якая падлягае ўліку на рахунку 42 “Гандлёвая нацэнка” [on account 42 “Trade margin” (ən ə'kaunt 'fɔ:ti tu: "Treɪd mɑ:ʒɪn")]. Як было адзначана раней, адпаведна Падатковаму кодэксу Рэспублікі Беларусь [tax code (tæks kəʊd)] абароты па аплатнай і бязвыплатнай перадачы тавараў у межах адной юрыдычнай асобы не з’яўляюцца аб’ектамі абкладання падаткам на дабаўленую вартасць [object of added value taxation ('ɔbdʒɪkt əv 'ædɪd 'vælju: tæk'seɪʃən)]. Аднак пасля іх рэалізацыі насельніцтву або іншым спажыўцам яны выходзяць за межы арганізацыі і таму атрыманая выручка падлягае абкладанню падаткам на дабаўленую вартасць. Таму вартасць перададзенай для рэалізацыі ва ўласную гандлёвую сетку вытворчай арганізацыі [own retail network of manufacturing entity (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'entɪti)] сельскагаспадарчай сыравіны [agricultural raw stuff (ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)] неабходна павялічыць на

суму падатку на дабаўленую вартасць [sum of value added tax (sʌm ɒv væljuə æ:did tæks)], разлічаную па ўсталяванай стаўцы.

Вернемся да папярэдняга прыкладу, згодна якому з агародніна-сховішча перапрацоўчай арганізацыі [vegetables storehouse of working-up organization ('vedʒɪtəblz 'stɔ:haus ɒv 'wɜ:kɪŋ-ʌp ɔ:ɡənəi'zeɪʃən)] былі перададзены ў фірменны магазін [transferred in the firm store (træns'fɜ:rd in ðə fɜ:m stɔ:)] чорныя парэчкі [black-currants (blæk-'klærənts)] вартасцю па ўліковых цэнах 52 817 руб. 5 кап. ('fɪfti tu: θauzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks). Дапусцім, што ўліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of entity (ə'kaʊntɪŋ 'pɒlɪsi ɒv 'entɪti)] не прадугледжана выкарыстанне трансфертных цэн [transfer prices (træns'fɜ praisɪz)] пры перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны ў фірменны магазін [transfer of agricultural and wild raw stuff in the firm store (træns'fɜ ɒv ,æɡrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf in ðə fɜ:m stɔ:)], а для ўласнай гандлёвай сеткі [own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] ўстаноўлена нацэнка [increase of prices (ɪn'kri:s ɒv praisɪz)] 25% ('twenti-faɪv pə'sent). Стаўка падатку на дабаўленую вартасць для сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны [rate of value added tax for the agricultural and wild raw stuff (reɪt ɒf 'væljuə æ:did tæks fɜ ðə ,æɡrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf)] ўсталявана ў памеры 10% (ten pə'sent).

Зыходзячы з прыведзеных даных зробім наступныя разлікі:

а) сума гандлёвай нацэнкі [sum of trade increase of prices (sʌm ɒv treɪd ɪn'kri:s ɒv praisɪz)]:

$$52,817.05 \times 25 : 100 = 13,204.26 \text{ rubles}$$

('fɪfti tu: θauzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks

multiplai bai

'twenti-faɪv pə'sent

di'vaid bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

'θə:'tɪ:n θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd fɜ: ru:blɪz 'twenti-sɪks 'kəʊpeks);

b) база для налічэння падатку на дабаўленую вартасць [charging base of value added tax (tʃɑːdʒɪŋ beɪs ɒv 'væljuə æːdɪd tæks)]

$$52,817.05 + 13,204.26 = 66,021.31 \text{ rubles}$$

('fɪfti tuː θauzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sevn'tiːn ruːblɪz faɪv 'kəʊpeks

plʌs

'θəː'tiːn θauzənd, tuː 'hʌndrəd ænd fɔː ruːblɪz 'twenti-sɪks 'kəʊpeks

gɪvs

'sɪkstɪ-sɪks θauzənd, 'twenti-wʌn ruːblɪz 'θəːtiː- wʌn 'kəʊpeks);

c) сума падатку на дабаўленую вартасць [sum of value added tax (sʌm ɒv væljuə æːdɪd tæks)]

$$66,021.31 \times 10 : 100 = 6,602.13 \text{ rubles}$$

('sɪkstɪ-sɪks θauzənd, 'twenti-wʌn ruːblɪz 'θəːtiː- wʌn 'kəʊpeks

mʌltɪplai baɪ

ten pə'sent

dɪ'vaɪd baɪ

'hʌndrəd pə'sent

gɪvs

sɪks θauzənd, sɪks 'hʌndrəd ænd tuː ruːblɪz 'θəː'tiːn 'kəʊpeks).

Як сума гандлёвай нацэнкі [sum of trade increase of prices (sʌm ɒv treɪd ɪn'kriːs ɒv praɪsɪz)], так і ўключаны ў рознічную цану падатак на дабаўленую вартасць [value added tax included in the retail price ('væljuə æːdɪd tæks ɪn'kluːdɪd ɪn ðə 'riːteɪl praɪs)] улічваюцца на рахунку 42 “Гандлёвая нацэнка” [on account 42 “Trade margin” (ɒn ə'kaʊnt 'fɔːti tuː “Treɪd mɑːdʒɪn”)]. Па гэтай прычыне ўжнікае неабходнасць раздзялення ва ўліку гэтых складовых элементаў рознічнай цаны тавару [retail price of merchandise ('riːteɪl praɪs ɒv 'mɜːtʃəndaɪz)]. Так як тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑːt ɒv ə'kaʊnts)] не прадугледжвае абавязковую наменклатуру субрахункаў [nomenclature of subaccounts (neu'menklətʃə ɒv sʌbə'kaʊnts)] па гэтым сінтэтычным рахунку [synthetic account

(sin'θetik ə'kaunt)], то яна павінна прадугледжвацца ў рабочым плане рахункаў арганізацыі [entity's working chart of accounts ('entiti'z 'wəkiŋ tʃɑ:t əv ə'kaunts)]. Дапусцім, у нашым прыкладзе для гэтай мэты выдзелены два наступныя субрахункі [two following subaccounts (tu: 'fələuiŋ slbə'kaunts)]:

42-1 “Нацэнка рознічнага гандлю” [42-1 “Retail trade increase of prices” ('fə:ti tu: 'haifən wɫn “Ri:teil treid in'kri:s əv praisiz)];

42-2 “Уключаны ў рознічную цану падатак на дабаўленую вартасць” [42-2 “Value added tax included in the retail price” ('fə:ti tu: 'haifən tu: “Væljuə æ:did tæks in'klu:did in də 'ri:teil prais")].

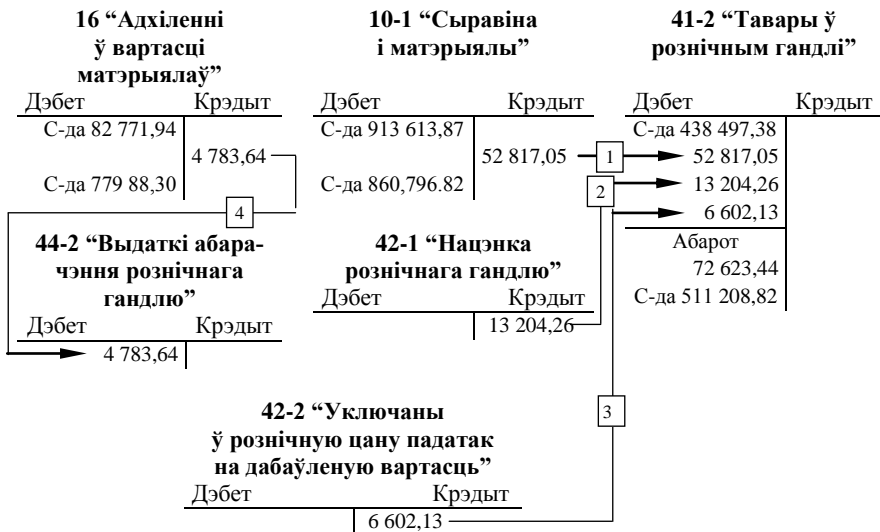
Сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да перададзенай сельскагаспадарчай прадукцыі [sum of transportation-procurement costs and deviation in prices which is being concerned to for the transfer agricultural raw stuff (sʌm əv ,træspə:'teifən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eifn in praisiz wiʃ iz 'bi:ŋ kən'sə:nt tə fə də træns'fə ægri'kɒltʃərəl rɔ: stʌf)], будзе аднесена на павелічэнне выдаткаў абарачэння рознічнага гандлю [increase in selling expenses of retail trade (in'kris in seliŋ iks'pensiz əv 'ri:teil treid)], якія ўлічваюцца на рахунку 44 “Расходы на рэалізацыю” [on account 44 “Distribution costs” (ən ə'kaunt 'fə:ti-fə: „Distri'bjuʃən kɔsts”). Паколькі на ўказаным рахунку вытворчая арганізацыя [manufacturing entity (,mænju'fæktʃəriŋ 'entiti)] ўлічвае і расходы на збыт гатовай прадукцыі [selling expenses of production (seliŋ iks'pensiz əv prə'dʌkʃən)], узнікае неабходнасць дэталізаваць улік гэтых расходаў. Так як і на рахунку 42 “Гандлёвая нацэнка” [account 42 “Trade margin” (ə'kaunt 'fə:ti tu: “Treid mɑ:ʤin")] тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t əv ə'kaunts)] не прадугледжвае абавязковае выдзяленне субрахункаў, то ў рабочым плане рахункаў [in working chart of accounts (in 'wəkiŋ tʃɑ:t əv ə'kaunts)] неабходна прадугледзець патрэбныя для канкрэтнай арганізацыі пазіцыі. Для дадзенай арганізацыі гэта могуць быць два наступныя субрахункі [two following subaccounts (tu: 'fələuiŋ slbə'kaunts)]:

44-1 “Расходы на збыт гатовай прадукцыі” [44-1 “Selling expenses of production” ('fə:ti-fə: 'haifən wɫn “Seliŋ iks'pensiz əv prə'dʌkʃən")];

44-2 “Выдаткі абарачэння рознічага гандлю” [44-2 “Selling expenses of retail trade” (‘fɔ:ti-fɔ: ‘haifən tu: “Seliŋ iks’pensiz ɔv ‘ri:teɪl treɪd”)].

У нашым прыкладзе сума, падлеглая адлюстраванню на субрахунку 44-2 “Выдаткі абарачэння рознічага гандлю” [44-2 “Selling expenses of retail trade” (‘fɔ:ti-fɔ: ‘haifən tu: “Seliŋ iks’pensiz ɔv ‘ri:teɪl treɪd”)] складае 4 783 руб. 64 кап. (fɔ: θauzənd, sevn ‘hʌndrəd ænd ‘eɪti-θri: ru:blɪz ‘sɪksti-fɔ: ‘kəʊpeks). Адлюстраванне на рахунках такога варыянта ўліку перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку [transfer accounting of agricultural and wild raw stuff for sale through the own retail network (træns’fə ə’kauntɪŋ ɔv ,ægrɪ’kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf fə seɪl θru: ðə ɔʊn ‘ri:teɪl ‘netwɜ:k)] паказана на малюнках 4.3 і 4.4 (на англійскай мове).

Малюнак 4.3 — Перадача па трансфертных цэнах закупленай сельскагаспадарчай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку

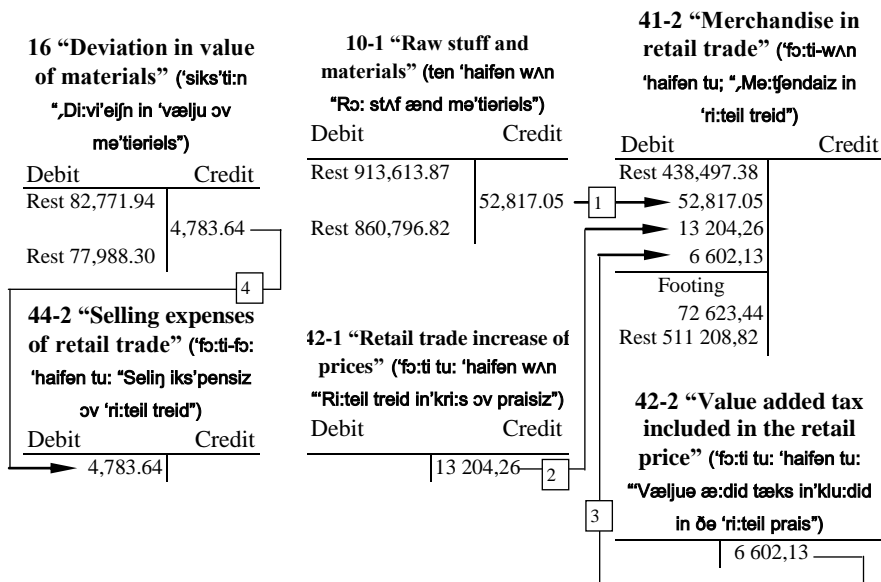

Figure 4.4 — Transfer at the transferred prices of purchased agricultural raw stuff for sale through the own retail network
(Figs fə point fə: — Træns'fə et ðə trəns'fə:rd praisiz əv 'pɜ:ʃəst ,ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf fə seɪl θru: ðə oun 'ri:teɪl 'netwɜ:k)

Эканамічна сутнась праводак [economic point of entries ('ikə'nɒmɪk pɔɪnt əv 'entri:)], приведзеных на малюнку 4.2, наступная:

1) перададзена сельскагаспадарчая прадукцыя па ўліковых цэнах [it is transferred agricultural raw stuff at the accounting prices (it iz 'trænsfə:d ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf et ðə ə'kauntɪŋ praisiz)];

2) адлюстравана сума гандлёвай нацэнкі фірменнага магазіна [it is reflected sum of the firm store trade increase of prices (it iz rɪ'flektɪd sʌm əv ðə fə:m stɔ:treɪd in'kri:s əv praisiz)];

3) уключаны ў рознічную цану падатак на дабаўленую вартасць [it is included in the retail price value added tax (it iz in'klu:did in də 'ri:teil prais 'væljue æ:did tæks)];

4) спісана сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да перададзенай сельскагаспадарчай прадукцыі [it is written off the sum of transportation-procurement costs and deviation in prices which is being concerned to for the transfer agricultural raw stuff (it iz ritn ɔ:f də sʌm ɔv ,træspɔ:'teifən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eifn in praisiz witʃ iz 'bi:ɪŋ kən'sə:nt tə fə də træns'fə ægri'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)].

4.3. Улік рэзерваў пад паніжэнне вартасці вытворчых запасаў і іх пераацэнкі

The accounting of reserves against the reduction of the manufacturing inventories value and theirs revaluation

(fɔ: pɔɪnt θri:.. Də ə'kauntɪŋ ɔv ri'zə:vz ə'geɪnst də ri'dʌktʃən
ɔv də ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz 'væljʊ: ænd ðes ri,væljʊ'eɪʃən)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Ацэначны характар — estimated character ('estimeɪtɪd 'kærɪktə).

Ацэнка вытворчых запасаў — valuation of manufacturing inventories (,væljʊ'eɪʃən ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz).

Выбар найменшай вартасці — choice of least value (tʃɔɪs ɔv li:st 'væljʊ:).

Вызначэнне на справаздачную дату рыначных цэн — determination on reporting date of market prices (di,tə:mi'neɪʃən ɒn ri'pɔ:tiŋ deɪt ɔv 'mɑ:kɪt 'praɪsɪz).

Двойное памяншэнне прыбытку — double-decrease in profit ('dʌbl-di:'kri:s in 'prɒfɪt).

Міжнародны стандарт рахункаводства — international accounting standard (,intə'næʃənəl ə'kauntɪŋ 'stædəd).

Патрабаванні прынцыпу вартасці — demands of cost principle (di'mɑ:nds əv kɒst 'prɪnsəpl).

Патрабаванні прынцыпу кансерватызму — demands of conservatism principle (di'mɑ:nds əv kən'sə:vetɪzm 'prɪnsəpl).

Перавышэнне балансавай вартасці над вартасцю па рыначных цэнах — exceeding of balance sheet value over value at the market prices (ik'si:diŋ əv 'bæləns ʃi:t 'vælju: 'əʊvə 'vælju: ət ðə 'mɑ:kit 'praɪsɪz).

Прызнанне ў справаздачным годзе страт — acknowledgement in reporting year of losses (ək'nɒlɪdʒmənt in ri'pɔ:tiŋ jə: əv 'ləsɪz).

Прынцып вартасці — cost principle (kɒst 'prɪnsəpl).

Прынцып кансерватызму — conservatism principle (kən'sə:vetɪzm 'prɪnsəpl).

Рыначная вартасць вытворчых запасаў — market value of manufacturing inventories ('mɑ:kit 'vælju: əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz).

Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў — reserves for inventories value decline (ri'zə:vɪz fɔ: 'ɪnvəntɪz 'vælju di'klaɪn).

Стварэнне ацэначных рэзерваў — making of estimated reserves ('meɪkɪŋ əv 'estimeɪtɪd ri'zə:vs).

Стварэнне рэзерваў пад паніжэнне вартасці запасаў — making of reserves for inventories value decline ('meɪkɪŋ əv ri'zə:vɪz fɔ: 'ɪnvəntɪz 'vælju di'klaɪn).

Сума створанага рэзерву — sum of created reserve (sʌm əv kri:'eɪtɪd ri'zə:v).

Інвентарызацыя вытворчых запасаў — inventorying of manufacturing inventories ('ɪnvəntɪriŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz).

Рыначная вартасць запасаў сыравіны і матэрыялаў — market value of raw stuff and materials inventories ('mɑ:kit 'vælju: əv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls 'ɪnvəntɪz).

Удакладненне ацэнкі абаротных актываў — more precise of current assets valuation (mɔ: pri'saɪs əv 'klærənt æsets ,vælju'eɪʃən).

Ацэнка вытворчых запасаў [valuation of manufacturing inventories

(,væljʊ'eɪfən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɹɪz)] павінна адпавядаць патрабаванням прынцыпу кансерватызму [conservatism principle (kən'sə:vetɪzəm 'prɪnsəpl)], які яшчэ можа называцца прынцып асцярожнасці або абачлівасці. Выкананне гэтага прынцыпу абумоўлівае асіметрычны ўлік прыбытку і страт [accounting of profit and losses (ə'kaʊntɪŋ əv 'prɒfɪt ænd lɒsɪz)], пры якім прыбытак [profit ('prɒfɪt)] адлюстроўваецца [is being reflected (ɪz 'bi:ɪŋ rɪ'flektɪd)] толькі пасля ажыццяўлення гаспадарчых аперацый [after the realization of business transactions ('ɑ:ftə: ðə rɪ'flekʃən əv 'bɪznɪs træn'zækʃəns)], а страты [losses (lɒsɪz)] — з моманту дапушчэння магчымасці іх узнікнення. Асіметрычны ўлік прыбыткаў і страт з улікам прынцыпу абачлівасці можа ажыццяўляцца з выкарыстаннем некалькіх метадаў, сярод якіх адным з асноўных з'яўляецца стварэнне ацэнчаных рэзерваў [making of estimated reserves ('meɪkɪŋ əv 'estɪmeɪtɪd rɪ'zə:vz)], якія ствараюцца для ўдакладнення ацэнкі асобных аб'ектаў рахункаводства [valuation more precise of accounting separate objects (,væljʊ'eɪfən mo: prɪ'saɪs əv ə'kaʊntɪŋ 'sepɪrɪt 'ɒbdʒɪkts)] за кошт прыбытку арганізацыі [for account of organization profit (fə ə'kaʊnt əv ,ɔ:gənəɪ'zeɪfən 'prɒfɪt)].

Разгледжаныя раней методыкі вызначэння слізготнага сабекошту вытворчых запасаў [determination of manufacturing inventories sliding prime cost (dɪ,tə:mɪ'neɪfən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɹɪz 'slɑɪdɪŋ praɪm kɒst)] пры безупыннай сістэме ўліку [continuous system of accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ə'kaʊntɪŋ)], выкарыстанне фіксаваных цэн [use of fixed prices (ju:s əv fɪkst praɪsɪz)] пры перыядычнай сістэме рахункаводства вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,pɪəri'ɒdɪkəl 'sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɹɪz ə'kaʊntɪŋ)], спісанне скарыстаных матэрыялаў на сабекошт прадукцыі [derecognition of used materials to production prime cost of (dɪ,rekəg'nɪʃn əv ju:st mə'tɪəriəls tu prə'dʌkʃn praɪm kɒst əv)] на першапачатковай, узнёўленай або сярэднеўзважанай вартасцях адносяцца да правілаў ацэнкі матэрыялаў [rules of materials valuation (ru:lɪz əv mə'tɪəriəls ,væljʊ'eɪfən)], звязаных з фактамі руху запасаў [facts of inventories flow (fækts əv 'ɪnvəntɹɪz fləʊ)]. Аднак акрамя фактаў руху матэрыяльных каштоўнасцей [fact of material

valuable flow (fækt əv mə'tiəriəl 'væljueəblz fləu)] у бухгалтерскім уліку адлюстроўваюцца [in accounting are being reflected (in ə'kauntiŋ α: 'bi:ŋ ri'flekʔid)] і факты іх стану. Як факт стану [fact of state (fækt əv steit)] разглядаецца інфармацыя аб астатках вытворчых запасаў у фінансавай справаздачнасці [information of manufacturing inventories rests in the financial reporting (,infə'meɪŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntɪz rests in ðə fai'nænfəl ri'pɔ:tiŋ)].

Перад складаннем гадавой фінансавай справаздачнасці [annual financial reporting ('ænjuəl fai'nænfəl ri'pɔ:tiŋ)] праводзіцца інвентарызацыя вытворчых запасаў [inventorying of manufacturing inventories ('invəntɪriŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntɪz)]. Выкананне патрабаванняў [fulfillment of demands (ful'fɪlmənt əv di'mɑ:nds)] міжнароднага стандарту рахункаводства [International accounting standard (,Intə'næʃənəl ə'kauntiŋ 'stædəd)] IAS-2 “Запасы” [IAS-2 “Inventories” (ai ei es tu: 'invəntɪz)] адносна выбару найменшай вартасці [choice of least value (tʃɔis əv li:st 'vælju:)] з рыначнай вартасці вытворчых запасаў [market value of manufacturing inventories ('mɑ:kit 'vælju: əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntɪz)] і вартасці набыцця [value of acquisition ('vælju: əv ,ækwi'ziʃən)] пры адлюстраванні ў балансе абумоўлівае неабходнасць вызначэння на справаздачную дату рыначных цэн [determination on reporting date of market prices (di,tə'mi'neiʃən ɒn ri'pɔ:tiŋ deɪt əv 'mɑ:kit 'praɪsɪz)] на кожны від матэрыяльных каштоўнасцей [kind of material valuables (kaɪnd əv mə'tiəriəl 'væljueəblz)]. Выяўленне па асобных відах вытворчых запасаў перавышэння балансавай вартасці над вартасцю па рыначных цэнах [exceeding of balance sheet value over value at the market prices (ik'si:diŋ əv 'bæləns ʃi:t 'vælju: 'əuvə 'vælju: ət ðə 'mɑ:kit praɪsɪz)] абумоўлівае неабходнасць прызнання ў справаздачным годзе страт [acknowledgement in reporting year of losses (ək'nɒlɪdʒmənt in ri'pɔ:tiŋ jə: əv 'lɒsɪz)], велічыня якіх раўняецца рознасці ў ацэнках.

Аднак адлюстраванне ў рахункводстве [reflection into accounting (ri'flekʃən 'intə ə'kauntiŋ)] такіх страт не павінна адбывацца шляхам дэкапіталізацыі выдаткаў на набыццё вытворчых запасаў, якая цягне за сабой паніжэнне вартасці іх астаткаў, адлюстраваных на дэбеце

рахунку 10 “Матэрыялы” [at debit of account 10 “Materials” (ət ‘debit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)]. Спісанне паніжэння рыначнай вартасці вытворчых запасаў [reduction derecognition of manufacturing inventories market value (ri’dɪkʃən di,rekəg’nɪʃn əv ,mænjʊ’fæktʃəriŋ ‘invəntriz ‘mɑ:kit ‘væljʊ:)] на крэдыт рахунку 10 “Матэрыялы” [at credit of account 10 “Materials” (ət ‘kredit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)] парушае прынцып вартасці [cost principle (kɒst ‘prɪnsəpl)]. Гэта міжнародны прынцып рахункаводства [international principle of accounting (,ɪntə’næʃənəl ‘prɪnsəpl əv ə’kauntɪŋ)], які заключаецца ў тым, што вартасць актываў, вызначаная ў момант іх набыцця, захоўваецца на гэтым узроўні да іх продажу.

Калізія, якая ўзнікла паміж прынцыпам кансерватызму [conservatism principle (kən’sə:vetɪzəm ‘prɪnsəpl)] і прынцыпам вартасці [cost principle (kɒst ‘prɪnsəpl)], вырашаецца шляхам стварэння рэзерваў пад паніжэнне вартасці запасаў [making of reserves for inventories value decline (‘meɪkɪŋ əv rɪ’zə:vɪz fɔ: ‘invəntriz ‘væljʊ dɪ’klaɪn)], які выконвае функцыю бухгалтарскага рэгулятыву. Рэзерв ствараецца на суму рознасці паміж вартасцю астаткаў матэрыялаў па пакупных цэнах (фактычным сабекошце) і вартасцю па бягучых рыначных цэнах у выпадках, калі рыначная цана апускаецца ніжэй пакупной цаны. На суму створанага рэзерву састаўляецца наступная бухгалтарская праводка:

дэбет субрахунку 90-10 “Іншыя расходы на цякучай дзейнасці” [debit of subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (‘debit əv slbə’kaunt ‘naintɪ ‘haɪfən ten “’Λðə əpərəɪtɪŋ æk’tɪvɪtɪ ɪks’pensɪz”)]

крэдыт рахунку 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [credit of account 14 “Reserves for inventories value decline” (‘kredit əv ə’kaunt ‘fɔ:’tɪ:n ‘Rɪ’zə:vɪz fɔ: ‘invəntriz ‘væljʊ dɪ’klaɪn)]].

У выніку такой праводкі [entry (‘entri)] памяншаецца [is being decreased (ɪz bi:ɪŋ dɪ:’krɪst)] прыбытак справаздачнага года [profit of reporting year (‘prɒfɪt əv rɪ’pɔ:ʃɪŋ jɜ:)], аднак капіталізаваная на дэбеце рахунку 10 “Матэрыялы” [at debit of account 10 “Materials” (ət ‘debit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)] сума выдаткаў на набыццё запасаў [costs sum of inventories purchase (kɒsts sʌm əv ‘invəntriz ‘pɜ:ʃəs)] не змяняецца. Гэта дазваляе выканаць як патрабаванні прынцыпу кансерватызму [demands

of conservatism principle (dɪ'mɑ:nds ɒv kən'sə:vetɪzəm 'prɪnsəpl)], так і патрабаванні прынцыпу вартасці [demands of cost principle (dɪ'mɑ:nds ɒv kɒst 'prɪnsəpl)]. Пры складанні бухгалтарскага балансу [preparation of balance sheet (ˌprepə'reɪʃən ɒv 'bæləns ʃɪ:t)] на суму створанага рэзерву [sum of created reserve (sʌm ɒv kri:'eɪtɪd rɪ'zə:v)] памяншаецца [is being decreased (ɪz 'bi:ɪŋ di:'krɪst)] артыкул “Матэрыялы” ў раздзеле II “Кароткатэрміновыя актывы” [item “Materials” in the section II “Short-term assets”] (‘aɪtem “Mə'tɪəriəls” in ðə sekʃn tu: “Σɔ:t-tə:m æsets”). Сума рэзерву [sum of reserve (sʌm ɒv rɪ'zə:v)] ў раздзелах балансу, прызначаных для адлюстравання ўласнага капіталу [equity capital ('ekwɪtɪ 'kæpɪtl)] і абавязацельстваў [liabilities (ˌlaɪə'bɪlɪtɪz)], не адлюстроўваецца, таму рахунак 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [account 14 “Reserves for inventories value decline”] (ə'kaʊnt 'fɔ:tɪn “Rɪ'zə:vɪz fɔ: 'ɪnvəntrɪz 'vælju dɪ'klaɪn”)] мае выключна ацэначны характар [estimated character ('estɪmeɪtɪd 'kæərɪktə)] і служыць для ўдакладнення ацэнкі абаротных актываў [more precise of current assets valuation (mɔ: prɪ'saɪs ɒv 'klərənt æsets ˌvælju'eɪʃən)]. Гэта дазваляе больш дакладна ацаніць плацежаздольнасць арганізацыі [solvency of organization ('sɒlvənsɪ ɒv ɔ:ɡənəɪ'zeɪʃən)] ў частцы пакрыцця даўгоў абаротнымі актывамі.

У наступным справаздачным перыядзе [in the next reporting period (ɪn ðə nekst rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)] пачатковыя астаткі матэрыяльных каштоўнасцей [beginning rest of material valuables (bɪ'ɡɪnɪŋ rest ɒv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)], выдадзеныя са склада [handed out from storehouse (hændɪd aʊt frəm 'stɔ:haʊs)], спісваюцца з крэдыту рахунку 10 “Матэрыялы” [are being written off credit of account 10 “Materials”] (ɑ: 'bi:ɪŋ rɪtɪn ɔf 'kredɪt ɒv ə'kaʊnt ten “Mə'tɪəriəls”)] па ранейшых уліковых цэнах [accounting prices (ə'kaʊntɪŋ praɪsɪz)]. Таму ў сабекошт прадукцыі або рэалізацыі ўключаецца фактычна патрачаная сума грашовых сродкаў на набыццё вытворчых запасаў [acquisition of manufacturing inventories (ækwi'zɪʃən ɒv ˌmænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz)]. Аднак паколькі рыначная вартасць запасаў сыравіны і матэрыялаў [market value of raw stuff and materials inventories ('mɑ:kɪt 'vælju: ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls 'ɪnvəntrɪz)] на пачатак

года [at the beginning of year (ət ðə bɪ'ɡɪnɪŋ əv jə:)] ў дадзенай арганізацыі ніжэй за іх вартасць па цэнах фактычнага набыцця, вытворчы сабекошт вырабленай прадукцыі [manufacturing prime cost of made production (ˌmænjʊ'fæktʃərɪŋ praɪm kɒst əv meɪd prə'dʌktʃən)] будзе завышаны на суму страт ад паніжэння рыначнай вартасці пачатковых запасаў, адлюстраваных у мінулым справаздачным перыядзе [in the last reporting period (ɪn ðə lɑ:st rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)]. Павелічэнне сабекошту [increase in prime cost (ɪn'kri:s ɪn praɪm kɒst)] абумовіць і адпаведнае памяншэнне прыбытку [decrease in profit (dɪ:'kri:s ɪn 'prɒfɪt)], якое ўжо было паказана ў мінулым годзе [in the last year (ɪn ðə lɑ:st jə:)].

Для таго, каб пазбегнуць двойнога памяншэння прыбытку [double-decrease in profit ('dʌbl-dɪ:'kri:s ɪn 'prɒfɪt)], у наступным справаздачным перыядзе [in the next reporting period (ɪn ðə nekst rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], па меры спісання матэрыяльных каштоўнасцей [derecognition of material valuables (dɪˌrekəɡ'nɪʃn əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)], па якіх быў створаны рэзерв, адбываецца спісанне сумы рэзерву на павелічэнне іншых даходаў па цякучай дзейнасці [sum of reserv write-off to increase in other operating activity revenues (sʌm əv rɪ'zə:v raɪt-ɒf tu ɪn'kri:s ɪn lðə ɔpə'reɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:z)] наступным запісам:

дэбет рахунку 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” debit of account 14 “Reserves for inventories value decline” ('debit əv ə'kaunt 'fɔ:'tɪ:n “Rɪ'zə:vɪz fɔ: 'ɪnvəntɪrɪz 'vælju dɪ'klaɪn”)]

крэдыт субрахунку 90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” [credit of subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” ('kredit əv slbə'kaunt 'naɪntɪ 'haɪfən sevn “lðə ɔpə'reɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:z)].

Уліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of entity (ə'kauntɪŋ 'pɒlɪsɪ əv 'entɪtɪ)] можа прадугледжвацца і такі парадак, згодна якому ў пачатку наступнага за справаздачным года ўказанай праводкай узнаўляецца ўся зарэзерваванае сума. Такі парадак асноўваецца на дапушчэнні, што ўсе пераходзячыя вытворчыя запасы будуць поўнацэнныя скарыстаны ў бягучым годзе. Аднак у любым выпадку сальда рахунку 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [account rest 14 “Reserves for inventories value decline” (ə'kaunt rest 'fɔ:'tɪ:n “Rɪ'zə:vɪz fɔ: 'ɪnvəntɪrɪz 'vælju dɪ'klaɪn”)], якое пераходзіць з папярэдняга года, у на-

ступным справаздачным годзе [in next reporting year (in nekst ri'pɔ:tiŋ jə:)] закрываецца [is closed (iz kləust)].

4.4. Инвентарызацыя вытворчых запасаў і адлюстраванне ў рахункаводстве яе вынікаў

The inventorying of manufacturing inventories and the reflection at accounting its result

(f'ɔ: pɔɪnt fə. ðə ɪn'ventriɪŋ ɔv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnventrɪz
ænd ðə ri'flekʃən æt ə'kauntiŋ its ri'zalt)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Вартасць недастачы звыш нормаў натуральнага спаду па рыначных цэнах — value of shortage above the inventory losses rates ('vælju: ɔv 'ʃɔ:tiɖz ə'bʌv ðə 'ɪnventri lu:ziz reits).

Выяўленая недастача матэрыялаў — revealed shortage of materials (ri'vi:ld 'ʃɔ:tiɖz ɔv mə'tiəriəls).

Лішкі матэрыялаў — surplusage of materials ('sə:pləsiɖz ɔv mə'tiəriəls).

На складзе вытворчага прадпрыемства — to the storehouse of manufacturing enterprise (tə ðə 'stɔ:haus ɔv ,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraɪz).

На суму выяўленай недастачы — on sum of revealed shortage (ɔn sʌm ɔv ri'vi:ld 'ʃɔ:tiɖz).

Налічэнне натуральнага спаду мяса — accrual of flesh inventory losses (ə'kru:æl ɔv fleʃ 'ɪnventri lu:ziz).

Недастача звыш нормаў натуральнага спаду — shortage above the inventory losses rates ('ʃɔ:tiɖz ə'bʌv ðə 'ɪnventri lu:ziz reits).

Недастача матэрыялаў на складзе — shortage of materials at storehouse ('ʃɔ:tiɖz ɔv mə'tiəriəls ət 'stɔ:haus).

Недастача ў межах нормаў натуральнага спаду — shortages within the limits of inventory losses rates ('ʃɔ:tɪdʒɪz wɪ'ðɪn ðə 'lɪmɪts ɒv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts).

Партыённы ўлік — batch counting (bæʃ 'kaʊntɪŋ).

Разлік велічыні натуральнага спаду сыравіны і матэрыялаў — amount computation of raw stuff and materials inventory losses (ə'maʊnt ,kɒmpju:'teɪʃn ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls 'ɪnvəntri lu:zɪz).

Разлікі па кампенсацыі шкоды — compensation of damage settlements (,kɒmpen'seɪʃən ɒv 'dæmɪdʒ 'setlɪŋs).

Спаганне з вінаватых асоб — recovering from guilty persons (rɪ'kʌvərɪŋ frəm 'ɡɪlti pɜ:sns).

Страты ад псавання каштоўнасцей — detriments from defacement of property ('detrɪmənts frəm dɪ'feɪsmənt ɒv 'prɒpəti).

Тэрмін захоўвання — term of storing (tɜ:m ɒv stɔ:rɪŋ).

У межах нормаў натуральнага спаду — within the limits of inventory losses rates (wɪ'ðɪn ðə 'lɪmɪts ɒv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts).

Улік страт мяса на перапрацоўчых прадпрыемствах — counting of flesh waste at working-up enterprises ('kaʊntɪŋ ɒv fleʃ weɪst ət 'wɜ:kɪŋ-ʌp 'entəpraɪzɪz).

Фактычны сабекошт выяўленай недастачы матэрыялаў — historical prime cost of materials revealed shortage (hɪs'tɔ:ɹɪkəl praɪm kɔst ɒv mə'tɪəriəls rɪ'vi:lɪd 'ʃɔ:tɪdʒ).

Фактычны сабекошт недастачы 1 кг сыравіны — shortage factual prime cost of raw stuff 1 kg ('ʃɔ:tɪdʒ 'fæktʃʊəl praɪm kɔst ɒv rɔ: stʌf wʌn 'kɪləʊgrəm).

Шкода ад псавання каштоўнасцей — damage from defacement of the material valuables ('dæmɪdʒ frəm dɪ'feɪsmənt ɒv ðə mə'tɪəriəl 'væljuəblz).

Выяўленыя недастача матэрыялаў [revealed shortage of materials (rɪ'vi:lɪd 'ʃɔ:tɪdʒ ɒv mə'tɪəriəls)] і шкода ад псавання каштоўнасцей [damage from defacement of material valuables ('dæmɪdʒ frəm dɪ'feɪsmənt ɒv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)], якія ўзніклі ў працэсе нарыхтоўкі [procurement (prə'kjuəmənt)], захоўвання [keeping ('ki:pɪŋ)] і выкарыстання ў вытворчым працэсе

матэрыялаў [use at the manufacturing process of materials (ju:s ət ðə ˌmænjuˈfæktʃəriŋ ˈprəuses əv məˈtɪəriəls)], незалежна ад таго, падлягаюць яны аднясенню на рахункі выдаткаў на вытворчасць [accounts of manufacturing costs (əˈkaunts əv ˌmænjuˈfæktʃəriŋ kɒsts)], расходаў на рэалізацыю [selling expenses (selɪŋ ɪksˈpensɪz)] або спагнанню з вінаватых асоб [recovering from the guilty persons (rɪˈklʌvəriŋ frəm ðə ˈɡɪlti pəːns)] адлюстроўваюцца на рахунку [is being reflected on account (ɪz ˈbiːɪŋ rɪˈflektɪd ən əˈkaunt)] 94 “Недастачы і страты ад псавання маёмасці” [94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” (ˈnainti-fəː ˈDiːfɪjənsɪz ænd ˈdetrɪmənts frəm diˈfeɪsmənt əv ˈprɒpəti)]. Выяўленая недастача матэрыялаў [revealed shortage of materials (rɪˈviːld ˈʃɔːtɪdʒ əv məˈtɪəriəls)] адлюстроўваецца на гэтым рахунку па фактычным сабекошце [at the prime cost (ət ðə praɪm kɒst)].

Дапусцім, недастача цукру на складзе [shortage of sugar at storehouse (ˈʃɔːtɪdʒ əv ˈʃʊɡə ət ˈstɔːhaʊs)] склала 394 кг (θriː ˈhʌndrəd ænd ˈnainti-fəː ˈkɪleʊgræms). Уліковая цана 1 кг цукру – 1 руб. 75 кап. [accounting prais of sugar 1 kg is 1 ruble 75 copecks (əˈkauntɪŋ prais əv ˈʃʊɡə wʌn ˈkɪleʊgræm ɪz wʌn ruːbl, ˈsevnti-faɪv ˈkeʊpeks)]. Значыць, вартасць недастачы па ўліковых цэнах [value of shortage at the accounting prais (ˈvælju əv ˈʃɔːtɪdʒ et ðə əˈkauntɪŋ praisɪz)] складзе

$$394 \times 1.75 = 689.50 \text{ rubles}$$

(θriː ˈhʌndrəd ænd ˈnainti-fəː ˈkɪleʊgræms

multiplai bai

wʌn ruːbl, ˈsevnti-faɪv ˈkeʊpeks

givs

sɪks ˈhʌndrəd ænd ˈeɪti-nain ruːblɪz ˈfɪfti ˈkeʊpeks).

Няхай сярэдні працэнт адхіленняў паміж фактычным сабекоштам вытворчых запасаў і іх вартасцю па фіксаваных цэнах [average percentage of deviation between the actual cost of manufacturing inventories and theirs value at the fixed prices (ˈævərɪdʒ pəˈsɛntɪdʒ əv

di:vi'eifən bi'twi:n ðə 'æktjuəl kɔst ɔv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ænd ðeəs 'væljʊ:
 et ðə fikst 'praiziz]) вызначыўся ў памеры 9,057% (nain pɔint ou faiv sevn
 pe'sentidʒ). Значыць, сума адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыя-
 лаў ад іх кошту па ўліковых цэнах [deviation sum of materials historical
 cost from theirs value at the accounting prices (,di:vi'eifən sʌm ɔv mə'tiəriəls
 histo:rikəl kɔst frəm ðeəs 'væljʊə et ðə ə'kauntiŋ praiziz)], якая адносіцца да
 выяўленай недастачы, складзе

$$689,50 \times 9.057 : 100 = 62.45 \text{ rubles}$$

(siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-nain ru:bliz 'fifti 'kəupeks

multiplai bai

nain pɔint ou faiv sevn pe'sent

di'vaid bai

wʌn 'hʌndrəd pe'sent

givs

'sikssti-tu: ru:bliz 'fɔ:ti-faiv 'kəupeks).

Фактычны сабекошт выяўленай недастачы цукру [historical prime
 cost of sugar revealed shortage (his'tɔ:rikəl praim kɔst ɔv 'ʃʊgə ri'vi:ld 'fɔ:tidʒ)]
 складзе

$$689.50 + 62.45 = 751.95 \text{ rubles}$$

(siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-nain ru:bliz 'fifti 'kəupeks

plʌs

'sikssti-tu: ru:bliz 'fɔ:ti-faiv 'kəupeks

givs

sevn 'hʌndrəd ænd 'fifti-wʌn ru:bliz 'nainti-faiv 'kəupeks).

На суму выяўленай недастачы [on sum of revealed shortage (ɔn sʌm
 ɔv ri'vi:ld 'fɔ:tidʒ)] будзе зроблена [will be made (wil bi: meid)] наступная
 складаная праводка [following compound entry ('fɔləuiŋ 'kɔmpaund 'entri)]:

дэбет рахунку 94 “Недастачы і страты ад псавання каштоўнасцей” —
 751 руб. 95 кап. [debit of account 94 “Deficiencies and detriments from
 defacement of property” is 751 rubles 95 copecks ('debit ɔv ə'kaunt 'nainti-fɔ:

“Di’fjənsiz ænd ‘detrɪmənts frəm di’feɪsmənt ɔv ‘prɒpəti” iz sevn ‘hʌndrəd ænd ‘fɪfti-wʌn ru:blɪz ‘naɪnti-faɪv ‘kəʊpeks])

кредыт рахунку 10 “Матэрыялы” — 689 руб. 50 кап. [credit of account 10 “Materials” is 689 rubles 50 copecks (‘kredit ɔv ə’kaunt ten „Mə’tɪəriəls” iz sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘eɪti-naɪn ru:blɪz ‘fɪfti ‘kəʊpeks)]

кредыт рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” — 62 руб. 45 кап. [credit of account 16 “Deviation in value of materials” is 62 rubles 45 copecks (‘kredit ɔv ə’kaunt ‘sɪks’ti:n “,Di:vi’eɪʃn in ‘vælju ɔv mə’tɪəriəls” iz ‘sɪksti-tu: ru:blɪz ‘fɔ:ti-faɪv ‘kəʊpeks)].

Фактычны сабекошт недастачы 1 кг цукру [shortage factual prime cost of sugar 1 kg (‘fɔ:tidʒ ‘fæktʃuəl praɪm kɒst ɔv ‘ʃʊɡə wʌn ‘kɪləʊgræm)] складзе

$$751.95 : 394 = 1.91 \text{ rubles}$$

(sevn ‘hʌndrəd ænd ‘fɪfti-wʌn ru:blɪz ‘naɪnti-faɪv ‘kəʊpeks

di’vaid bai

θri: ‘hʌndrəd ænd ‘naɪnti-fɔ: ‘kɪləʊgræms

gɪvs

wʌn ru:bl ‘naɪnti-wʌn ‘kəʊpeks).

Дапусцім, у межах нормаў натуральнага спаду [within the limits of inventory losses rates (wɪ’ðɪn ðə ‘lɪmɪts ɔv ‘ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)] недастача складае 143 кг (wʌn ‘hʌndrəd ænd ‘fɔ:ti-θri: ‘kɪləʊgræms), фактычны сабекошт [historical prime cost (hɪs’tɔ:ɹɪkəl praɪm kɒst)] якой вызначыцца ў суме [will be determined to amounting (wɪl bi: dɪ’təɪnd tu ə’maʊntɪŋ)]

$$143 \times 1.91 = 273.13 \text{ rubles}$$

(wʌn ‘hʌndrəd ænd ‘fɔ:ti-θri: ‘kɪləʊgræms

mʌltɪplaɪ bai

wʌn ru:bl ‘naɪnti-wʌn ‘kəʊpeks

gɪvs

tu: ‘hʌndrəd ænd ‘sevnɪ-θri: ru:blɪz ‘θə:’ti:n ‘kəʊpeks).

Разлік велічыні натуральнага спаду сыравіны і матэрыялаў [amount

computation of raw stuff and materials inventory losses (ə'maunt ,kɒmpju:'teɪn ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls 'ɪnvəntri lu:zɪz)] на складзе вытворчага прадпрыемства [to the storehouse of manufacturing enterprise (tə ðə 'stɔ:haus ɒv ,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraɪz)] патрабуе выканання складаных вылічальных работ. Вельмі часта па сельскагаспадарчай сыравіне [agricultural raw stuff (,ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)] зрабіць гэта можна толькі пасля поўнага яе выдаткавання, што патрабуе партыённага ўліку [batch counting (bætʃ 'kaʊntɪŋ)]. Нормы залежаць ад тэрміну захоўвання [term of storing (tɜ:m ɒv stɔ:riŋ)], тыпу складоў, пары года або месяца. Па агародніне [vegetables ('vedʒɪtəblz)] і садавіне [fruits (fru:ts)], якая захоўвалася больш 20 сутак, узнікае неабходнасць вызначыць сярэднія астаткі [average rests ('ævərɪdʒ rests)] за кожны месяц захоўвання.

Налічэнне натуральнага спаду мяса [accrual of flesh inventory losses (ə'kru:əl ɒv fleʃ 'ɪnvəntri lu:zɪz)] робіцца па выніках захоўвання за месяц. Улік страт мяса на перапрацоўчых прадпрыемствах [counting of flesh waste at working-up enterprise ('kaʊntɪŋ ɒv fleʃ weɪst ət 'wɜ:kɪŋ-ʌp 'entəpraɪz)] павінен ахопліваць наступныя тэхналагічныя стадыі:

1) першасная апрацоўка жывёлы і птушкі [primary working of cattle and poultry (praɪməri 'wɜ:kɪŋ ɒv 'kætl ænd 'pəʊltri)];

2) халадзільная апрацоўка мяса (астыванне, ахаладжэнне і замарожванне) [refrigeratory working of flesh (colding, cooling, and freezing) (rɪ'frɪdʒəreɪtəri 'wɜ:kɪŋ ɒv fleʃ: kəʊldɪŋ, ku:lɪŋ, ænd frəʊznɪŋ)];

3) захоўванне мяса і мясапрадуктаў [keeping of flesh and meat products ('ki:pɪŋ ɒv fleʃ ænd mi:t 'prɒdʌkts)];

4) размарожванне мяса [outfreezing of flesh (autfrəʊznɪŋ ɒv fleʃ)];

5) прамысловая перапрацоўка мяса пры вытворчасці мясапрадуктаў [flesh industrial working in the process of meat products manufacture (fleʃ ɪn'dʌstriəl 'wɜ:kɪŋ ɪn ðə 'prəʊses ɒv mi:t 'prɒdʌkts ,mænju'fæktʃə)].

Недастачы ў межах нормаў натуральнага спаду [shortages within the limits of inventory losses rates ('ʃɔ:tɪdʒɪz wɪ'ðɪn ðə 'lɪmɪts ɒv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)] адносяцца на павелічэнне сабекошту прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг [to increase in the prime cost of products, works and services (tu ɪn'kri:s ɪn ðə praɪm kɒst ɒv prə'dʌkts, wɜ:ks ænd 'sɜ:vɪsɪz)]. Аднак вельмі часта немагчыма вызначыць канкрэтны від прадукцыі

[kind of produce (kaɪnd əv prə'dʒʊs)], на сабекошт якога можна спісаць недастачу, таму першапачаткова яе мэтазгодна аднесці на павелічэнне агульнагаспадарчых выдаткаў [to increase in the factory overhead costs (tu ɪn'kri:s ɪn ðə 'fæktəri 'əʊvə'hed kɒsts)]. У такім выпадку на недастачу ў межах нормаў натуральнага спаду [shortages within the limits of inventory losses rates ('ʃɔ:tɪdʒz wɪðɪn ðə 'lɪmɪts əv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)] неабходна зрабіць наступную праводку [necessary to make the following entry ('nesɪsəri tə meɪk ðə 'fɒləwɪŋ entri)]:

дэбет рахунку 26 “Агульнагаспадарчыя выдаткі” [debit of account 26 “Factory overhead costs” ('debit əv ə'kaʊnt 'twenti-sɪks "'fæktəri 'əʊvə'hed kɒsts")]

крэдыт рахунку 94 “Недастачы і страты ад псавання маёмасці” [credit of account 94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” ('kredit əv ə'kaʊnt 'nainti-fə: 'Di'fɪjənsɪz ænd 'detrɪmənts frəm dɪ'feɪsmənt əv 'prɒpəti)].

Фактычны сабекошт [historical prime cost (hɪs'tɔ:ɹɪkəl praɪm kɒst)] недастачы звыш нормаў натуральнага спаду [shortage above the inventory losses rates ('ʃɔ:tɪdʒ ə'bʌv ðə 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)] вызначыцца ў памеры:

$$751.95 - 273.13 = 478.95 \text{ rubles}$$

(sevn 'hʌndrəd ænd 'fɪfti-wʌn ru:blɪz 'nainti-faɪv 'kəʊpeks

'maɪnəs

tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-θri: ru:blɪz 'θə:'tʃɪn 'kəʊpeks

gɪvs

fə: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eɪt ru:blɪz 'nainti-faɪv 'kəʊpeks).

Спагнанне [recovering payment (rɪ'kʌvərɪŋ 'peɪmənt)] з вінаватых асоб недастач па рашэнні кіраўніцтва прадпрыемства [chɪfs of enterprise ('tʃɪ:f əv 'entəpraɪz)] можа ажыццяўляцца па дзеючых рыначных цэнах [market prices ('mɑ:kɪt 'praɪsɪz)]. Дапусцім, у нашым прыкладзе рыначная цана 1 кг цукру [market price for 1 kg of sugar ('mɑ:kɪt 'praɪs fə wʌn 'kɪləʊgræm əv 'ʃʊgə)] склалася 2 руб. 14 кап. (tu: ru:blɪz 'fə:'tʃɪn 'kəʊpeks). У такім выпадку вартасць недастачы звыш нормаў натуральнага спаду па рыначных цэнах [value of shortage above the inventory losses rates

(‘væljʊ: ɔv ‘ʃɔ:tidʒ ə’blʌ ðə ‘ɪnvəntri lu:ziz reits)] складзе:

$$(394 - 143) \times 2,14 = 537.14 \text{ rubles}$$

(θri: ‘hʌndrəd ænd ‘nainti-fɔ: ‘kiləʊgræms

‘mainəs

wʌn ‘hʌndrəd ænd ‘fɔ:ti-θri: ‘kiləʊgræms)

mʌltiplai bai

tu: ru:bliz ‘fɔ:’ti:n ‘kəʊpeks

givs

faiv ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti: sevn ru:bliz ‘fɔ:’ti:n ‘kəʊpeks).

Гэту суму неабходна спагнаць з вінаватых асоб. Акрамя таго, ва ўліку неабходна паказаць суму іншых даходаў па цякучай дзейнасці [operating activity other incomes (‘ɒpəreɪtɪŋ æk’tɪvɪti ‘ʌðə ‘ɪnklʌmɪz)], якая ўяўляе рознасць паміж вартасцю недастачы матэрыялаў па рыначных цэнах і іх вартасцю па фактычным сабекошце [difference between the value of materials shortage at the market prices and theirs value at the historical prime cost and accounting prices (‘dɪfrəns bɪ’twi:n ðə ‘væljʊ: ɔv mə’tɪəriəls ‘ʃɔ:tidʒ ət ðə ‘mɑ:kɪt ‘praɪsɪz ænd ðeəs ‘væljʊə ət ðə hɪs’tɔ:ɪkəl praɪm kɒst ænd ə’kaʊntɪŋ ‘praɪs)]. У нашым прыкладзе гэта рознасць вызначыцца ў памеры

$$537.14 - 478.95 = 58.19 \text{ rubles}$$

(faiv ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti: sevn pɔɪnt ‘fɔ:’ti:n

‘mainəs

fɔ: ‘hʌndrəd ænd ‘sevnti-eɪt pɔɪnt ‘nainti-faɪv

givs

‘fɪfti-eɪt ru:bliz ‘nainti:n ‘kəʊpeks).

У бухгалтэрыі [in the accounting department (ɪn ðə ə’kaʊntɪŋ dɪ’pɑ:tmənt)] будзе зроблены наступны складаны запіс [will be made the following compound entry (wɪl bi: meɪd ðə ‘fɒləʊɪŋ ‘kɒmpaʊnd ‘ɛntri)]:

дэбет субрахунку 73-2 “Разлікі па кампенсацыі шкоды” — 537 руб. 14 кап. [debit of subaccount 73-2 “Compensation of damage settlements” is 537 rubles 14 copecks (‘debit ɔv sʌbə’kaʊnt ‘sevnti-θri: ‘haɪfən tu: “Kɒmpen

'seifən ɔv 'dæmidʒ 'setlɪŋs" iz faiv 'hʌndrəd ænd 'θə:ti: sevn ru:blɪz 'fo:'ti:n 'kəʊpeks]]

кредыт рахунку 94 “Недастачы і страты ад псавання маёмасці” — 478 руб. 95 кап. [credit of account 94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” is 478 rubles 95 copecks ('kredit ɔv ə'kaunt 'nainti-fə: "Di'fɪjənsɪz ænd 'detrɪmənts frəm di'feɪsmənt ɔv 'prɒpəti iz fə: 'hʌndrəd ænd 'sevn-ti-eɪt ru:blɪz 'nainti-faiv 'kəʊpeks)]

кредыт рахунку 90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” — 58 руб. 19 кап. [credit of subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” is 58 rubles 19 copecks ('kredit ɔv sləbə'kaunt 'nainti 'haɪfən sevn "Λðə ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:iz 'fɪfti-eɪt ru:blɪz 'nainti:n 'kəʊpeks)].

Выяўленыя ў працэсе інвентарызацыі лішкі матэрыялаў [surplusage of materials ('sə:pləsɪdʒ ɔv mə'tɪəriəls)] неабходна апрыходаваць па рыначных цэнах [at market prices (ət 'mɑ:kɪt praɪsɪz)] і адначасова налічыць падатак на дабаўленую вартасць [to charge extra value added tax (tə tʃɑ:dʒ 'ækstrə 'væljuə æ:did tæks)]. Гэта абумоўлівае неабходнасць складання двух наступных праводак:

1) дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” debit of account 10 “Materials” ('debit ɔv ə'kaunt ten 'Mə'tɪəriəls)

кредыт субрахунку 90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” [credit of subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” ('kredit ɔv sləbə'kaunt 'nainti 'haɪfən sevn "Λðə ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:iz)];

2) дэбет субрахунку 90-8 “Падатак на дабаўленую вартасць, які налічваецца ад іншых даходаў па бягучай дзейнасці” [debit of subaccount 90-8 “Value added tax which is being charged extra from the other operating activity revenues” ('debit ɔv sləbə'kaunt 'nainti 'haɪfən eɪt "Væljuə æ:did tæks wɪtʃ iz 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ækstrə frəm ðə 'Λðə ɔpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:iz)]

кредыт субрахунку 68-2 “Разлікі па падатках і зборах, якія налічваюцца з выручкі ад рэалізацыі прадукцыі, тавараў, работ і паслуг” [credit of subaccount 68-2 “Taxes and dues payments which is being charged extra off the revenue from sale of production, merchandise, works, and services” ('kredit ɔv sləbə'kaunt 'sɪksti-eɪt 'haɪfən tu: "Tæksɪz ænd dju:s 'peɪmənts" wɪtʃ iz 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ækstrə ɔf ðə 'revɪnju: frəm seɪl ɔv prə'dʌktʃn, 'mə:tʃəndaɪz, wə:ks, ænd 'sə:vɪsɪz)].

4.5. Арганізацыя аналітычнага ўліку матэрыялаў на складах і ў бухгалтэрыі

The analytic record organization of manufacturing inventories in the accounting department and storehouses

(fɒ: point faiv. ðə ænə'litik ri'kɔ:d ə:ɡənaɪzɪʃən
ɔv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz 'ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt
ænd 'stɔ:haʊsɪz)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mi'nɒlədʒi)]

Абаротна-сальдавая ведамасць па матэрыялах — footing-rest sheet on materials ('futiŋ-rest ʃi:t ɔn mə'tiəriəls).

Агульны падрахунак па складзе — general altogether by storehouse ('dʒenərəl ,ɔ:lte'geðə baɪ 'stɔ:haus).

Аналіз рахунку — analysis of account (ə'næləsɪs ɔv ə'kaʊnt).

Аналітычны ўлік матэрыялаў на складзе — analytic accounting of materials in the storehouse ('ænə'litik ə'kauntɪŋ ɔv mə'tiəriəls ɪn ðə 'stɔ:haus).

Аналітычны ўлік матэрыялаў у бухгалтэрыі — analytic accounting of materials in the accounting department ('ænə'litik ə'kauntɪŋ ɔv mə'tiəriəls ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt).

Астаткі матэрыялаў у колькасным выражэнні — rest of materials in the quantitative expression (rest ɔv mə'tiəriəls ɪn ðə 'kwəntətɪv ɪks'preʃən).

Аўтаматызаваныя ўліковыя сістэмы — automation accounting system (,ɔ:tə'meɪʃən ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm).

Запісы ў картках складскога ўліку — entries in the card of warehouse accounting ('entrɪz ɪn ðə ka:d ɔv 'wɛəhaʊs ə'kauntɪŋ).

Камп'ютарызацыя ўліковых работ — computerization of accounting works (kəmˌpjʊ:təraɪˈzeɪʃən əv əˈkauntɪŋ wəːks).

Картка колькасна-вартаснага ўліку — card of quantitative-and-value accounting (kɑːd əv ˈkwɒntɪtətɪv-ænd-ˈvælju əˈkauntɪŋ).

Картка рахунку — card of account (kɑːd əv əˈkaunt).

Колькасны сартавы ўлік матэрыялаў — quantitative grade accounting of materials (ˈkwɒntɪtətɪv greɪd əˈkauntɪŋ əv məˈtɪəriəls).

Матэрыяльна адказная асоба склада — pecuniary-and-responsible person of storehouse (pɪˈkjuːnjəri-ænd-rɪsˈpɒnsəbəl pɜːsn əv ˈstɔːhaus).

Месячныя матэрыяльныя справаздачы — month's material statements (mʌnθ's məˈtɪəriəl ˈsteɪtmənts).

Пад распіску ў рэестры — sign in a register for (sain in ə ˈredʒɪstə fə).

Сальдавая ведамасць склада — rest sheets of warehouse (rest ʃiːt əv ˈweəhaus).

Справаздачы аб наяўнасці і руху матэрыяльных каштоўнасцей — statements on availability and the flow of material valuables (ˈsteɪtmənts ɒn əˌveɪləˈbɪlɪti ænd ðə fləʊ əv məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz).

У канцы справаздачнага месяца — at the close of reporting month (ət ðə kləʊs əv rɪˈpɔːtɪŋ mʌnθ).

У разрэзе кожнага наменклатурнага нумару — in section of every nomenclature number (in ˈsekʃən əv eˈvri neuˈmenklætʃə ˈnʌmbə).

Электронныя носьбіты інфармацыі — electronic bearers of information (ɪlekˈtrɒnɪk ˈbeərəs əv ˌɪnfəˈmeɪʃn).

Аналітычны ўлік матэрыялаў на складзе і ў бухгалтэрыі [analytic accounting in the storehouse and in the accounting department (ˈænəˈlɪtɪk əˈkauntɪŋ ɪn ðə ˈstɔːhaus ænd ɪn ðə əˈkauntɪŋ dɪˈpɑːtmənt)] ажыццяўляецца ў адпаведнасці з Інструкцыяй па бухгалтарскім уліку матэрыялаў, зацверджанай пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 17 ліпеня 2007 г. № 114. Для захоўвання матэрыялаў ствараюцца цэнтральныя склады [central storehouses (ˈsentrəl ˈstɔːhausɪz)] і кладоўкі цэхаў або участкаў [storeroom of workshop or discript (ˈstɔːrʊm əv ˈwɜːkʃɒp ɔː ˈdɪstrɪkt)]. На складах вядзецца колькасны сартавы ўлік матэрыялаў

[quantitative grade accounting of materials ('kwɒntɪtətɪv greɪd ə'kaʊntɪŋ ɒv mə'tɪəriəls)] у вызначаных адзінках вымярэння. Для гэтай мэты выкарыстоўваюцца карткі складскога ўліку [card of warehouse accounting (kɑ:d ɒv 'weəhaus ə'kaʊntɪŋ)], якія адкрываюцца для кожнага наймення [name (neɪm)], гатунку [sort (sɔ:t)], маркі [brand (brænd)], памеры [dimension (dɪ'menʃən)] і іншых адметных адзнак матэрыялаў. Пры камп'ютарызацыі ўліковых работ [computerization of accounting works (kəm,pju:təraɪ'zeɪʃən ɒv ə'kaʊntɪŋ wə:ks)] такія даныя фарміруюцца на электронных носьбітах інфармацыі [electronic bearers of information (ɪlek'trɒnɪk 'beərəs ɒv ,ɪnfə'meɪʃn)].

Карткі адкрываюцца на каляндарны год аддзелам забеспячэння [procurement department (pre'kjʊəmənt dɪ'pɑ:tmənt)]. У іх указваецца склад [storehouse ('stəhaus)], найменне матэрыялу [name of material (neɪm ɒv mə'tɪəriəl)], сорт [sort (sɔ:t)], марка [brand (brænd)], памер [dimension (dɪ'menʃən)], наменклатурны нумар [nomenclature number (neu'menklətʃə 'nʌmbə)], адзінка вымярэння [unit of measuring ('ju:nɪt ɒv 'meʒərɪŋ)], уліковая цана [accounting price (ə'kaʊntɪŋ praɪs)], год вырабу матэрыялу [making year of materials ('meɪkɪŋ jə: ɒv mə'tɪəriəls)]. Адкрытыя аддзелам забеспячэння карткі рэгіструюцца бухгалтэрыяй [are being registered in the accounting department (ɑ: 'bi:ɪŋ 'redʒɪstəd ɪn ðə ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] у спецыяльным рэестры [register ('redʒɪstə)] з указаннем рэгістрацыйнага нумару [registration number (,redʒɪs'treɪʃən 'nʌmbə)] за подпісам супрацоўніка бухгалтэрыі [signed by employee of accounting department ('sɪɡnt baɪ ,emplɔɪ'i: ɒv ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)]. Карткі выдаюцца загадчыку складам [warehouse manager ('weəhaus 'mænɪdʒə)] або клапаўшчыку [storeman ('stə:mæn)] пад распіску ў рэестры [sign in register for (saɪn ɪn 'redʒɪstə fə)]. Апошнія ўказваюць у картках месца захоўвання матэрыялаў [storing place of materials ('stɔ:rɪŋ 'pleɪs ɒv mə'tɪəriəls)] (стэлаж, паліца, ячэйка і г. д.).

Калі матэрыялы ўлічваюцца па планава-разліковых цэнах [planned calculation prices (plænd ,kælkju'leɪʃən praɪsɪz)] пры іх змяненні ў картках указваецца новая цана і дата, з якой яна дзейнічае. Калі ж у якасці

ўліковых цэн [accounting prices (ə'kauntɪŋ praisɪz)] выкарыстоўваюцца цэны пастаўшчыкоў [prices of suppliers (praisɪz ɒv sə'plaɪəz)] або фактычны сабекошт [historical prime cost (hɪs'tɔ:ɹɪkəl praɪm kɒst)], могуць выкарыстоўвацца два варыянты выдзення картак:

1) адкрываецца новая картка [is being opened new card (ɪz 'bi:ɪŋ ɔʊənt nju ka:d)] пры кожным змяненні цаны;

2) улік выдзецца ў адной і той жа картцы складскога ўліку [card of warehouse accounting (ka:d ɒv 'weəhaʊs ə'kauntɪŋ)] незалежна ад змянення цаны з указаннем новай цаны па кожнай аперацыі.

Аналітычны ўлік у бухгалтэрыі [analytic accounting in the accounting department ('ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] можа ажыццяўляцца на аснове выкарыстання абаротных ведамасцей [footing sheets ('fʊtɪŋ ʃi:ts)] або сальдавым метадам [rest method (rest 'mɛθəd)]. У адпаведнасці з першым варыянтам у бухгалтэрыі [in the accounting department (ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] вядуцца карткі колькасна-вартаснага ўліку [card of quantitative-and-value accounting (ka:d ɒv 'kwɒntətətɪv-ænd-'vælju ə'kauntɪŋ)], дзе адлюстроўваецца прыход і расход матэрыялаў [receipt and expenditure of materials (rɪ'si:t ænd ɪks'pendɪtʃə ɒv mə'tɪəriəls)] на аснове першасных дакументаў [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)]. Пасля заканчэння месяца выводзяцца абароты за месяц [footings for month ('fʊtɪŋz fɔ: mʌnθ)] і астаткі на канец месяца [rests at the end of month (rest ət ðə end ɒv mʌnθ)]. Падрахункі [altogether (ɔ:l'te'geðəs)] падлічваюцца па кожнай старонцы [page (peɪdʒ)], групе аднародных матэрыялаў [group of similar materials (gru:p ɒv 'sɪmlə mə'tɪəriəls)], субрахунку [subaccount ('sʌbə'kaʊnt)], складу [storehouse ('stɔ:haʊs)] або іншаму падраздзяленню [other subdivision ('lðə 'sʌbdɪ, vɪzən)]. На аснове ўказаных абаротных ведамасцей [footing sheet ('fʊtɪŋ ʃi:t)] складаецца зводная абаротная ведамасць [summary footing sheets ('sʌməri 'fʊtɪŋ ʃi:ts)] па рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɒn ə'kaʊnt ten “Mə'tɪəriəls”)] у цэлым па арганізацыі. Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts)] ўлічваюцца асобна.

Сальдавы метада ўліку матэрыялаў [rest method of materials accounting (rest 'meθəd əv mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ)] не прадугледжвае выдзяленне бухгалтарскай службай колькаснага і сумавага ўліку руху матэрыялаў у разрэзе іх наменклатуры. Не складаюцца таксама і абаротныя ведамасці па наменклатуры матэрыялаў. Колькасны ўлік матэрыялаў [quantitative accounting of materials ('kwɒntitətɪv ə'kauntɪŋ əv mə'tiəriəls)] выдзяляецца адказная асоба склада [pecuniary-and-responsible person of storehouse (pɪ'kju:njəri-ænd-rɪs'pɒnsəbəl pə:sən əv 'stəʊhaʊs)]. Супрацоўнік бухгалтэрыі [employee of accounting department (,emplɔɪ'ɪ əv ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] зьярае ўсе запісы ў картках складскога ўліку [entries in card of warehouse accounting ('entri:z ɪn kɑ:d əv 'weəhaʊs ə'kauntɪŋ)] з першаснымі ўліковымі дакументамі [source accounting documents (sɔ:s ə'kauntɪŋ 'dɒkjumənts)], што пацвярджае сваім подпісам. У канцы справаздачнага месяца [at the close of reporting month (ət ðə kləʊs əv rɪ'pɔ:ɪŋ mʌnθ)] ў картках падлічваюцца падрахункі па прыходзе і расходу матэрыялаў [altogether are being counted at the receipt and the expenditure of materials ʊp (,ɔ:l'te'geðəs ɑ: bi:ɪŋ kauntɪd ət ðə rɪ'si:t ænd ðə ɪks'pendɪtʃə əv mə'tiəriəls ʌp)], выводзяцца астаткі [is deduced rests (ɪz dɪ'dʒʌst rests)].

Першасныя дакументы [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)] перадаюцца ў бухгалтэрыю [are being passed into the accounting department (ɑ: bi:ɪŋ pɑ:st 'ɪntu ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] ў адпаведнасці з вызначаным графікам [time-table (taɪm-'teɪbəl)], што афармляецца рээстрам [roll (rəʊl)], на якім супрацоўнік бухгалтэрыі [employee of accounting department (,emplɔɪ'ɪ əv ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] распісваецца за прынятыя дакументы. На першы дзень кожнага месяца [at the first of every month (ət ðə fɜ:st əv e'vri mʌnθ)] астаткі матэрыялаў у колькасным выражэнні [rest of materials in the quantitative expression (rest əv mə'tiəriəls ɪn ðə 'kwɒntitətɪv ɪks'prefən)] пераносзяцца ў сальдавую ведамасць [are being carried in the rest sheet (ɑ: bi:ɪŋ kærɪd ɪn ðə rest ʃi:t)] у разрэзе кожнага наменклатурнага нумару [in section of every nomenclature number (ɪn 'sekʃən əv e'vri neu'menklətʃə 'nʌmbə)]. Перанос [carrying over ('kæriɪŋ 'əʊvə)] можа ажыццяўляць як бухгалтар [book-keeper (buk'kipə)], так і загадчык

склада [warehouse manager ('wɛəhaus 'mænidʒə)]. Затым указваюцца ўліковыя цэны [accounting prices (ə'kauntɪŋ praisiz)] і ажыццяўляецца таксіроўка [assessment of statutory prices (ə'sesmənt əv 'stætjutəri praisiz)] па кожным наменклатурным нумары [by every nomenclature number (baɪ e'vri neu'menklatʃə 'nʌmbə)]. Пасля таксіроўкі [after the assessment of statutory prices ('ɑ:ftə: ðə ə'sesmənt əv 'stætjutəri praisiz)] падлічваюцца падрахункі па групх аднародных матэрыялаў і субрахунках [altogether are being counted at the groups of similar materials and subaccounts (ˌɑ:l'te'geðəs ɑ: bi:ɪŋ kauntɪd ət ðə gru:ps əv 'similə mə'tiəriəls ænd 'sləbə'kaunts)] і агульны падрахунак па складу [general altogether by storehouse ('dʒenərəl ˌɑ:l'te'geðə baɪ 'stəhaus)].

Састаўляецца сальдавая ведамасць [is being drawn rest sheet (iz bi:ɪŋ drə:n rest ʃi:t)] па шматграфнай форме. На аснове сальдавых ведамасцей складоў [rest sheets of warehouses (rest ʃi:ts əv 'wɛəhausiz)] састаўляецца зводная сальдавая ведамасць [summary rest sheet ('sʌməri rest ʃi:t)], вынікі якой зьяраюцца [is being collated (iz bi:ɪŋ kə'leɪtɪd)] з данымі сінтэтычнага ўліку. Пры выкарыстанні ў якасці ўліковых цэн [accounting price (ə'kauntɪŋ praisiz)] фактычнага сабекошту [historical prime cost (hɪs'tɔ:rikəl praɪm kɒst)] або цаны пастаўшчыка [price of supplier (praɪs əv sə'plaɪə)] матэрыяльна адказныя асобы складоў [pecuniary-and-responsible persons of storehouses (pi'kju:njəri-ænd-ris'pɒnsəbəl pɜ:sns əv 'stəhausiz)] пры сальдавым метадзе ўліку матэрыялаў [rest method of materials accounting (rest 'meθəd əv mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ)] вядуць таксама і сумавы ўлік [value accounting ('vælju: ə'kauntɪŋ)]. Карткі складскога ўліку [cards of warehouse accounting (kɑ:ds əv 'wɛəhaus ə'kauntɪŋ)] запаўняюцца ў такім выпадку па форме абаротнай ведамасці [form of footing sheet (fɔ:m əv 'futiŋ ʃi:t)] з указаннем па кожнай аперацыі цаны, колькасці і сумы. Астаткі выводзяцца па колькасці і суме пасля кожнага запісу.

Водпуск матэрыялаў [issue of materials ('ɪʃu: əv mə'tiəriəls)] можа афармляцца ў картках складскога ўліку [in the card of warehouse accounting (ɪn ðə kɑ:d əv 'wɛəhaus ə'kauntɪŋ)] без выпіскі расходных дакументаў [expenditure of documents (ɪks'pendɪtʃə əv dɒkjuments)]. Пры выкарыстанні такога метаду карткі перадаюцца пасля заканчэння ме-

сяца ў бухгалтэрыю па рэестры. У бухгалтэрыі яны адпаведным чынам апрацоўваюцца і пасля састаўлення адпаведных рэгістраў або ўвядзення ў аўтаматызаваныя ўліковыя сістэмы [automation accounting system (ˌɔ:tə'meɪʃən ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm)] вяртаюцца на склад. Дапускаецца таксама вядзенне не картак, а кніг складскага ўліку [book of warehouse accounting (buk əv 'wɛəhaʊs ə'kauntɪŋ)].

Пры невялікай наменклатуры матэрыялаў і невялікіх абаротах замест картак складскага ўліку можна складаць месячныя матэрыяльныя справаздачы [month's material statements (mʌnθ's mə'tɪəriəl 'steɪtmənts)], дзе адлюстроўваецца інфармацыя аб прыходзе і расходзе матэрыялаў. Месячныя матэрыяльныя справаздачы [month's material statements (mʌnθ's mə'tɪəriəl 'steɪtmənts)] з прыкладзенымі да іх першаснымі дакументамі [source documents (sɔ:s 'dɒkjʊmənts)] ў вызначаныя тэрміны здаюцца ў бухгалтэрыю [to the accounting department (tə ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)]. Вартасць матэрыялаў [value of materials ('vælju: əv mə'tɪəriəls)] указваецца бухгалтэрыяй [accounting department (ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] або загадчыкам склада [warehouse manager ('wɛəhaʊs 'mænɪdʒə)]. Формы справаздач, парадак іх састаўлення, падачы і правэркі вызначаюцца рашэннем кіраўніка [decision of leader (dɪ'sɪʒn əv 'li:də)] па прадстаўленні галоўнага бухгалтара [presentation of general accountant (ˌprezən'teɪʃən əv 'dʒenərəl ə'kauntənt)].

Ва ўмовах выкарыстання аўтаматызаваных уліковых сістэм [automation accounting system (ˌɔ:tə'meɪʃən ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm)] аперацыйная інфармацыя па руху матэрыялаў уводзіцца з выкарыстаннем розных формаў дакументаў. Работа з дакументамі, якія адлюстроўваюць пасупленне матэрыялаў ад пастаўшчыкоў, з перапрацоўкі, на склад з вытворчасці, спісанні матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі, агульнагаспадарчыя патрэбы, адлюстраванне недастач і псаванне матэрыялаў вядзецца ў журнале “Матэрыялы”. Пасля ўвядзення патрэбнай інфармацыі фарміруюцца і выводзяцца справаздачы аб наяўнасці і руху матэрыяльных каштоўнасцей [statements on availability and the flow of material valuables ('steɪtmənts ɒn əˌveɪlə'bɪlɪtɪ ænd ðə fləʊ əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)]. Гэта могуць быць журнал-ордэр [journal-order ('dʒə:nəl-'ɔ:də)] і ведамасць [sheet (ʃi:t)] па рахунку 10 “Матэрыялы” [on account

10 “Materials” (ɔn ə'kaunt ten "Mə'tiəriəls)], абаротна-сальдавая веда-масць па матэрыялах [footing-rest sheet on materials ('futiŋ-rest ʃi:t on mə'tiəriəls)], картка рахунку [card of account (card of account (kɑ:d əv 'ə'kaunt)], аналіз рахунку [analysis of account (ə'næləsis əv 'ə'kaunt)] і іншыя выніковыя дакументы.

Змест

Уводзіны	3
1. Канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў	6
1.1. Сутнасць вытворчых запасаў і рахункі для іх уліку.....	6
1.2. Класіфікацыя вытворчых запасаў	10
1.3. Мэты, задачы і канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў.....	17
1.3.1. Мэты і задачы ўліку вытворчых запасаў	18
1.3.2. Два падыходы сусветнай практыкі да ўліку вытворчых запасаў.....	22
1.4. Ацэнка і базавыя метадыкі ўліку запасаў у Рэспубліцы Беларусь	24
1.4.1. Ацэнка паступіўшых ад пастаўшчыкоў сыравіны і матэрыялаў	25
1.4.2. Магчымыя метадычныя рашэнні па ўліку паступлення матэрыялаў і іх ацэнка пры перадачы ў вытворчасць	30
2. Безупынная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў	32
2.1. Дакументальнае афармленне набыцця запасаў.....	32
2.1.1. Дакументальнае афармленне адгрузкі матэрыялаў пастаўшчыкамі	34
2.1.2. Дакументальнае афармленне прыёмкі матэрыялаў і кантроль іх априходавання.....	41
2.2. Методыка вызначэння слізготнага сабекошту запасаў і ўлік іх паступлення на рахунок матэрыялаў ва ўмовах выкарыстання безупыннай сістэмы.....	47
2.3. Дакументальнае афармленне і сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі	59
2.3.1. Дакументальнае афармленне выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць.....	61

2.3.2. Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі	65
3. Перыядычная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў....	69
3.1. Арганізацыя і метадыка ўліку вытворчых запасаў па фіксаваных цэнах ва ўмовах выкарыстання перыядычнай сістэмы	69
3.1.1. Арганізацыя ўліку вытворчых запасаў па фіксаваных цэнах ...	69
3.1.2. Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў.....	74
3.1.3. Аперацыйна-інвентарная мадэль уліку паступлення матэрыялаў	80
3.2. Улік паступлення матэрыялаў з іншых крыніц.....	88
3.3. Размеркаванне адхіленняў у вартасці матэрыялаў і вызначэнне іх фактычнага сабекошту	91
3.4. Варыянты ўліку і размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад вартасці матэрыялаў.....	102
4. Улік колькасных і вартасных змяненняў вытворчых запасаў пад уплывам іншых фактараў. Арганізацыя іх аналітычнага ўліку ў бухгалтэрыі і на складзе	111
4.1. Улік рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў іншым суб'ектам гаспадарання.....	111
4.2. Асаблівасці ўліку продажу сельскагаспадарчай і дзікарослай прадукцыі праз уласныя рознічныя магазіны	119
4.3. Улік рэзерваў пад паніжэнне вартасці вытворчых запасаў і іх пераацэнкі.....	132
4.4. Інвентарызацыя вытворчых запасаў і адлюстраванне ў рахункаводстве яе вынікаў.....	139
4.5. Арганізацыя аналітычнага ўліку матэрыялаў на складах і ў бухгалтэрыі.....	148

Contents ('Kontents)

Introduction (,Intre'dalkfən)	3
1. The conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting (wλn. ðə kən'septjuəl ,fλndə'mentəls ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	6
1.1. The essence of manufacturing inventories and the accounts for theirs book-keeping (wλn point wλn. ðə esns ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ænd ðə ə'kaunts fə: ðeəz buk 'ki:piŋ)	6
1.2. The classification of manufacturing inventories (wλn point tu:. ðə ,klæsifi'keiŋ ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz)	10
1.3. The purposes, the tasks and the conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting (wλn point θri:. ðə 'pə:pəsiz, ðə tɑ:sks ænd ðə kən'septjuəl ,fλndə'mentəls ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	17
1.3.1. The purposes and the tasks of manufacturing inventories accounting (wλn point θri: point wλn. ðə 'pə:pəsiz and ðə tɑ:sks ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	18
1.3.2. Two approach of world practice to the manufacturing inventories accounting (wλn point θri: point tu:. Tu: ə'pəʊtʃ ov wə:ld 'præktis tə ðə ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	22
1.4. The valuation and the basis methods of inventories accounting in the Republic of Belarus (wλn point fə: ðə ,væljue'eiʃən ænd ðə 'beisis 'məθəds ov 'invəntriz ə'kauntiŋ in ðə Ri'pʌblik ov ,Bjelʌ'rus)	24
1.4.1. The valuation of raw stuff and materials which received from suppliers (wλn point fə: point wλn. ðə ,væljue'eiʃən ov rə: stʌf ænd mə'tiəriəls witʃ ri'si:vð frəm sə'plaies)	25
1.4.2. The possible methodical decisions by the accounting of materials receipt and theirs valuation when transmission in production (wλn point fə: point tu:.	

Ըժ 'քօսեճլ մի'ծօկէլ զի'սիցնս Բա ծժ Ե'կաւոյոյ օճ մէ'տիւրիւնս ըի'սի'տ Ենճ ծժԵ ,վալյու'էյն ւեն տրէնզ'միյն ին թր'ճկյոյ)	30
2. The continuous system of the manufacturing inventories accounting (tu: Ըժ կոն'տինյուս 'սիստիմ օճ ծժ ,մաւոյնյու'ֆէկտյոյն 'ինւենտրիզ Ե'կաւոյոյ).....	32
2.1. The documentary legalization of the inventories acquisition (tu: point wւո. Ըժ ,ճոկյու'մենտրի 'լի:գէլաիզէյն օճ 'ինւենտրիզ ,Եկւի'զիյն)	32
2.1.1. The documentary legalization of the materials shipping with suppliers (tu: point wւո point wւո. Ըժ ,ճոկյու'մենտրի 'լի:գէլաիզէյն օճ մէ'տիւրիւնս 'յիթիոյ ւիճ սէ'քլաիւս)	34
2.1.2. The documentary legalization of the materials reception and the control theirs debiting (tu: point wւո point tu: Ըժ ,ճոկյու'մենտրի 'լի:գէլաիզէյն օճ ծժ մէ'տիւրիւնս ըի'սէթյոյն Ենճ ծժ կոն'տրոլ ծժԵ 'ճեբիտիոյ)	41
2.2. The determination methods of inventories sliding prime cost and the accounting theirs receipt on the account of materials in conditions of the continuous system use (tu: point tu: Ըժ զի,տ:մի'նէյն 'մեծեճ օճ 'ինւենտրիզ 'սլաիճ թրաիմ կօստ Ենճ ծժ Ե'կաւոյոյ ծժԵս ըի'սի'տ օճ Ե'կաւոյ օճ մէ'տիւրիւնս ին կոն'ճիյնս օճ կոն'տինյուս 'սիստիմ յւ:ս)	47
2.3. The documentary legalization and the synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture (tu: point Երի: Ըժ ,ճոկյու'մենտրի 'լի:գէլաիզէյն Ենճ ծժ սին'Ետիկ Ե'կաւոյոյ օճ ծժ ը:ստֆ Ենճ մէ'տիւրիւնս իկս'քենճիտֆ ֆժ ծժ թր'ճկյոյն ,մաւոյնյու'ֆէկտյոյ)	59
2.3.1. The documentary legalization of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture (tu: point Երի: point wւո. Ըժ ,ճոկյու'մենտրի 'լի:գէլաիզէյն օճ ծժ ը:ստֆ Ենճ մէ'տիւրիւնս իկս'քենճիտֆ ֆժ ծժ թր'ճկյոյն ,մաւոյնյու'ֆէկտյոյ)	61
2.3.2. The synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture (tu: point Երի: point tu: Ըժ սին'Ետիկ Ե'կաւոյոյ օճ ծժ ը:ստֆ Ենճ մէ'տիւրիւնս իկս'քենճիտֆ ֆժ ծժ թր'ճկյոյն ,մաւոյնյու'ֆէկտյոյ)	65
3. The periodical system of manufacturing inventories accounting (Երի: Ըժ ,թիւրի'ծօկէլ 'սիստիմ օճ ,մաւոյնյու'ֆէկտյոյն 'ինւենտրիզ Ե'կաւոյոյ).....	69
3.1. The organization and the methods of manufacturing inventories accounting at the fixed prices in conditions of the periodical system use (Երի: point wւո. Ըժ ,օ:գոնաի'զէյն Ենճ ծժ 'մեծեճ օճ ,մաւոյնյու'ֆէկտյոյն 'ինւենտրիզ Ե'կաւոյոյ Ետ ծժ ֆիքտ թրաիզ ին կոն'ճիյնս օճ ծժ ,թիւրի'ծօկէլ 'սիստիմ յւ:ս)	69

3.1.1. The organization of manufacturing inventories accounting at the fixed prices (θri: point wλn point wλn. Δē , ɔ:gənaizeifən ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ æt ðə fɪkst praisiz).....	69
3.1.2. The accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt (θri: point wλn point tu:. Δē ə'kauntiŋ 'invəntri 'regjuletiv mɒdl ɔv ,mænju 'fæktfəriŋ 'invəntriz ri'si:t).....	74
3.1.3. The accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt (θri: point wλn point θri: Δē ə'kauntiŋ ,ɔpə'reifən 'invəntri mɒdl ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ri'si:t).....	80
3.2. The accounting of materials receipt from other sources (θri: point tu:. Δē ə'kauntiŋ ɔv mə'tiəriəls ri'si:t frəm 'lðə sɔ:siz).....	88
3.3. The allotment of deviations in the value of materials and the determination theirs historical prime cost (θri: point θri:. Δē ə'lɒtmənt ɔv ,di:vi'eɪfn in ðə 'vælju ɔv mə'tiəriəls ænd ðə di,tə:mi'neɪfn ðeəz his'tɔ:rikəl praim kɒst).....	91
3.4. The accounting and the allotment versions of transportation-procurement costs and the deviations in value of materials (θri: point fɔ:. Δē ə'kauntiŋ ænd ðə ə'lɒtmənt 'və:fəns ɔv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vi'eɪfns in 'vælju ɔv mə'tiəriəls).....	102
4. The quantitative and the pecuniary changes of manufacturing inventories accounting under of other factors influence. The organization of theirs analytic record in the accounting department and storehouses (fɔ. Δē 'kwɒntiteitiv ænd ðə pi'kju:njəri tʃeɪndʒɪs ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ 'ʌndə ɔf 'lðə 'fæktəs 'ɪnfluəns. Δē ,ɔ:gənaizeifən ɔv ðeəs 'æne'lɪtɪk ri'kɔ:d in ðə ə'kauntiŋ di'pɔ:tmənt ænd 'stɔ:həʊsɪz)	111
4.1. The sale of raw stuff and materials accounting to the other economic entities (fɔ point wλn. Δē seɪl ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ə'kauntiŋ tu ðə 'lðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz).....	111
4.2. The accounting sale peculiarities of agricultural and wild production through the own retail shops (fɔ point tu:. Δē ə'kauntiŋ seɪl pi,kju:li'æritɪz ɔv ,ægri'kʌltʃərəl ænd waɪld pre'dʌkʃən θru: ðə oun 'ri:teɪl ʃɒps).....	119
4.3. The accounting of reserves against the reduction of the manufacturing inventories value and theirs revaluation (fɔ: point θri:. Δē ə'kauntiŋ ɔv ri'zə: vɜ ə'geɪnst ðə ri'dʌkʃən ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz 'vælju: ænd ðeəs ri,vælju'eɪfən).....	132

4.4. The inventorying of manufacturing inventories and the reflection at accounting its result (fɔ: point fɔ. Ðə Invēntriɪŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invēntriz ænd ðə ri'flekʃən æt ə'kauntiŋ its ri'zalt).....	139
4.5. The analytic record organization of manufacturing inventories in the accounting department and storehouses (fɔ: point faiv. Ðə ænə'litik ri'kɔ:d ə:ɡənaizeɪʃən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invēntriz 'in ðə ə'kauntiŋ di'prɑ:tment ænd 'stɔhausiz).....	148

Вучэбнае выданне

Шаўлюкоў Аляксандр Пятровіч

РАХУНКАВОДСТВА ВЫТВОРЧЫХ ЗАПАСАЎ НА ПРАМЫСЛОВЫХ ПРАДПРЫЕМСТВАХ

ACCOUNTING OF MANUFACTURE INVENTORIES IN INDUSTRIAL ENTERPRISES

Дапаможнік
для студэнтаў спецыяльнасцей
“Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, “Аўдыт і рэвізія”
устаноў вышэйшай адукацыі

Кніга выдадзена ў аўтарскай рэдакцыі

Тэхнічны рэдактар Ю. Г. Старавойтава
Камп’ютарная вёрстка: Л. Ф. Бараноўская, А. А. Шведава

Падпісана ў друк 22.01.18. Папера афсетная.
Фармат 60 × 84 ¹/₁₆. Гарнітура Таймс. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 9,30. Ул.-выд. арк. 9,40. Тыраж 70 экз.
Заказ №

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны
ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/138 ад 08.01.2014.

Прасп. Кастрычніка, 50, 246029, г. Гомель.

<http://www.i-bteu.by>

БЕЛКААПСАЮЗ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ

**“БЕЛАРУСКІ ГАЛІГАНДЛЁВА-ЭКАНАМІЧНЫ
ЎНІВЕРСІТЭТ СПАЖЫВЕЦКАЙ КААПЕРАЦЫІ”**

А. П. ШАЎЛЮКОЎ

РАХУНКАВОДСТВА ВЫТВОРЧЫХ ЗАПАСАЎ НА ПРАМЫСЛОВЫХ ПРАДПРЫЕМСТВАХ

ACCOUNTING OF MANUFACTURE INVENTORIES IN INDUSTRIAL ENTERPRISES

Дапаможнік

для студэнтаў спецыяльнасцей

**“Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, “Аўдыт і рэвізія”
устаноў вышэйшай адукацыі**

Гомель 2018